

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ CÍRKEV V PRAZE
JAKO MÍSTO PRO SOCIÁLNÍ KOMUNITU**

Rita Kramerová

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, PhD.

Praha 2019

Prague College of Psychosocial Studies

THE ROMAN CATHOLIC CHURCH IN PRAGUE AS A PLACE FOR THE SOCIAL COMMUNITY

Rita Kramerová

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. Jaroslav Jirman, PhD.

Praha 2019

Prohlašuji,

že svou diplomovou práci na téma ŘÍMSKOKATOLICKÁ
CÍRKEV V PRAZE JAKO MÍSTO PRO SOCIÁLNÍ KOMUNITU jsem
vypracovala zcela samostatně a uvádím v ní veškeré prameny, které jsem pro
její zpracování použila.

V Praze dne 23. dubna 2019

Rita Kramerová

Srdečně děkuji panu Mgr. Jaroslavu Jirmanovi, PhD., za ochotu, čas, cenné rady a připomínky, které mi poskytovala při zpracování mé práce.

Velmi děkuji všem, kteří ve mně našli důvěru a svěřili mi své životní příběhy.

Anotace:

Praha je specifická tím, že se v ní dlouhodobě či krátkodobě usídlují lidé z jiných částí republiky i světa. Kostel římskokatolické církve je plný symbolů, které jsou vnímány křesťany ze všech kontinentů shodně. Považuji tedy toto místo za nízkoprahové zařízení, do jehož dveří vstupuje bez bariér kdokoliv, kdo se nachází v nouzi duchovní, duševní či sociální. Nepředpokládá se ani faktická příslušnost k římskokatolické církvi. Nově příchozí může využít určité anonymity, ale také může očekávat, že bude společenstvím přijat, a jeho sociální potřeby budou nějakým způsobem naplňovány.

V práci budu klást otázky, jak je možné do komunity v katolickém kostele vstoupit? Jaké hodnoty dává komunitní společenství jedinci? Kdo nebo co utváří komunitu a pravidla v ní?

V teoretické části se budu zabývat významem komunity v církevním společenství, kdo toto společenství tvoří, jak se společenství tvoří. Stručně popíši význam římskokatolické komunity v sociálních tématech. Jako podstatné vnímám, jak církevní prostředí reaguje na vývoj společnosti. Práci píši v době tzv. církevní krize, tedy se ani tomuto velmi důležitému mezníku nevyhýbám, a popisuji jej v souvislostech, v nichž vidím dopad aktuální situace na komunitu.

Ve výzkumné části se zaměřím na faktory, které sami farníci vnímají jako podstatné, a jenž jim zařazení do komunity usnadňují, či právě naopak. Nemíjí se nabídka církevních společenství s potřebami lidí, kteří hledají svoje místo ve farním společenství? Má vůbec společenství v kostele stále nějaký smysl?

Klíčová slova:

Katolická církev, kněz, komunita v ŘKC, společenství, laik, vzájemné vztahy.

Annotation:

Prague is specific by the fact that people from other parts of the Republic and the world are settling in it for a long or short time. A church of the Roman Catholic Church is full of symbols that are perceived identically by Christians in all continents. So I consider this place to be a low-threshold facility, where anybody who is in spiritual, mental or social need enters without barriers. Not even the factual membership of the Roman Catholic Church is expected. A newcomer can take advantage of a certain anonymity, but he can also expect to be accepted by the community and his social needs will be fulfilled somehow.

In my work I will ask questions about the way how to join the Catholic church community. What values does the community offer to an individual? Who or what forms the community and the rules in it?

In the theoretic part I will deal with the importance of the community in the church association, who forms the association, how the community is formed. I will briefly describe the importance of the Roman Catholic community in social issues. I perceive as essential how the church environment responds to the development of society. I am writing the work in the time of so-called church crisis, so I do not avoid this very important milestone and describe it the context in which I see the impact of the current situation on the community.

In the research part I will focus on the factors which are perceived as essential by the parishioners themselves and which facilitate their inclusion in the community, or the very opposite. Is the church community offer missing the needs of the people seeking their place in the parish community? Does church community still make any sense?

Keywords:

The Catholic Church, community, the community in the Roman Catholic Church, mutual relations, layman, priest.

Obsah:

1.	ÚVOD.....	10
1.1	Úvod práce.....	10
1.2	Použité zkratky	11
2.	LIDÉ, KOMUNITA, CÍRKEV	12
2.1	Pojem komunita	12
2.2	Pojem církev	15
2.3	Farní společenství	17
2.4	Živá farnost, lidský faktor v církvi	19
2.5	Současný vztah společnosti k církvi	25
2.6	Co přivádí lidi do sakrálního prostoru	29
2.7	Vztah mezi laiky a kleriky	31
2.8	Vztah psychologie a teologie	37
2.9	Závěr teoretické části	44
3.	VÝZKUMNÁ ČÁST.....	46
3.1	Volba metod výzkumu.....	46
3.2	Scénář rozhovorů – hlavní myšlenky.....	46
3.3	Oslovování respondentů, statistika výzkumu	48
3.4	Výzkumné rozhovory	50
3.5	Postup analýzy	53
3.6	Analýza jednotlivých rozhovorů.....	53
	3.6.1. Paní Marie	53
	3.6.2. Pan Václav	57
	3.6.3. Paní Kata	59
	3.6.4. Manželé Novákovi	61
	3.6.5. Paní Jana.....	64
	3.6.6. Pan Josef.....	68
	3.6.7. Pan Michal	70
3.7.	Společné znaky doložených kazuistik	71
3.8	Závěr výzkumné části	75
4.	DISKUSE NAD PRACÍ.....	76
4.1	Osobní přednastavení k tématu.....	76
4.2	Hledání svobody jako prostoru pro Boha	76

4.3	Sběr dat v církevní realitě	77
4.4	Paralelní světy.....	79
4.5	Církev je lidská naděje.....	89
5.	ZÁVĚR.....	91
	Seznam literatury:	93
	Bibliografické údaje:.....	101
	Evidenční list knihovny	102

1. ÚVOD

1.1 Úvod práce

Předmětem zkoumání v mé práci jsou lidé tvořící společenství a pohybující se ve vymezeném církevním prostoru, a to z pohledu sociální práce. Na církevní komunitu nahlížím jako na nízkoprahové zařízení, ojedinělé svou koncepcí i dostupností. Mým zájmem je popsat tuto nízkoprahovost, jak ji zažívají respondenti, co tuto nízkoprahovost tvoří, proč respondenti tento prostor vyhledávají, a jakým překážkám lidé musí čelit. S ohledem na aktuální celosvětovou situaci a probíhající krizi v ŘKC se v diskusi musím dotknout i některých citlivých témat, ovšem s vědomím, že citované zdroje a příběhy jednotlivých respondentů vyjadřují pouze výsek celého tématu a jednotlivé názory ani zkušenosti nelze zevšeobecňovat.

Soustředím se na situaci v hlavním městě¹. Zde je situace odlišná oproti zbytku republiky v tom, že zatímco mimo Prahu jsou lidé zvyklí chodit do kostela poblíž svého bydliště, mnohdy ani jinou možnost nemají, a vytvářejí tak přirozené komunity provázané místem i rodovým zvykem, v Praze lidé volí kostel podle kněze, za kterým pak dojíždějí. V kostelích běžně najdeme základní jádro původní komunity, kdy se k němu lidé různě obměňují.

Sama církev má ve svém poslání sociální odpovědnost, kterou realizuje přes různé typy právnických organizací, jako je například Charita², jejíž služby využívají lidé celosvětově³. Církev je ale také svým posláním zaúkolována tvořit společenství,

¹ Získáno 29.9.2018 z <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky#katalog=30845> a detaily grafů statistik Českého statistického úřadu

² Charita jako jeden z nástrojů sociální práce je zmiňována i v dokumentech České televize „Rodina je nejvic“ o lidech v tíživých životních situacích; získáno 30.3.2019 z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11535643611-rodina-je-nejvic/>

³ <http://www.charita.cz/>

komunitu. Je povolána k uzdravování těla, ducha a mezilidských vztahů.⁴ Křesťanství je sociální náboženství, je orientováno jednak na vztah jednotlivého člověka k vyšší moci, vede jedince k sebezdokonalování, a také volá i po zlepšení mezilidských vztahů a podmínek života společenství (Matoušek, 2012, str. 35). Jak v pražské realitě je toto sociální církevní povolání naplňováno?

1.2 Použité zkratky

ŘKC Římskokatolická církev

⁴ Získáno 6.10.2018 z <https://www.bibletv.cz/evangelium-pro-dnesek/33-lekce-smysl-a-poslani-cirkve>, doporučuji ke studiu biblických odkazů poslání církve.

2. LIDÉ, KOMUNITA, CÍRKEV

2.1 Pojem komunita

Pojem „komunita“ pochází z latinského „*communitas*“, což znamená společenství. Jeho obsah je ale vnímán velmi různorodě. Použiji definici sociologickou, jež komunitu označuje jako sociální útvar, který se vyznačuje zvláštním typem sociálních vazeb uvnitř mezi členy, a specifickým postavením navenek v rámci širšího sociálního prostředí⁵. Pro složitost definování tohoto pojmu upřesňuji, že za účelem zpracování této práce budu od sebe odlišovat různé druhy komunit, protože v prostředí římskokatolického kostela se prolínají komunity jak církevní, tak laické. Komunita jako pojem má ale v ŘKC několik významů, což považuji za podstatné zdůraznit a rozvést.

Pojem komunita je v katolickém prostředí známý spíše pro uskupení, která jsou tvořena buď výhradně jenom laiky, nebo v některých společenstvích jsou jejich nedílnou součástí i kněží, a tato hnutí nemusí být právně podřízena církvi. V nějaké míře usilují o naplňování a realizaci cílů, jež jsou i vlastní katolické církvi, a spadající pod církevní jurisdikci, jako je například pastore. Na našem území působí hnutí například komunita Blahoslavenství v Dolanech, nebo komunita Cheim Neuf v Tuchoměřicích⁶ a další (Váně, 2012, str. 54-55).

Jak taková komunita vzniká? Váně popisuje, že pro ustanovení komunity existují dva mechanismy. V prvním dochází z volního jednání jedinců, kdy skrze symboly a rituály se utužuje kolektivní identita. Ve druhém případě se využívá „mechanismus oběti“, který v sobě obsahuje implicitně silnější prostředek pro vyžadování

⁵ Získáno 17.7.2018 z <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komunita>

⁶ Viz také Spalová, B. „*Laici a klerici v české katolické církvi*“, kde je této komunitě věnována kapitola.

konformity k normám a hodnotám skupiny, protože je postavený na principu závazků. Takto utvářená komunita směřuje, mimo jiné, k ctnosti konformity, a je převládající v komunitách náboženských (Váně, 2012, str. 44-45).

Na první pohled by se mohlo zdát, že definovat, co je podstatou komunity, nemůže být zas tak těžké. Jde o to stanovit, co je jedincům dané komunity společné, co je pojí dohromady, co v nich probouzí pocit a smysl sounáležitosti s komunitou. Ale jak uvádí Váně, právě tyto „společné svazky“ jsou něčím, co již nedokáží v dnešní době sociální aktéři definovat. Zároveň je ale princip komunity ve spojitosti s náboženstvím pojímán jako prostředek, či aktivní nástroj, hlavně v lokalitách, kde došlo v letech minulých k destrukci sociální soudržnosti. Často právě ona možnost **začlenit se do komunity činí náboženství lákavé právě v této době** (Váně, 2012, str. 18-19, zdůrazněno mnou).

Komunitu, na niž se v této práci zaměřuji, tvoří lidé, které vidíte po příchodu do kostela. Do této komunity vstupuje nový prvek, nově přichodící člověk. Člověk v nouzi duchovní, duševní nebo sociální. V předkládané práci zkoumám, co tento nově přichodící člověk, vstupující do již zavedeného společenství, v kostele hledá, a co nachází.

Praha je pro praktikování duchovních potřeb v některých bodech odlišná od většiny území naší republiky. Koncentrují se v ní lidé, kteří přicházejí z velmi rozdílných společenství, třeba i jenom na omezenou časovou dobu. Na to, jak situaci v Praze vnímá, jsem se zeptala Mgr. Ing. Michala Němečka, ředitele Pastoračního střediska. Jeho odpověď poskytnutá v osobní korespondenci, je, že: *„V Praze rozlišujeme řadu typů komunit a není tak snadné shrnout je do jedné hromady. Typicky kostely řádové, místa, kde se scházejí příznivci určitého hnutí, místa v centru, kde je obrovská fluktuace, či místa v sídlištních lokalitách, kde jsou sice*

veliké komunity (v řádu stovek pravidelných návštěvníků), ale jde o stabilní společenství. A nakonec satelitní farnosti, kde jde o kombinaci venkova a nově usazených Pražanů.“ Za podstatné vyzdvihují poznatek, že i podle zkušenosti P. Němečka lidé v Praze chodí „na kněze“. Vybírají si kněze, který jejich duchovní potřeby naplňuje nejvíce, a cíleně navštěvují kostel v době, kdy tento kněz slouží mše. V případě přeložení kněze pak část komunity také opouští farnost a přesouvá se s ním. Tohle je fenomén, který je pro Prahu typický. Tuto praxi mi potvrdili v osobních rozhovorech i další z kněží, spolu se svojí zkušeností, že právě ono přelévání věřících z kostela do kostela znamená, že se část věřících neusazuje ve farním společenství. Dle názorů kněží, se kterými jsem předmětnou záležitost konzultovala⁷, stačí faráři pronést dvě, tři kázání, se kterými část věřících nesouzní, a oni se přemístí jinam. Začíná se jevit, že právě osobnost kněze je v Praze podstatnou okolností pro formování společenství.

Změnu v procesu vytváření komunit popsali ve svých studiích také sociologové. Postupně se odklonili od zkoumání komunit vázaných na místo, protože jedinci díky rozvoji infrastruktury svoji příslušnost umísťují mimo rámec svého bydliště, do svých zájmových sítí. Příslušnost ke komunitě chápou jako vlastní volbu. Tato změna ve vnímání komunity se promítla i v tom, že na ni už není nahlíženo ze sociální praxe jako na instituci, ale jako na symbolický rámec pro uvažování a zprostředkování imaginárně přítomné kolektivní paměti (Váně, 2012, str. 28-29).

⁷ Tématu získávání dat v církevním prostředí jsem věnovala část kapitoly „Diskuse k práci“, protože se mi jeví velmi podstatné.

2.2 Pojem církev

Za podstatné považují rozvést myšlenku dvojího významu pojmu církev. Tato práce není zaměřena teologicky, a jako laikovi mi je blízký popis skutečnosti vystihující dva tisíce let vývoje a proměn v podání Hanze Künga. Pojem „církev“ je do značné míry determinován historickou podobou církve, a tak se církev může stát zajatcem představy, jež si sama o sobě v jistou dobu vytvořila, resp. jaká jí byla a je přisuzována obecným míněním. **Přetrvává při stále měnících se dějinných představách o církvi něco trvalého, konstanta, která je dána jejím původem.** Existuje totožnost církve, ale jen v její proměnlivosti. Jen tehdy, když konstantu církve pozorujeme v proměnlivé dějinné podobě, lze pochopit, co je to církev. Skutečná církev konající své poslání uprostřed tohoto světa. Konstanta a podoba se nedají od sebe oddělit, jsou jednotou. I když rozlišování mezi konstantou je čistě pojmové, je nevyhnutelné (Küng, 2000, str. 11-12, zdůrazněno mnou). Církev stojí a padá s vazbou ke svému původu v Ježíši Kristu, k jeho poselství, konkretizuje se v zamyšlení nad původním svědectvím víry, toto prapůvodní poselství se neustále prozkoumává ve svých hlubinách, právě kvůli novým podmínkám, měnícím se otázkám, problémům a nárokům konkrétního života (Küng, 2000, str. 24). Takto lze vystihnout církev jako neustále se měnící, a přitom rigidní nástroj, přičemž ale také platí, že veškerá církev je lid Boží. Tedy církev není jen určitou institucí v rámci společenství věřících, ale je vždy a všude celé společenství věřících. Je nemožné odlišovat „církev“ od „laiků“. Církev také není prostě jen volným spolkem nábožensky stejně smýšlejících lidí. Vždy a všude se ustanovuje na základě svobodného vyvolení a povolání Boha, který usiluje o blaho všech lidí. Proto nikoliv zbožný jednatel, ale Bůh stojí na počátku církve. Církev se skládá z jednotlivců, ale tito jednotlivci jsou součástí církve z pozice Boží (Küng, 2000, str. 73-76). Je to

podobné jako pojmy „stát“ a „občané“. Kauzální pohled na delegaci moci a do velké míry dobrovolné „odevzdání pravomocí“ nad mnoha aspekty života umožňuje jak sjednocení, tak oddělení významu obou uvedených pojmů.

Pro potřeby této práce zjednodušuji ale výše uvedený výklad na konstrukt, v němž budu pojmem církev označovat instituci, která má v našem kulturním a právním prostředí svoji strukturu, hierarchii, pravomoci vydávat zákony (konfesní a církevní právo) či rozsudky církevního soudu, jimiž ovlivňuje život lidí k církvi se vztahujícími. Za neméně podstatné považuji skutečnost, že církev vlastní a spravuje majetek, a členové komunit se tak nacházejí v prostoru, jenž nevlastní a jenž jim je k užívání, dle zodpovědnosti faráře, propůjčen. Církev také určuje pravidla formace kněží, podmínky jejich přípravy, svěcení, práce, povinnosti, práva a zodpovědnosti, a to skrze Konfesní a církevní právo (Tretera, 1997, CIC, kán. 1026 a násl.), a katolické vysoké školství. Církev lze tedy institucionálně pojímat jako teokratickou organizaci s monarchistickým zřízením a demokratickými principy vedení (Boží Syn jako zakladatel a tvůrce zásadních pravidel, papež jako suverénní vládce, ovšem volený malým parlamentem s moderací vedení zprostředkovanou biskupským synodem). Mimochodem – na samém konci Kodexu kanonického práva najdeme větu: „... *se zřetelem na spásu duší, která musí být nejvyšším zákonem v církvi*“ (Tretera, 1997, srov. CIC, kánon 1752) což je vlastně právní zakotvení hlavního poslání této instituce.

2.3 Farní společenství

Oficiální pojem FARNOST je, dle oficiálních stránek Katolické církve v ČR, specifikován územně, právně, a také jako společenství svěřené pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče faráři.⁸

Církevní právo určuje místní příslušnost každé fyzické osoby, tzv. domicil nebo kvazidomicil, farní nebo alespoň diecézní (Tretera, 1993, str. 89). Domicily jsou rozděleny podle času, který farník hodlá setrvávat ve farnosti či diecézi. Jsou podstatné pro určení vztahu farník – farář, kdy farník tímto získává svého faráře nebo ordináře. Jejich vzájemný vztah, povinnosti a práva, se dále řídí Konfesním a církevním právem (Tretera, 1993, str. 103 a dále).

Farnost je tedy jednak podle církevního práva vždy právnickou osobou, čímž jsou nastavena pravidla a hranice kompetencí, ale také je farnost společenstvím křesťanů, katolíků, které pod vedením diecézního biskupa je svěřeno faráři jako jejímu vlastnímu pastýři (Tretera, 1997, str. 152-153). Povinnosti faráře jsou ustanovené dle církevního práva, konkrétně v cc. 528-538. Z povinností podstatně se vztahujících k tématu této práce vybírám povinnost evangelizovat, a to kázáním, katechezí, péčí o výchovu dětí, mládeže, a pečovat i o ty, kteří jsou víře zatím vzdáleni. Farář má povinnost navštěvovat rodiny a zejména těžce nemocné a umírající, svátostně je smiřovat s Bohem a posilovat Eucharistií, či udělovat svátost pomazání nemocných. Vyzdvihuji povinnost faráře věnovat duchovní péči také osobám s nejrůznějšími postiženími, a také povinnost uznávat a podporovat aktivity laiků (Tretera, 1997, str. 155-156).

Dle církevního práva může být ve farnosti ustanovena i ekonomická a pastorační rada. Jejich úkoly a cíle popisuje například článek v Katolickém

⁸ Získáno z 21.7.2018 z <https://www.cirkev.cz/cs/farnosti>, s odkazem na Konfesní právo a církevní právo v aktuálním znění.

týdeníku⁹, který zároveň zmiňuje i fakt, že někteří faráři se obávají dát větší pravomoci lidem z farnosti, aby nedocházelo k situacím, kdy se budou muset řešit mocenské pravomoci, a více než o prospěch farnosti půjde lidem o sebeprosazení. Zároveň ale článek zmiňuje, že je-li pastorační rada v souladu, může být faráři při jeho práci oporou. Už tato citace naznačuje, že vztahy v komunitě ŘKC nejsou prosty problémů, které provázejí jakékoliv lidské konání, a jenž pro potřeby této práce vyjadřuji jako „lidský faktor v církvi“.

Přehled pražských farností zřízených pod Arcibiskupstvím pražským, které jsou v zájmu mého výzkumu, je oficiálně zveřejněn na stránkách arcibiskupství.¹⁰ Vedle stránky a dalších účtů na internetových sítích Arcibiskupství pražského¹¹ informujících o dění v celé diecézi, si některá farní společenství na sociálních sítích zřídila svoje vlastní prezentace¹². Skrze tyto mediální kanály nejenom že informují o praktických záležitostech farnosti, jako jsou termíny bohoslužeb a dalších akcí, ale také mohou zvednout potřebnou míru solidarity mezi věřícími v případě sociální nouze některého ze svých členů, nebo upozornit na sociální problém, týkající se týká mezilidské pomoci¹³. Tyto farnosti tak subsidiárně a přirozeně tvoří struktury, jež umožňují jednotlivci, aby se zodpovědně podílel na společenském a sociálním životě společenství (DOCAT, 2017, str. 180). Pro lidi hledající svoji novou komunitu může být otevřená mediální komunikace a způsob prezentace farnosti v internetovém prostoru vodítkem, zda myšlenky, jež společenství prezentuje, jsou pro nově příchozí

⁹ Získáno 15.9.2018 z <http://www.katyd.cz/tema/dobra-farni-rada-je-vitr-v-zadech.html>

¹⁰ získáno z <https://katalog.apha.cz/web/farnosti>

¹¹ získáno z <http://www.apha.cz/>, <https://www.facebook.com/arcibiskupstvi/>, https://twitter.com/apha_cz, <https://www.youtube.com/channel/UC5UIzwsmhU0PhcpPBpeO8vA>

¹² Získáno 27.12.2018 z <https://www.proglas.cz/program/detail-poradu/2017-11-09-20-15-00/?fbclid=IwAR09wO1uUp44AgpMvK3tevHdyRzNZgbXjBaTpIShBvqylKM1J5mOSV2O15k>

¹³ Například zde sbírka teplého oblečení pro sirotka v nouzi; získáno 27.12.2018 z <https://www.facebook.com/farnostkarlin/photos/a.489063411140229/2077660895613798/?type=3&th eater>

srozumitelné. Právě na způsob, jímž se respondenti dozvěděli o existenci nové komunity, se budu také ptát ve výzkumné části této práce.

2.4 Živá farnost, lidský faktor v církvi

Pojem „živá farnost“ je v ŘKC hojně používán, ale pro jeho obsah neplatí jednoduchá definice. Význam toho pojmu je nutné hledat v tom, jak jej vnímají a naplňují jednotliví aktéři. Pro účely této práce hledám zákonitosti i v materiálech popisujících standardní chování člověka a společenství, abych mohla stanovit základní výzkumné otázky při hledání odpovědi na otázku, proč v některých farnostech je lidem dobře, a proč pak popisují svoji farnost jako „živou“.

Otázka, zda komunitu v kostele lze pojmut jako každé lidské společenství, nebo zda má svoje specifika skrze přívlastek „katolické“, již přesahuje obsah i metody této práce. Pojímám pro účely této práce tedy společenství v kostele jako lidské společenství, a popisuji znaky, jimiž všeobecně vystihujeme pro člověka bezpečné a zdravé prostředí.

Kolář konstatuje, že prostředí pro člověka toxické, nezdravé, s ideálními podmínkami pro bujení šikan vytváří společnost totalitní (Kolář, 2011, str. 152). Kolář také dále vyjadřuje, že obranou proti společenským patologiím je právě společnost zdravá, při jejímž popisu se odkazuje na Michaela Novaka a jeho představu, že zdravá společnost je převážně svobodná (Kolář, 2011, str. 153). Obdobně Popper se svými pojmy uzavřená a otevřená společnost prosazuje demokracii a svobodu jednotlivce spolu s osobní zodpovědností za rozhodnutí a činy jako prevenci proti totalitářským praktikám, kdy se lidé bojí otevřeně hovořit, mluvit pravdu, ovládají své názory přísnou autocenzurou (Popper, 1994).

Jaké je skutečné, lidmi zažívané, lidské společenství v ŘKC? Dá se mluvit o bezpečném prostředí, zdravém společenství? Na tuto otázku se soustředím ve svém výzkumu. Při sběru dat do teoretické části této práce jsem ve svém sociálním okruhu vedla mapující rozhovory na téma „komunita v katolickém prostředí“. Objevovaly se názory až glorifikující komunitu uvnitř kostela, ve smyslu, že mezi lidmi věřícími v Boha přeci nemohou být negativní emoce, agresivita, šikana, destruktivní ani sebedestruktivní chování, objevovala se snaha potlačit se i ve svých potřebách, prožívání a názorech, aby tyto osobní nároky nevedly k neshodě s druhými farníky, až po respondenty, kteří popisují svoji zkušenost, že se nechtějí do vnitřního dění komunity zapojovat více. Už dopředu vidí problémy, které se v těchto komunitách objevují, a nepřejí si být do nich zataženi. Těmi problémy specifikují boj o moc, o pozici, sebeprosazování se, prosazování svého názoru na to, co je správné. Jak mi popsala jedna respondentka, ona ve svém životě vnímá, že člověk, veden zkušeností předávanou nám generacemi našich předků, se schoulí intuitivně do kostela¹⁴, aby si pomohl zahojit své hluboké rány, ve chvíli, kdy už opravdu nemá kam jít, a ostatní nástroje pomoci selhaly. Falše a zloby máme všude okolo nás plno, ve společenství církevní komunity čekáme spočinutí a klid. Jenže ono je to v církevním společenství ještě horší než mimo něj, jak vystihla, když mi vyprávěla svůj příběh, a dodala, že přitom navenek všichni chtějí vypadat hodně křesťansky, zbožně, přijímajícně, vstřícně, tolerantně. Tolerantně, ale jen ve velmi úzkých mezích vlastního názoru. A tak, ač církev má pro každého dveře velmi doširoka otevřené, bývá prostor, který lidé vidí jako svoji bránu k naplnění svých potřeb v církvi, velmi zúžen, jak mi sdělil jeden z kněží při osobní konzultaci při přípravě této práce. Sám vidí příčinu v našich předsudcích, nevědomosti, rigidnosti, potřebou hodnotit a posuzovat druhé i sebe.

¹⁴ O potřebě hledat útěchu v kostele v době největší bolesti mluví a píše také Marie Svatošová, zakladatelka hospicového hnutí v ČR, konkrétně v článku „*O Respektu před smrtí a lásce, která zůstává*“, z časopisu *Téma*, str. 59-64, číslo 3-2019, ale také ve svých dalších rozhovorech a knihách.

Jak klérus¹⁵, tak laici se mohou zaštitovat vírou a slovy vznešeně znějícími jako tzv. „duchovním bypassem“: „*Duchovní bypass je stav člověka, kdy se mu spiritualita stává jakousi zkratkou nebo výmluvou, aby nemusel čelit nepříjemné realitě běžného prožívání a každodenních vztahů. Stav, kdy spiritualita je útekem před reálným světem, ovšem s dobře znějícími pojmy a leckdy povznesený do konkrétní filozofie. Člověk, který jej prožívá, těmto pojmům a filozofii naprosto věří, a je tak těžké tento stav někdy rozpoznat nejen jím samým, ale i jeho okolím.*“¹⁶

Otevírá se tak téma konformity společenství, jeho rigidnosti či naopak pružnosti, specifík, které přináší komunitě přívlastek „katolická“¹⁷, což již přesahuje rozsah této práce. V komunitě věřících lze počítat i s výskytem eklesiogenních neuróz.¹⁸ K tomuto pojmu se při konzultacích vyjádřil vedoucí práce z pozice zkušeného terapeuta, a zároveň člověka znajícího důvěrně prostředí církve, že *vnímá pojem eklesiogenní neuróza jako takovou nadávku, nebo psychologický žargon. Není to nosologická jednotka. Toto téma postupně odumírá s tím, jak slábne vliv církvi na život jednotlivce. Slábne v pozitivních i v těch negativních aspektech. Už tu není eklesiogenní dusno v kultuře, jak na to narážel Freud. Církevní příkázání už lidé neznají, nepamatují si, kolik to je příkazů a zákazů. Církev lidi inspiruje na jejich*

¹⁵ Viz také na toto téma bakalářská práce z oboru psychologie: „*Psychologické kompetence v pastorální činnosti kněze*“

¹⁶ Získáno 21.12.2018 z <http://kruhcentrum.cz/blog/98-blog/244-duhovni-postrehy-z-ctk-2016?fbclid=IwAR0QLZGBsZvhFIYomiVIVqFJTaUhZyupJGLsoM4IUPwV5r9U0sFUPSXwslc>

¹⁷ Viz například rozhovor s Pavlem Řičanem, který konkrétně uvádí: „... Trochu se angažuji v církvi a i tam lze tu a tam sledovat, jako by něco chtělo pučet, i když převažuje do očí bijící rozpad a rozklad...“, a na otázku „Může křesťanství nasytit současného člověka?“ odpovídá: „.. Církve jsou často nemocné dogmatismem a autoritářstvím. Hledají se nepřátelé, podívejte se třeba, co vykládá (byť v nadsázce) stárnoucí kněz Piťha o tom, že nám hrozí vláda homosexuálů. Katoličtí kněží nařikají i veřejně na špatné vztahy s biskupy. Najde se, co zametat i v jiných církvích. Ale hledejme i pozitivní „znamení času“, jakým je například statečný papež František nebo charismatické hnutí vedoucí lidi jednak k živé niternosti, jednak k intenzivním vzájemným vztahům. Je doba duchovních hledačů.“, získáno 22.1.2019 z

<https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi/aktuality/98632/nejdulezitejsi-je-autenticita-rozhovor-s-pavlem-ricanem?fbclid=IwAR03L9D0nGPDbNY98mZfKiKIMZZXphQ8S8eJliCcPaX8A7ppRTlwAE1mTbk>

¹⁸ duševní poruchy, které vykazují souvislost s extrémně přísnou náboženskou výchovou; získáno 4.12.2018 z <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ekleziogenni-neurozy>

*duchovní cestě, společenství je jim oporou, ale na příkazy a zákazy lidé zapomínají. Vyjádřeno freudiánsky - pudově - církev už není v konfliktu s potřebou živosti, s lidským životem. Eklesiogenní neurózy rostou z často neuvědomovaného vnitřního konfliktu mezi naší živostí a touhou po životě a církvi. Doufám, že dneska už církev snad už nestojí v cestě projevům živosti...*¹⁹

Různé představy o Bohu, o tom, co je správné a jak se má víra žít, jsou totiž nejenom na straně laiků, ale i na straně kléru. Frielingsdorf tyto rozpory vystihl v kazuistikách i teorii, jaké falešné představy mají lidé o Bohu, o vědomých a nevědomých obrazech Boha, kdy člověk žije s dětským zprostředkovaným obrazem potlačovaného Boha svých rodičů a vychovatelů, a z toho vycházejí úzkosti a pocity viny, v nichž vzniká negativní obraz Boha (Frielingsdorf, 2010, str. 37-38).²⁰ Zkušenost lidí z mého sociálního okruhu i sdílená v médiích hovoří i o tom, jak dochází až k šikaně ve společenství z důvodu rozdílnosti osobního přístupu v otázkách „správného“ žití víry.

V aktuálních otázkách církve s dopadem na komunitu vnímám naléhavě a bolestně téma povolení přístupu ke svatému přijímání podruhé oddaným pářům²¹. Povolení přístupu ke svátostem rozumím jako veřejnou, viditelnou demonstraci žití „správného křesťanského - katolického života“. Otázky, jež mě v této souvislosti napadají a jež přesahují tuto práci, jsou zaměřené na psychické dopady takového viditelného vyloučení člověka ze společenství. Ve svém sociálním okolí zaznamenávám případy, že například věřící, ač dle pravidel církve je v životní situaci, kdy mu je přístup ke svatému přijímání odepřen, rozhodne se navštěvovat farnost, kde ho nikdo nezná, a přijímání se účastnit. V tom případě by mě zajímaly

¹⁹ Citováno z písemné konzultace s vedoucím této práce.

²⁰ Získáno 21.4.2019 z: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/nabozenska-psyhopatologie>

²¹ Viz na toto téma článek od M. Kolářové „*Amoris laetitia – změny nezměnitelného učení církve?*“ v SALVE č. 1-2/18

skutečné motivy jeho jednání, což ale přesahuje rozsah této práce, stejně jako výzkum, jak početný vzorek katolických věřících se účastní svátostného života, aniž by splňovali podmínky dané ŘKC. K výše uvedenému přemýšlím nad dvěma hypotézami. Buď že se může jednat o orální fixaci na svaté přijímání, nebo, z pohledu této práce podstatnější, mi připadá hypotéza, že v té nové komunitě může takový člověk působit jako „správně věřící“, což je role, jež v původní komunitě ztratil.

Téma v určitých souvislostech zmiňuje i Tomáš Holub na Synodě o mládeži, i se závěry, které si ze své zkušenosti učinil²². Tomáš Halík současný přístup ŘKC k rozvedeným a opětovně sezdáným párům označuje za přímo nelidský a nekřesťanský.²³ Otázky, které si v této souvislosti také kladu, jsou, jaký je dopad takového „dvojího života“ na život komunity a jednotlivce? Tyto otázky dále přesahují rámec mé práce, ale považuji je za velmi důležité, protože se týkají témat, jako je schopnost žít svůj život a víru pravdivě a v souladu sám se sebou i s druhými.

Členy církevní komunity bývají i lidé s různými typy postižení, ať psychického, fyzického, mentálního či kombinovaného, a jak poznamenává Opatrný, vlivem různých předsudků se mohou tito lidé ocitát na okraji společenství. Přitom právě možnost integrace lidí zatížených psychickými nemocemi ve společenství má být výraznou hodnotou komunity katolické církve. Zdravé společenství spolu se vzdělaným knězem (pastorem) může člověku s psychickým zatížením pomoci k integraci (Opatrný, 2016, str. 56 a dále).

²² Získáno 22.12.2018 z <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/181005biskup-tomas-holub-na-synode-o-mladych-lidech> ; téma trojího řešení etického dilematu věřícího, i s dopady na jeho vztah k církvi, více rozvinuté téma získáno 1.3.2019 z <https://www.sdb.cz/magazin/o-mladezi-a-sexualite/>

²³ Získáno 3.3.2019 z https://echo24.cz/a/ir3Gk/halik-dosavadni-cirkevni-praxe-je-nelidska-a-nekrestanska?fbclid=IwAR32N18o0kZ-S66DkCG2KK3pXuQJVG8t6fAu-zcSJi_CX8meZyd-W7kJEns#oR11JVLLtoKYFFeF.01

V této souvislosti mě napadá otázka, zda migrace lidí v různých farních společenstvích v Praze není symptomem dnešní doby, kdy díky široké nabídce dalších možností nejsme nuceni naučit se spolupráci, trpělivosti a toleranci. Jak uvádí Opatrný, žijeme ve společnosti, která nenese těžkosti ráda, chceme překážky odstraňovat rychle a pokud možno bezbolestně (Opatrný, 2016, str. 120-121). Při střetu s lidským faktorem, který logicky ve skupině lidí vzniká, při náznaku potíží či nesouladu není těžké přesunout se do jiného kostela, popřípadě se do společenství nezapojovat a čerpat pouze z osobnosti kněze, čímž se ze současného věřícího stává onen věřící osamělý, dle Váně (2012).

Faktem, který komunitní společenství formuje, je, že se všichni lidé, jak farníci, tak klérus, ocitají v prostředí, ve kterém platí pravidla ŘKC. Farní prostory jsou majetkem církve, která jej vlastní skrze farnost – právnickou osobu. Proto hovoří-li se o současné krizi církve, je zapotřebí rozvinout myšlenku, kdo, či co, je v krizi. Je v krizi ona církev vlastníci prostory, v nichž se komunita schází? Nebo je v krizi církev jako společenství lidí okolo Ježíše? Tato práce není vedena z teologického hlediska, proto další rozbor na toto téma již obsah práce přesahuje, ale velmi potřebným se mi jeví uvědomit si možné hranice vlivu a kompetencí, které mají jednotliví aktéři na církevní půdě. Jak uvádím v dalších kapitolách, výrazně se za posledních několik desetiletí změnil vztah společnosti k církvi jako instituci, s dopady na lidi, kteří tuto instituci tvoří.

2.5 Současný vztah společnosti k církvi

Jak se proměnila společnost ve vztahu k církvi za více než sto let? Časový horizont jednoho století v sobě obsahuje průměrně 4 generace, jejíž formací jsme my v tomto čase nejvíce ovlivněni.

Lenderová popisuje život běžného člověka v 19. století, jež bylo dobou převratných i společenských změn tak, že církev, ač již ne výhradně katolická, měla stále významný celospolečenský vliv. Křesťanské svátky rozdělovaly rok, a křesťanské rituály provázely člověka od narození až do smrti, ač některé z nově vzniklých církví vědomě svým rituálům dávaly jinou podobu než církev římskokatolická. Církevní slavnosti patřily k veřejné sféře, kdy přesně definovaly společenství v jeho zlomových momentech. I takové záležitosti, které se zdály být soukromé, jako například křest, znamenaly přijetí do církevního společenství (Lenderová, 2013, str. 283).

Nešpor ve své sociologické studii zmiňuje, že právě už v průběhu 19. století došlo k masivní sekularizaci českého národa, kde většina obyvatel se z vlastního racionálního volního rozhodnutí oddělila od katolicismu, který shledávala jako příliš středověké náboženství, aniž se přiklonila k jinému křesťanskému vyznání (Nešpor, 2004, str. 27).

Lidé dnešní doby uvnitř i vně církve už nepřijímají beze zbytku výsledky teologických bádání a výklady, a čím dál tím víc jejich vlastní vztah k církvi podléhá možnosti osobní volby. Hledají své kořeny, své doma. Jako potřebujeme střechu nad hlavou, potřebujeme i domov pro duši. Jinak nás ohrožuje psychické bezdomoví. Všechny příbytky, které jsme si schopni jako lidé vytvořit, jsou pomíjivé, ale jen náboženství umí nabídnout trvalé přístřeší (Bůh nezapomíná na mé jméno). Pak je ale otázkou, zda naše církev nyní je schopná nabídnout pro své věřící takový domov?

Neredukuje se současné náboženství pouze na morálku? Nechybí v současné církvi mystické prožívání, které praví, že je a co je, a odhlíží od toho, co by být mělo? Za církev se postaví lidé pouze tehdy, je-li solidární s jejich hledáním trvalého přístřeší pro duši. V podstatě se totiž lidé postaví nikoliv za instituci, ale za Boha (Zulehner, 1997, str.20-24). V současné době lze ve společnosti mluvit ale až o alergii na církve, tedy s největší pravděpodobností lidé dnešní doby povětšinou v současné církvi Boha, trvalé přístřeší pro svoji spiritualitu, nevidí. Velká část populace se ale nepovažuje za úplné agnostiky, a tím méně ateisty²⁴. Ovšem také nejsou členy církvi a nepodílí se na aktivitách jakéhokoliv náboženství. Spiritualita, tak jak jí rozumějí, pro ně znamená metaforu „cesty“, osobního hledání (Nešpor, 2004, str. 28).²⁵ Vědomí krize církve zase podporuje u některých duchovních i části řadových církevních členů pocit ohrožení a rezignace, což v důsledku zvyšuje lpění na tradičních formách náboženského života a posiluje rysy ghetta. Přitom i část věřících aktivních v církvi pojmá křesťanství jako něco, co sice obohacuje individuální a rodinný život o duchovní a společenskou dimenzi, garantuje určitý řád, co však není středem života, neboť je poněkud na okraji či v zákoutí (Říčan, 2007, str. 20).

Naši realitu také jinými slovy vystihl Miloš Raichrt v rozhovoru s Jenem Jandourkem takto: *Něco jiného než víra je vztah k určitému náboženství či náboženským institucím. Tady průzkumy přesvědčivě ukazují, že v české společnosti převažuje k církevním institucím vztah nedůvěřivý, až podezřivý. Podle mých odhadů na základě osobní zkušenosti v některých věcech se církevní katechismové*

²⁴ Ani Vojtíšek naši českou společnost nevnímá jako ateistickou, ale že jsme spíše neinformovanými náboženskými konzumenty než věřícími, a spíše ignoranty než ateisty, což ještě vydáváme za svoji toleranci. Hranice této tolerance se ukazuje na neznalosti islámu v současné protiislámské vlně. Češi místo prožívání víry skrze instituci církve, ke které mají odpor, věří různým kartáčkám, homeopatikům, vysílačům energií. (Týden 13/2019, článek „*Sekty, vůdci, spasitelé*“, str. 16-21).

²⁵ Shodně i Pavel Říčan, získáno 22.1.2019 z

<https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi/aktuality/98632/nejdulezitejsi-je-autenticita-rozhovor-s-pavlem-ricanem?fbclid=IwAR03L9D0nGPDbNY98mZfKiKlMZZXphQ8S8eJliCcPaX8A7ppRTlwAE1mTbk>

*směrnice zvláště římsko-katolické církve rozcházejí se společenskými zvyklostmi tak na 99 %, například v otázce přípustnosti či nepřípustnosti antikoncepce. Morální nauku své církve ve velké většině nerespektují ani její členové, sami sebe označující za "věřící". K zpracování důležitých témat svého osobního života učení církve nepotřebují. A na otázku, čím to je způsobeno, odpovídá: Typická dnešní žena dokáže říci církevním autoritám "do toho mi nemluvte, je to můj život a já jsem dospělá". Lidé našeho dospělého světa jsou ochotni zajít si do kostela pro hezký zážitek, útěchu a povzbuzení, ale ne pro rady, jak mám žít svůj osobní život, s kým sdílet lože či koho volit. Nu a u nás hodně církevních činitelů má pořád dojem, že musí svým nedospělým ovečkám radit, i když nejsou tázáni, což nedůvěru většiny společnosti vůči církvím posiluje.*²⁶

Někteří církevní představitelé si uvědomují společenské změny, které nastaly v posledních desetiletích, a požadují po církvi, aby tyto změny refletovala. Například plzeňský biskup Tomáš Holub ve svém, již v této práci zmiňovaném, projevu na synodním setkání na téma „Mladí lidé, víra a rozlišování povolání“, které proběhlo v říjnu 2018 ve Vatikánu, shrnul svoje postřehy, že mladí lidé ve věku 15-25 let prožívají svůj soukromý život jinak, než od nich pravidla církve žádají, a církev pro ně není tou respektující a chápající autoritou. Touto zkušeností je dále negativně ovlivněn jejich vztah k církvi i v dalších aspektech života.²⁷

Jazykem sociologa také Váně (2012) současného věřícího popisuje jako na jedné straně člověka svobodného, který volí svoji identitu ve své religiozitě dle svého uvážení, ale zároveň se stává osamoceným věřícím (Váně, 2012, str. 8). K tomu sociologicky popsany pluralismus podstupující sociální realitou ve svém důsledku

²⁶ Získáno 16.1.2019 z <http://forum24.cz/milos-rejchrt-muj-narod-nebyl-jen-trpitel-prokazal-i-velkou-schopnost-sebeniceni/?fbclid=IwAR2bK-pAGlVMQAz63BxQSftV4tctJYPgYKUdHJoJJ-awFxntQ4-DfNPdWOg>

²⁷ Získáno 6.10.2018 z <https://zpravy.proglas.cz/udalosti/biskup-holub-na-synode-dospivani-ovlivnuje-vztah-k-cirkvi-na-cely-zivot/>

znamená, že žádná skupina nedokáže zformulovat světonázor, který by byl akceptovatelný celou společností. Dokonce ani to, že žádná skupina nedokáže být všeobjímajícím společenstvím ani pro vlastní členy. V současné společnosti je tak zachovávání a reprodukování názorů, hodnot a norem, včetně náboženských, v jejich ortodoxní podobě stále problematičtější úkolem (Váně, 2012, str. 7). Z popisu sociologického je zřejmé, že i církevní komunity podléhají změnám, nejsou vůči společenskému tlaku rigidní. To vše má významný dopad na současnost, jak uvedl v osobním rozhovoru jeden z kněží, popisující mi svůj pohled na aktuální krizi církevní identity. Církev neví, jaká je její role ve společnosti, ale ani společnost neví, jaká je role církve.

Změny ve společnosti mají dopad i na vnímání duchovních potřeb a způsobu jejich naplnění. Ve své přednášce v kostele Sv. Jezulátka na Malé Straně Rohr uvedl poznatek ze své praxe: „*Hodně let v církvi stačilo, aby lidé byli náboženští, ale nemuseli být nutně duchovní. Nyní přicházejí mladí a říkají, že jsou duchovní, ale ne nutně náboženští*“.²⁸ Na toto tvrzení navazuje i Honzák, podle kterého v naší společnosti ve věcech duchovních potřeb existuje nedorozumění, kterým je identifikace spirituality s církví. Navíc církví, která existuje v pokřiveném zrcadle národních mýtů. Proto celkem nezanedbatelná menšina společnosti hledá naplnění svých potřeb v různých sektách. Ti, kteří se neutíkají k sektářskému prožívání své spirituality, narážejí na reálný problém v tom, že jazyk, jakým lze hovořit o duchovních věcech, je těžko srozumitelný²⁹. Také může překážet polarizace objevující se v každém náboženství, na jedné straně touha po mystice a duchovních

²⁸ Richard Rohr: „*Spiritualita pro obě poloviny života*“ - 23.7.2018 (FINAL VERSION)
Získáno 28.9.2018 z <https://www.youtube.com/watch?v=tEOVV2-SiME&feature=youtu.be>

²⁹ Na téma používání jazyku kontextově aktuálního napsal zajímavou úvahu Jiří Pavlík, a to v návaznosti na diskusi o tzv. Istanbulské úmluvě, získáno 19.1.2019 z http://www.christnet.eu/clanky/6174/zamysleni_nad_diskusi_o_genderu_a_krestanstvi.url?fbclid=IwAR1zF8x7QVWbud3X40gJirIYUQcluuQ--AFWBgR1p8xlNKxff8TbkWA7-M

zážitcích³⁰, na druhé institucionalizované lpění na předpisech, podřízení se rituálům (Honzák, 2017, str. 146).³¹ Ovšem takto prožívaná spiritualita opět vede k určitému osamění.

2.6 Co přivádí lidi do sakrálního prostoru

Za podstatné považuji alespoň částečně rozvinout téma, co může motivovat současného člověka k tomu, aby vešel do některého z kostelů a společenství v něm. Spojuji v této myšlence svoji dosavadní praxi s terapií s lidmi s traumatem i svojí vlastní zkušenost, a navazuji na již citovaného Rajchrt a jeho větu: *Lidé našeho dospělého světa jsou ochotni zajít si do kostela pro hezký zážitek, útěchu a povzbuzení...*³² (zdůrazněno mnou). Nakolik se v tomto odlišujeme od generací našich předků? Pro část lidí je prostor sakrální archetypem³³, ve kterém vyhledají pomoc právě ve své nouzi duchovní, duševní či sociální. V tom případě se ale jedná se o lidi v nouzi, tedy oslabené, více zranitelné. Hledají terapii své bolesti. V tomto významu lze i na komunitu v církvi hledět jako na léčebnou, protože splňuje kritéria účinných faktorů skupinové terapie. Už samotný fakt členství ve skupině je lékem na pocit izolovanosti, pocit společenství s jinými je důležitou podmínkou pro vyrovnání se s emočními problémy. Komunita může poskytnout i emoční podporu, zároveň člověk může pomáhat druhým, nabízí podporu, sdílí s druhými jejich problémy, což může mít vliv na posílení sebedůvěry a sebehodnocení. Komunita umožňuje také sebeexploraci a sebeprojevení, i případné odreagování. Ve zdravých společenstvích

³⁰ viz cyklus Českého rozhlasu „jak se žije ...“, který mapuje prožívání mladých lidí různých vyznání získáno 26.12.2018 z <https://wave.rozhlas.cz/zpoved-je-tak-trochu-psychotherapie-vira-ale-neni-berlicka-rika-filip-jaci-jsou-7709098>

³¹ Shodně s Honzákem téma doplňuje i Řičan, na jehož dílo plně inspirativních postřehů odkazují, protože přesahuje tematicky i obsahem tuto práci: Řičan, P. (2007) *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál.

³² Získáno 16.1.2019 z <http://forum24.cz/milos-rejchrt-muj-narod-nebyl-jen-trpitel-prokazal-i-velkou-schopnost-sebeniceni/?fbclid=IwAR2bK-pAGlVMQAz63BxQSFtV4tctJYPgYKdHJoJJ-awFxntQ4-DfNPdWOg>

³³ Více viz kniha: Otto, R. (1998). *Posvátno*, v seznamu doporučené literatury

může jejich člen dostat kvalitní zpětnou vazbu, náhled na svoji situaci, a zažít třeba i korektivní emoční zkušenost (Kratochvíl, 2009, str. 158-166).

A právě náboženství je také schopné nacházet smysl lidského utrpení, a ukazuje člověku, co má dělat se svojí bolestí, s absurditou života, tragédií, nesmyslností a nespravedlností³⁴. Lidé, kteří nedokáží najít způsob, jak udělat ze svých zranění zranění „posvátná“, stávají se negativními nebo zahořklými. Jak takoví lidé procházejí životem, všechna zranění, zklamání, zrady, opuštění, tíže vlastních chyb (hříšnosti) a neúspěšnost se hromadí. Lidská spiritualita skrze Boha je schopna najít hlubší smysl tohoto utrpení, a umožňuje nám skrze toto své utrpení pochopit, kdo jsme (Rohr, 2009, str. 31-33).³⁵

Za podstatné potřebuji zmínit, že právě ta naše lidská trápení, smrt našich blízkých, úrazy, nemoci, živelné pohromy nemají v našich životech pouze jednoznačně negativní dopad, ale, jak se ukazuje v mnohé lidské zkušenosti, závažné události, prožitá traumata mohou paradoxně nastartovat pozitivní změny v osobnosti, a přivést člověka na novou cestu životem. Vyšší kvalita života nepřichází sama, člověk se k ní musí propracovat překonáváním obtíží a protrpět (Mareš, 2012, str. 13-14). V přehledu osobních zdrojů, které pomáhají jedinci prožité trauma přetvořit v posttraumatický rozvoj, je spiritualita (zbožnost) uváděna jako jeden ze tří podpůrných faktorů (Mareš, 2012, str. 77). Zároveň fakt, že po překonání traumatu došlo k příznivému posttraumatickému rozvoji v oblasti spirituality a víry, uvádí 26 % respondentů v zahraničním výzkumu v rodinách s dětmi s onkologickou diagnózou. Ovšem vedle těch respondentů, kteří uváděli, že prožitá zkušenost jim

³⁴ Viz disertační práce Dohnalové na téma „Etické otázky v práci s umírajícími, jejich blízkými a pozůstalými očima řádových sester“

³⁵ Rozbor vlivu spirituality (pozitivní, negativní, ambivalentní) zpracovala Mgr. Dohnalová v diplomové práci „*Role spirituality v zármutku a truchlení pohledem poradců pro pozůstalé*“

vztah k Bohu posílila, další rodiče si museli projít krizí víry v Boha (Mareš, 2012, str. 120-122)

V citovaných zdrojích je komunita v ŘKC vyhledávána ze strany nově příchozích jako zdroj pomoci v jejich životní situaci. Přichází mezi lidi v kostele už nějakým způsobem zasažení a formování ranami života. Otázka je, zda lidé v katolické komunitě jsou všeobecně schopni být nápomocni v terapeutickém procesu léčení sociálních a duchovních zranění. Na to, jaké faktory jsou pro komunitu tím podstatným prvkem, který umožňuje přijetí nově příchozích tak, aby se podpořil léčivý vliv společenství lidí a vztahů, se budu dotazovat ve výzkumné části své práce.

2.7 Vztah mezi laiky a kleriky

Předkládaná práce není zaměřena na církevní dějiny, nicméně chci stručně nastínit několik milníků, které se promítají do aktuálního dění, a tím ovlivňují i současné prostředí církevní komunity. Vztah laiků k církvi a jejím představitelům je formován stejnou rychlostí, jakou probíhají celospolečenské změny komplexně, jak například vystihuje Konzal: *Mám možnost vidět tři generace za sebou: rodiče festovně věřící, děti docela prima věřící, a vnoučata možná ano, možná ne...* (Konzal, 1998, s. 139). Zato církev se jako instituce jeví značně rigidní. Církevní systém je stále feudální společnost postavená na přísné hierarchii, oddanosti a poslušnosti (Cozzens, 2008, str. 90).

Sv. Augustin v 5. století spojil dědičný hřích s pohlavním aktem a stal se tak spoluzodpovědným za potlačování sexuality v západní teologii a církvi (Küng, 2017, str. 46). Tím také začal formovat klerikalizaci církve do podoby, jak ji známe v současnosti. Téma celibátu, povinného pro kněží v ŘKC, jenž byl ustanoven

v době papeže Řehoře VII. v 11. století, v důsledku společensky oddělilo vrstvu kléru od laického. Kněžský stav se vnímal jako povznesený oproti laikům, ve společnosti převládal názor, že stav „bez manželství, zasvěcený“ je dokonalejší³⁶ než stav manželský. Církev se začala identifikovat s klérem a tento postoj se částečně udržel dodnes. Laici jsou z církve vyřazeni, klérus je správcem prostředků spásy (Küng, 2017, str. 51.)³⁷.

V antropologické studii na téma celibátu zmiňuje Bártová další podstatný aspekt dopadu těchto historických milníků na současnou společnost, a to současnou vyčleněnost žen ze sakrálního prostoru. Historicky byly ženy při vstupu do manželství schopné přijímat speciální požehnání a sloužily u oltáře. Po násilném zavedení celibátní povinnosti pro kněze se jejich ženy, vlastně pak ženy obecně, staly nežádoucími pomocnicemi ďábla, protože svojí sexualitou znesvěcovaly duchovní i oltář. Po odstranění nežádoucích manželek kleriků církev vyplnila toto uvolněné místo kultem Panny Marie jako vhodnou náhradou vedoucí ke zbožnějšímu životu. Velice pravděpodobně však došlo i k nárůstu homosexuálního chování v komunitách kněží.³⁸

I jeden z dvanácti kánonů tridentského koncilu mluví o nadřazenosti panictví a celibátu nad manželstvím (Lenderová, 2013, str. 144). Z historické zkušenosti s působením ŘKC pro potřeby této práce zdůrazňuji právě tyto pojmy, jako jsou „nadřazenost“ a „oddělenost“, a to z toho důvodu, protože i to je jednou z hlavních příčin dnešního krizového stavu.

³⁶ získáno 1.3.2019 z

<https://www.facebook.com/ftvprimazpravodajstvi/videos/267929097488538/UzpfSTE4MDQ4NzU2Mjk6MTAyMTA2OTMxOTU3MjUwOTg/>; zde shodně pronesena teze o nadřazenosti celibátu nad láskou muže a ženy, a to P. Balíkem

³⁷ Doporučuji na toto téma Cozzens, D.B. (2008). *Osvobodit celibát*. Jedná se o souborné, i pro laiky velmi čtivý text o tomto tématu.

³⁸ Získáno 18.1.2019 z https://journals.muni.cz/anthropologia_integra/article/view/8915

II. Vatikánský koncil přinesl změnu v liturgii sloužení mše svaté. V době pokoncilní záleží na knězi - faráři, jak sám sebe prosazuje ve své farnosti. Mezi dvěma farnostmi není nic jednotícího. Je-li kněz konzervativnější, či je-li kněz modernější, je v jejich kompetencích přetvořit interiér kostela i přetvářet komunitu uvnitř něj k obrazu svému. (Spalová, 2017, str. 166). V sociologických výzkumech Spalové se potvrzuje osobnost kněze jako stěžejní pro farní komunitu. Proto je význam pojmu kněz pro farníky, stejně jako to, co osobnost kněze formuje, předmětem zájmu mé práce.

Z více zdrojů zaznívají kritiky, že příprava kněží neodpovídá tomu, na co musí v realitě reagovat, a tito se ocitají nepřipravení. Jak říká například kněz pod jménem Marek, v semináři je neučili praktické věci, které kněz musí později sám dělat (Dvořáková, 2013, str. 131).³⁹ O systémové nepodpoře řadového kněze v rozhovoru „Obavy v církvi: rozhovor o situaci kněží v Čechách“ promluvili tři kněží, kteří si přáli zůstat v anonymitě.⁴⁰ Dopady tohoto deficitu v odborné přípravě na některé kněží a věřící z komunity ŘKC jsou popsány v mnoha kazuistikách, kdy další rozbor tématu nad rámec výzkumné části již překračuje možnosti této práce.⁴¹

V současné době jak v zahraničí, tak i u nás, kdy je zájemců o povolání duchovního velmi málo, prochází krizí i samotné vzdělání kněží.⁴² V systému ŘKC biskup, který deleguje na studia člověka ze své diecéze, si dle vyjádření kněží, se kterými jsem konzultovala toto téma, tzv. „ohlídá“, aby tento kandidát potřebným

³⁹ Se shodnými závěry přišel ve své bakalářské práci i Votoubal (2006, str. 60-61)

⁴⁰ Získáno 18.1.2019 z

http://www.christnet.eu/clanky/5940/obavy_v_cirkvi_rozhovor_o_situaci_knezi_v_cechach.url

⁴¹ odkazují např. na knižní zpracování od Dvořákové, Küngna, Jeronýma Klimeše, Müllera, a hlavně na knihu Cozzens, D.B. (2003) *Mění se tvář kněžství* v seznamu doporučené literatury, popřípadě mnohé internetové kazuistiky. S podobným tématem z pohledu sociologického zpracovala ucelenou studii i Spalová, která se soustředila i na předmět této práce – komunitu.

⁴² Tuto informaci také přináší a komentuje státnicová práce na téma „Kněžství na rozcestí – studie krize kněžství v současné katolické církvi“, Zajíc (2006)

vzděláním oficiálně prošel a byl vysvěcen⁴³. Tato skutečnost přináší mnoho závažných problémů, třeba omezenou schopnost vybrat ke svěcení člověka zralého, bez osobnostních patologií, se schopností vztahovat se k lidem⁴⁴. V rozhovorech na toto téma jeden z kněží upřesnil, že dnešní kandidáti na kněžství jsou testováni psychotesty, a tak není do semináře přijat každý, kdo se hlásí, ale druhý z kněží toto téma rozvedl směrem, že psychotesty sice probíhají, ani nikdo s jejich výsledky nepracuje. Kandidát se o sobě dozví některé vlastnosti, které ho aktuální popisují, ale tím také psychologická práce s nimi končí. Otázkou také je, nakolik musí být kněz filozoficky vzdělaný, aby byl pro své farníky lidský a lidsky srozumitelný. P. František ve svém vyjádření dokonce uvádí: „*Boží lid odpustí knězi, který má milenku nebo se občas trochu víc napije, ale nikoli takovému, který má rád peníze a chová se k lidem špatně*“.⁴⁵

V laické společnosti se za poslední desetiletí výrazně změnil postoj k otázkám sexu a sexuálních preferencí⁴⁶. Dokonce tak významně, že začíná být ohrožena i schopnost samotné lidské reprodukce. Například v jednom zahraničním výzkumu se ukazuje, že každý osmý muž do 26 let svého věku neprožil plný sexuální zážitek s osobou druhého (nebo stejného) pohlaví a u osob žijících sexuálním životem klesá frekvence styků.⁴⁷ Učení mnohých představitelů církve společenské změny nereflektuje, a tak jsou někteří katolíci nuceni řešit dilema mezi morálními nároky

⁴³ Informaci, že svěcením prošli kandidáti se zjevnými psychickými problémy, jsem získala celkem nezávisle na sobě od tří mužů, kteří prošli seminární formací, ale o tom, že nejsou svěceni na kněze také lidé dostatečně zralí, vypovídají mnozí autoři v seznamu citované i doporučené literatury.

⁴⁴ Shodně vypovídá i suspendovaný kněz; získáno 18.1.2019 z https://tv.pravda.sk/relacie/ide-o-pravdu/epizoda/565-suspendovany-knaz-lajcha-celibat-ako-podmienka-knazstva-je-hnisajucou-ranou-cirkvi?fbclid=IwAR3-y7cdEuBku7qUk3IcMB_Qpnn4qWxgZzDRCdru6IaOxFpnteJPSGYnCBQ

⁴⁵ Získáno 22.12.2018 z

https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=28381&fbclid=IwAR23tlnAy9mX_LDmKa-FJGONkdCsY1WgeknVsfoDQ2W15cf9ioyyJL-yJbs

⁴⁶ Získáno 23.12.2018 z <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/52162/cesi-ve-vztahu-k-homosexualum-patri-k-nejtolerantnejsim-narodum.html>

⁴⁷ Získáno 21.12.2018 z <https://www.newsweek.com/millennial-virginity-sex-intimacy-university-college-london-next-steps-project-912283>

církve a svým skutečným životem, jak jej žijí, různými způsoby.⁴⁸ Palčivost a vážnost situace uvědomují i někteří kněží⁴⁹ celosvětově. Například ve zprávě o návštěvě P. Františka v Irsku, kde zpravodaj uvádí: „...církvev, která se ještě stále příliš často snaží zajišťovat si svůj společenský vliv skrze kontrolu a svazování lidské sexuality tam, kde je projevem vzájemné náklonnosti, a její bagatelizaci tam, kde je projevem násilí a nerovnosti. Ukazuje se až příliš jasně, že podobná cesta se nevyplácí nejen společnosti, ale ve výsledku ani církvi.“⁵⁰ V roce 2019, v roce konání Vatikánského summitu na téma ochrany nezletilých⁵¹, se nedá před tímto tématem uniknout. Jeví se mi jako podstatné, že do kněžské služby vstupují jednak osobnosti komplexně zralé, ale také lidé, kteří i přes intenzivní službu evangeliu a životu modlitby nikdy „celistvost“ duše nenajdou, protože nejsou v souladu ani sami se sebou. Mohou říkat a dělat správné věci, ale něco v nich nehraje. Nejsou sami se sebou a tak se jim nedaří být s druhými. (Cozzens, 2008, str. 65). Přitom, jak se jeví z citovaných zdrojů, je osobnost kněze nejpodstatnějším prvkem pro živost farního společenství. Proto se tématu formace kněží budu více věnovat v diskusi nad prací.

Klérus za posledních několik desítek let všeobecně ztratil své výsadní společenské postavení. Vývoj ve společnosti je z jedné její části překotný. Změnil se přístup věřících k osobě kněze a přeměnila se celá společnost. V důsledku těchto změn kleslo ve společnosti povolání kněze z pohledu společenské prestiže až na 23

⁴⁸ Získáno 16.1.2019 z <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/181005biskup-tomas-holub-na-synode-o-mladych-lidech>, a zároveň na toto téma zpracovaná etická studie od Hans Rottera: „Sexualita a křesťanská morálka“ v seznamu doporučené literatury, popřípadě Jeroným Klimeš: „Křesťanství, vztahy a sex“ tamtéž.

⁴⁹ Ze seznamu citované a doporučované literatury doporučuji Cozzens, D.B. (2008). *Osvobodit celibát*, kde autor pojednává o otázce sexuality v duálním pohledu, jako o daru, ale také o jeho negativěch, velmi vyváženým způsobem.

⁵⁰ Získáno 4.12.2018 z <https://wave.rozhlas.cz/prolomit-vlny-katolicky-postoj-k-sexu-pusobi-utrpeni-dokaze-papez-frantisek-7595836>

⁵¹ Získáno 26.2.2019 z https://www.vaticannews.va/cs/vatikan/news/2019-02/summit-ochrana-nezletilych-papez-tagle-scieluna-vatiab.html?fbclid=IwAR0fdP4BOsYupwrQG_yP-BBfeNpAOBOHBOp3Vxq0N4PBnVptMnlbWSV8cY#.XG85mB6QeIo.facebook

příčku z 26 zkoumaných pozic.⁵² Kněží zažívají frustraci z každodenní konfrontace s realitou, na kterou nejsou připraveni. (Dvořáková, 2013, str. 123-132). Kněží v církvi jsou v současné době názorově velmi rozděleni. Část kněží by uvítala, kdyby se církev vrátila k modelu, ve kterém byla zhruba v polovině 19. století, kdy držela baštu pravověří, neomylnost svého učení, a neumožňovaly by se žádné otázky, zvláště ty ne směřující k sexuálnímu zneužívání v církvi.⁵³ Zda má tato situace dopad i na komunitu, resp. respondenty, budu mapovat ve výzkumné části této práce.

Domněnku, že celková úroveň církve upadá napříč krajinami, mi potvrzuje i článek ve slovenském periodiku. Autor Samuel Jezný varuje před tím, že vzdělávání na slovenských teologických fakultách spočívá v prostém výcviku kněží. Absence schopnosti kritického a teologického myšlení vede k příklonu představitelů církvi k uzavřenosti v umělém, zbožném mikrosvětě, slabou teologii nahrazují klišé. Když ani absolvent fakulty není veden ke kritickému myšlení a je jen vychováván k tomu, aby bezmyšlenkovitě přejímal názory představitelů církve, jak lze očekávat kritické myšlení od běžných věřících? A tak se část lidí, které přirozeně přitahuje náboženství, raději uchýlí k vyhledávání jiného typu naplnění svých potřeb. Autor také ukazuje nebezpečnost totalitářského myšlení v církvi, a její příklon k extrémní pravicové ideologii.⁵⁴ Místo komunikování vážných společenských témat se církev zabývá pseudoproblémy, například skrze Aliance přes rodinu útočí na občany menšinové sexuální orientace a podněcuje výraznou homofobii.⁵⁵

Na tuto krizi v ŘKC už reagují věřící ve světě. Například rakouská Laická iniciativa sestavila návrh na narovnání cesty k Bohu skrze oficiální církve, ve kterých

⁵² Získáno 29.9.2018 z <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ekonomicke/prace-prijmy-zivotni-uroven/2013-prestiz-povolani-unor-2016>

⁵³ Získáno 19.4.2019 z <https://plus.rozhlas.cz/zdenek-jancarik-cirkev-je-rozdelena-rada-knezi-se-rada-vratila-do-doby-pred-7898757?fbclid=IwAR0D671-rtT-aaxtgST1hkzL82oiDfpa0QsOBNZbQNYfeVkyVONWRe62H-g>

⁵⁴ Srov. bezpečné prostředí = svobodné v teoretické části práce

⁵⁵ Získáno 25.12.2018 z <https://slovensko.hnonline.sk/672264-nase-cirkvi-sa-porazia-same-svojim-pristupom?fbclid=IwAR1iMHha9oyhc4zkner7XKpyBMCjNrKPaQIONE-BdqJZP6xLygQpt7EELew>

požaduje vrátit kompetence žen v církvi a přijmout je zpět do sakrálního prostoru a služby, a shodně tak i zařadit do služby ženaté katolické kněze. Poukazuje na to, že požadavek na kněze žít ve stavu bez manželství je porušováním základních lidských práv.⁵⁶ Obdobně další vnitrocírkevní rakouská iniciativa s volně přeloženým názvem „My jsme církve“⁵⁷, ustanovená na podporu změn v římské katolické církvi, požaduje shodné změny jako Laická iniciativa, ale také klade požadavky směrem k papeži na změnu ve způsobu volby biskupů.⁵⁸

Lidem v mém okolí i v celosvětových laických iniciativách není jedno, co se s církvi jako institucí děje a aktivně hledají řešení, jak v ní dále žít. Shodně s touto myšlenkou odpověděl na otázku „*Jaká je budoucnost církve? Řítí se do záhuby? Do pražské arcidiecéze nastoupilo za posledních 10 let jen 10 kněží*“, Dr. Heryán tak, že církev lze vidět i jako instituci, ale církev je hlavně společenství lidí kolem Ježíše. Pokud instituce zdánlivě vymírá, změní se forma, zmenší se komunity, ale zaniknout nemůže. (str. 31, časopis Téma).

2.8 Vztah psychologie a teologie

Potřebujeme v dnešní době mnoha psychoterapeutických směrů a vědecké psychologie ještě teologii? Potřebují lidé teologického vzdělání psychologii? Ve svém sociálním okolí jsem se setkala s velmi rozdílnými názory na používání psychologických nástrojů v církevním prostředí. Od kněží, kteří sami mají psychologické (psychoterapeutické) vzdělání, ke kněžím, kteří tuto vědu naprosto odmítají, a řídí se pouze učením církevním, s odkazem na sílu víry a správnost svého chování v regulích církve. Ale například právě Aleš Opatrný zdůrazňuje potřebnost

⁵⁶ Získáno 11.3.2019 <https://www.laieninitiative.at/index.php?id=77>

⁵⁷ Toto hnutí má i svoje heslo na české wikipedii; získáno 11.3.2019 z https://cs.m.wikipedia.org/wiki/My_jsme_c%3%ADrkev?fbclid=IwAR1a6L2wWa2M1GqBQIfyIEbZbf48HMvjzWO0MBh8ZsfQUEeyCDNLpP8D220

⁵⁸ Získáno 11.3.2019 z <http://www.wir-sind-kirche.at/ueber-uns/ziele>

vzdělání lidí v pomáhajících profesích (kněží, pastorage) v psychopatologii, znalost terapeutických postupů, a uvádí, že odkazy na vyléčení dle síly víry nefungují, naopak mohou nemocného či traumatizovaného člověka sekundárně poškodit (Opatrný, 2016, str. 91).⁵⁹

Část kněží volá po praktičtějším zapojení poznatků z psychologie a dalších věd do výuky, a pouhé teoretické přednášky, které jsou součástí současné odborné kněžské přípravy, vnímají jako nedostatečné. Také by uvítali větší propojení s nástroji supervize při své práci, protože ze strany farníků často nedostávají reálnou zpětnou vazbu (Votoupal, str. 50 a 60-61).

Za podstatné s ohledem na téma této práce zdůrazňuji, že kněží z titulu svého poslání bývají vyzýváni, aby byli průvodci svých farníků v tíživých životních situacích. Konfrontují se s psychicky náročnými momenty, jako úmrtí v rodině farníka, úmrtí či nemoc dítěte v rodině farníka či sociálně-patologickými jevy (násilí v rodinách). Mnohé rodiny v nesnázích potřebují doprovázení duchovních. Tyto rodiny vyžadují přijetí a pochopení v situacích, jež nejsou dobré, a mohou být ve svých částech nebo celku morálně vadné, ale které jsou právě takové a ne jiné. Požadavkem vůči duchovnímu je provázení takových rodin s respektováním v dvojpříkazové lásce. Zkušenosti ale ukazují, že na všech úrovních církve se jedná o pro mnohé kněze velmi těžký úkol. Kdo jej není schopen naplnit, uchýlí se k pouhému moralizování, odsuzování, a rodinám v nesnázích tak nepomáhá (Opatrný, 2017, str. 158-160). Neméně podstatná je u kněží jejich role náhradních figur, skrze které si někteří farníci odžívají chybějící vztahy ve svých životech, jak uvádí v příkladech dopadu selhání kněze na komunitu i jedince Müller (Müller, 2011, str. 175.) V těchto případech se otevírá velké téma osobních hranic, schopnosti

⁵⁹ což mi zmiňoval ze své praxe shodně i Michal Kolář, odborník na šikanu a sociopatologii, při osobní konzultaci.

si je zdravě nastavovat a udržet. Někteří kněží, neznající pravidla dynamiky komunity, tvorby komunitních pravidel, řešení konfliktů v komunitě, roli svoji i jednotlivých členů, i v dobré víře a snaze pracovat s komunitou napáchají více škody než užitku⁶⁰, a mohou členy komunity nadále traumatizovat.⁶¹

Jsou kněží, kteří se dovedou vyrovnat s takovou zátěží a nároky díky svým vrozeným schopnostem, vnímavosti, empatii, dobrému vzoru z rodiny, a síti kvalitních úzkých vztahů⁶², které jsou schopni budovat a žít je. V souvislostech s tématem mé práce se mi z citovaných zdrojů jeví, že kněz, jeho osobnost, zdraví psychické a duševní, schopnost navazovat a budovat vztahy, a příprava na jeho poslání je jedním z nejdůležitějších „lidských faktorů“ živosti společenství. Právě schopnost navazovat a udržet vztahy se ukazuje jako jedno z nejdůležitějších pro možnost zdravého spolubytí v komunitě. Důležitost vztahů a schopnosti lidského setkávání se zdůrazňuje i evangelizační hnutí „Nová tvář farnosti“⁶³, které zpracovalo koncept obnovy farních společenství na základě biblického příběhu o rozmnožení chlebů (Mk 6,3-44). Ježíš učí svoje učedníky, že nemají jen tak stát a dělat, že se jich potřeby lidské netýkají, ale mají se k lidem posadit, seznámit se s nimi a zjistit, jaké mají potřeby a co oni mohou ostatním nabídnout (Farnost na cestě, 2003).

⁶⁰ Viz kazuistika Evy, u které nevhodný zásah kněze v rámci duchovních cvičení způsobil její odchod z kláštera. Jednání kněze popisuje, že jeho duchovní sebevědomí bylo příliš vysoké a znalosti pseudopsychologické. Eva žila v naivní představě, že kněz je autorita a má vždy pravdu, pochybovat o jeho slovech rovná se hříchu. Kněz svým postupem nevhodným pro tuto klientku, jejími slovy, naprosto rozdrtil její duchovní život. Později zjistila, že kněz podobnou seanci jako u nich v klášteře udělal i v její rodné farnosti, protože našla i svoji matku v naprostém duchovním rozkladu. Cítila se zrazená, chtěla po knězi, aby využil své autority a odeslal matku na psychiatrii, ale ten trval na tom, že ji v rámci charismatické obnovy uzdraví jen Bůh. (Dvořáková, P. Proměněné sny, příběh Evy, str. 79-81)

⁶¹ Jak mě upozornil při sběru dat k práci ze své zkušenosti náš přední odborník na šikanu dr. Michal Kolář při osobním rozhovoru. Více v citované a doporučené literatuře: Kratochvíl, S. Skupinová psychoterapie v praxi“, a Yalom I., „Teorie a praxe skupinové psychoterapie“.

⁶² Viz Müller, W. (2011). *Zamlčené rány*. Praha: Portál, kniha pojednávající o nutnosti schopnosti prožívat niterné vztahy i v zasvěcených životech, viz. Cozzens, D. „Měníci se tvář kněžství“, na shodné téma.

⁶³ Nepodařilo se mi zjistit, zda toto hnutí je v ČR více aktivní, zdrojem informací je jen jejich zpracovaná brožurka na toto téma, která vznikla překlady ze zahraničních materiálů.

Výstižně popsal skutečnost naší reality na téma „vztahování se“ rakousko-židovský filozof Martin Buber⁶⁴. Dle jeho slov člověk může existovat jen ve dvou různých podobách vztahů. Buď může převažovat vztah „Já-Ono“, kdy se nesnažíme skutečně nahlédnout a pochopit nitro druhého člověka. Na místo toho si do něj promítáme svoji představu protějšku a podle toho s ním tak jednáme. Jako s objektem, který slouží našim potřebám. Dle Bubera OSOBA vzniká pouze ve vztahu „Já-Ty“. Jen v takovém vztahu ze sebe musíme vystoupit a na chvíli na sebe zapomenout, abychom na druhého člověka nahlédli bez všech předsudků, domněnek, očekávání, zkrátka, abychom se s ním skutečně potkali. (Nezbeda, 2016, str. 13-14). Müller (2011) schopnost se zdravě vztahovat zmiňuje jako základní prevenci sociálních patologií při práci s lidmi s důrazem na vztahy v církevním prostředí.

Ale další vzdělání v psychologii a psychoterapii není v církvi normou, a jde jen o zájem konkrétního kněze dále se rozvíjet, i jeho schopnost do tohoto vzdělání investovat své zdroje. Jak mi v osobním rozhovoru řekl jeden z kněží, zájem či studium psychologie při studiu teologie v době jeho odborné přípravy před asi 20 lety, tj. u současných kněží středního věku, nebylo podporováno, protože ti z bratří, kteří se více vzdělávali v oboru psychologie, nakonec seminář opustili a vysvětit se nenechali. Ani v dnešní době nemusejí kněží podstupovat sebezkušenostní psychoterapeutický výcvik tak, jako je běžné u obdobných pomáhajících profesí. Ovšem ti, kteří podstoupili psychoterapeutickou přípravu, například Tomáš Holub, současný biskup plzeňský, tuto svoji zkušenost hodnotí kladně. Ve své autobiografii (Veselovský a Holub, 2017) několikrát zmiňuje fakt, jak mu absolvování sebezkušebního psychoterapeutického výcviku rozšířilo vnímání, a zdůrazňuje, jak díky výcviku upravil svoje prožívání víry, osobní vztahy, i narovnal svůj přístup vůči

⁶⁴ V textu práce citováno z Nezbeda, 2016, jedná se o převzatý citát z knihy Buber, M. (2016). *Já a Ty*. Praha: Portál. Celé originální dílo je o filozofickém pohledu na vztahování se člověka k člověku a světu.

ženám (Veselovský a Holub, 2017, str. 99). Shodně Marek Drábek, premonstrátský kněz a terapeut pro oběti sexuálního zneužívání, v rozhovoru s Martinem Vaňáčem zdůrazňuje, že si doplnil další odborné terapeutické vzdělání právě proto, že to, co se naučil v kněžské přípravě, nefungovalo, zpověď u jeho klientů nepřinášela potřebný terapeutický efekt.⁶⁵

O propojení psychoterapie a pastorační teologie jako nástrojích pro církve, která to myslí vážně s Boží praxí, zjevenou v Ježíši, píše i oficiální zdroje, například některé články na webu Arcibiskupství pražského⁶⁶. Od roku 2018 Diakonie Českobratrské církve evangelické, která se přes SOS centrum⁶⁷ věnuje obětem i agresorům v případech domácího násilí, začala pořádat cyklus seminářů na téma „Násilí v křesťanských rodinách – stále neviditelné zlo“, na základě poptávky ze stran kněží různých církví, kteří přiznávají, že cítí svoji teoretickou i praktickou nepřipravenost na tyto situace v rodinách farníků reagovat.

Snaha uplatňovat psychologické poznatky v praxi a ve výcviku duchovních pastýřů je již řadu let stále v počátcích. Ona i psychologie jako vědní obor je vůči teologii v nejednoznačném, až konkurenčním postavení. Konkurenční vztah je dán hlavně blízkostí obou oborů, protože jak teologie, tak psychologie používají jiná slova pro shodné jevy a řeší různým způsobem tytéž, i když odlišně pojmenované, problémy. Přitom ani psychoterapii nelze oprostít od otázky hodnot a životního smyslu, která spadá spíše do sféry teologické (Říčan, 2007, str. 302).⁶⁸

⁶⁵Získáno 4.12.2018 z

https://www.getsemany.cz/node/3581?fbclid=IwAR25CNUe55hNaTLfsQnBz3QqNrU9o2oza_DkBhmGiKwvrkRrniWe1NB3na8 „Sexuální zneužívání se zdá být systémovým hříchem církve.“

⁶⁶ Získáno 5.12.2018 z <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/kriz-misto-oidipovskeho-komplexu>

⁶⁷ <https://www.soscentrum.cz/>

⁶⁸ Viz dokument „Rozdíl mezi psychologem a knězem“; získáno 22.12.2018 z

https://www.youtube.com/watch?time_continue=273&v=1lrqkz3e4UY Psychický a duchovní život je propojený a psychická pohoda se promítá do duchovna (8:30 min.) Člověk potřebuje být doprovázený jak po duchovní, tak psychické stránce.

Honzák popisuje vztah psychologie a teologie také takto: „*Existují otázky, na které psychologie neodpovídá: co je dobro, jaký život je dobrý, co je dobré pro mé děti, co je krása, co je pravda, kdo jsem já, odkud pocházím, kam jdu, k čemu se vztahuji?*“ (Honzák, 2017, str. 145). Shodně s Honzákem i Küng (2012) vystihuje, že při analýze jednotlivých náboženství došel k základním etickým imperativům, které každé lidské společenství považovalo za svoji existenční nutnost ošetřit, a to od dob našich pradávných předků. Pravidla „**nevraždit, nekrást, nelhat a nezneužívat lidské sexuality**“ se shodují napříč kulturami (Küng, 2012, str. 73, zdůrazněno mnou). Duchovní oblast se otevírá i s vědomím naší smrtelnosti a konečnosti, spiritualita pak obsahuje vztahování se k hledání řádu, smyslu, a u lidí popisuje specifické zážitky, které se vymykají běžné zkušenosti a které nejsou patologické (Honzák, 2017, str. 145). Honzák zmiňuje jako podstatnou skutečnost, že **základní lidské potřeby mohou být naplněny pouze prostřednictvím jiných lidí** (zdůrazněno mnou), tedy společenstvím, a rozsáhlejší společenství, která by hledala duchovní náplň a byla natolik otevřená, že by umožnila „bezbariérový vstup“ každému, tu nejsou (Honzák, 2017, str. 146). Na což odpovídá Váně (2012) ze sociologického pohledu, že v době individualizace víry taková společenství ani být nemohou. Přitom dle mého názoru je právě společenství římskokatolického kostela tím místem, které se nejvíce přibližuje ideálu v oné bezbariérovosti. K tomuto typu společenství jsem dosud nenašla plnohodnotnou alternativu.

V oficiálních vyjádřeních sama ŘKC vnímá vhodnost propojení nástrojů psychoterapie a pastorače, protože poslání církve *spočívá v uzdravujícím doprovázení zarmoucených, nemocných, hříšníků a "duchovně" chudých. Právě léčení rozličných neduhů, jimiž dnes lidé trpí, se může pastorače znovu naučit od psychologie a psychoterapie. Tento proces učení naprosto neznamená, že by bylo*

*třeba vzdát se vlastně pastorage, tj. pravdy o kříži. Naopak - psychologie a psychoterapie, orientované na koordinátách víry a odtud příslušně formované, profilované jako pastorační psychologie - vrací pastoraci její léčivou a tedy ježíšovskou tvářnost.*⁶⁹

Aleš Opatrný z pohledu kněze a zároveň psychologicky vzdělaného člověka upozorňuje na různě vedené hranice kompetentnosti mezi obory psychologie (psychiatrie, psychoterapie) a teologie. Zároveň nejenom ze své praxe, ale v odkazu na výzkum prováděný ve farnostech zdůrazňuje nutnost vybudovaného vztahu důvěry mezi knězem a farníkem, aby mohl být kněz farníkovi prospěšný (Opatrný, 2016, str. 56 a dále). O umění vztahovat se jako nezbytném základu praktikování víry také mluví kněz Jan Rybář ve své promluvě: *My jsme zvyklí podpírat svou katolickou víru argumenty z Bible, z církevní nauky a praxe, nebo zejména z patristiky. Jenže to na dnešního člověka neplatí. On staví jen na zkušenosti svého osobního života, a proto naše poselství o Kristu musí být srozumitelné jeho životním otázkám. "Lidský vztah se stal první křesťanskou kategorií. Horizontalita předchází vertikality" (Emanuel Falque.) Vždyť sám Bůh přece staví na základu lidské (i když zraněné) přirozenosti. Člověk hledá odpovědi na své otázky, ne na otázky katechismu; hledá odpovědi srozumitelné a osvobozující. Ty ovšem nepadají z nebe. Kazatel musí vědět, že dnešní člověk už dávno nehledá "spásu duše", ale integritu svého lidství. Řekneme mu např. "človče, ta Eucharistie, to je pokus Kristův dotknout se v touze hloubkově člověka, protože dotýkat se je lidské". Ovšem dá se to*

⁶⁹ Získáno 5.12.2018 z <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/kriz-misto-oidipovskeho-komplexu>

*pochopit jen srdcem, citlivým srdcem hledajícího člověka. Jak prosté, jak pravdivé, jak účinné!*⁷⁰(zdůrazněno mnou).

Právě schopností tvořit a udržet si skutečné osobní, niterné, naplňující vztahy je základní předpoklad pro poslání duchovního pastýře, jak zmiňují mnozí odborníci i jak zaznívá v citacích zdrojů této práce.⁷¹

Člověk pro svoji plnost potřebuje být doprovázený jak po duchovní, tak psychické stránce, protože psychický a duchovní život je propojený a psychická pohoda se promítá do duchovna.⁷² Role kněze je i v naší společnosti nezastupitelná. Vzhledem k tomu, že každý z nás ale očekává něco jiného od církve a jejích představitelů, těžko se vystihuje, jaké další osobnostní vlastnosti a odborné dovednosti, vedle schopnosti zdravě žít a budovat vztahy, by měl mít kněz, aby byl přijatelný pro většinu laiků a byl jim nápomocen ve své duchovní službě. Dovolávám se tedy i vůči kněžským povoláním základní etické povinnosti v pomáhajících profesích, kterým je pravidlo „neubližovat!“⁷³.

2.9 Závěr teoretické části

Subjektem, který ovlivňuje a řídí život komunity v ŘKC je farář. Farář, kněz, je formován nástroji církve, které se v současné době určitým způsobem dostávají do rozporu s požadavky společnosti. Tento rozpor je označován jako krize církve, kdy církev nevědí, co je jejich účelem, a jejich účel neznají ani farníci.

⁷⁰ Získáno 18.1.2019 z https://www.simeon.cz/clanky/Poznani-srdcem.html?fbclid=IwAR3TYCRG6Y5OiRY5U6_azeQTSecb_r5iA2_q4Srqp9p7p8GkQbslHhwp

⁷¹ odkazují seznam literatury, a konkrétně doporučují autory W. Müllera, J. Klimeše, Kopřivu, Cozzense, a další.

⁷² Získáno 26.12.2018 z https://www.youtube.com/watch?time_continue=273&v=1lrqkz3e4UY (Kňaz nebo psycholog?)

Získáno 16.1.2019 z <https://www.youtube.com/watch?v=V8UEU4q0Vlk&fbclid=IwAR1xVZqMMiTiImit1jBPKt1zcneDwUGZEA2fNIZ1qG3o2cruKfal4Zc0Oq0> (Spirituální péče)

⁷³ Viz knihy na téma práce se skupinou, s jedincem a etika sociální práce v seznamu doporučené literatury

Za situace, kdy v hlavním městě má věřící možnost výběru, nachází si „svého“ faráře, ke kterému si vytvoří vztah a za kterým se místně stěhuje. Tento fakt na druhou stranu ale omezuje možnost růstu farních společenství. Přitom církev je pro členy společnosti přitažlivá zejména tím, že přirozeně umožňuje zařazení jedince do komunity, a doplňuje tak problematické či chybějící sociální vazby pro lidi v nouzi duchovní, duševní či sociální. Prostředí kostelní komunity se jeví být nízkoprahovým, což je jeho základní vlastnost požadovaná i ze sociálních principů církve. V této záležitosti nemá katolická církev v lidské společnosti alternativu.

V teoretické části se objevuje značné množství otázek hlavně z oblasti etiky pomáhajících profesí a dynamiky sociální práce se skupinou i jednotlivcem, u nichž hledání odpovědí překračuje rámec této diplomové práce, ale jež se v souvislostech dnešních dní jeví velmi naléhavé. Teoretická východiska tématu spíše otevírají mnohá témata nová. Určitě by se dalo pokračovat zpracováním reálných možností práce se skupinou, ovšem toto by bylo již nad rámec zadání této práce. Nicméně tímto směrem jsem alespoň zaměřila své zkoumání v rozhovorech s respondenty.

Při zpracování teoretické části práce pro mě byla podstatná mnohá vodítka, kam nasměrovat svoji pozornost při mapování témat, jež jsem získávala z osobních rozhovorů. Teprve náměty a inspirace ze slov kněží i laiků v církvi mě navedly k dalším literárním zdrojům. Nejprve jsem tedy mapovala individuální zkušenost ve svém sociálním okolí, a teprve následně si ověřovala v citacích, zda se tato odráží i ve zevšeobecňujících poznatcích z literatury, a v dalších informačních zdrojích.

3. VÝZKUMNÁ ČÁST

3.1 Volba metod výzkumu

V zadání této práce jsem jako hlavní výzkumnou otázku použila „co je to živá farnost“. Myšlenka byla ta, že patrně když se lidé někde cítí dobře, bezpečně, ocitají se ve společenství, které funguje „živě“. Nejprve jsem chtěla uspořádat anketu, zda mě názory od lidí v mém sociálním okolí nasměrují k otázkám, které by mne samotnou k významu pojmu „živá farnost“ nenapadly. V průběhu přípravy anketních otázek jsem si ale uvědomila, že každý z nás specifikuje svoje potřeby vůči společenství jinak. Prostředí kostela, liturgie i církevní nauka jsou (zatím) natolik otevřené a symboly všeobecně čitelné, že oslovují lidi z nejrůznějších důvodů. Za této situace jsem se tedy rozhodla pro výzkumnou metodu kvalitativní, prováděnou formou hloubkových rozhovorů a jejich obsahovou analýzu dle metodiky prof. Michala Miovského (Miovský, 2006).

3.2 Scénář rozhovorů – hlavní myšlenky

Z pohledu sociální práce je pro mě stěžejní, zda si členové pražské farní komunity uvědomují své poslání ve vztahování se k druhým lidem. Ve svých otázkách směřuji k tomu, jak pražský farník vnímá ostatní členy společenství, jak se sám cítí ve společenství, co mu brání se zapojit do společenství, jaké překážky vidí a zda a jak je překonává. Za podstatné považuji rozvinout debatu k tomu, jak pražský farník vnímá osobu kněze, kým pro něj kněz je. Za důležitou pak samozřejmě shledávám odpověď na otázku, co si respondenti v pražských farnostech představují pod souslovím „živá farnost“.

Pro potřeby výzkumu jsem si připravila pouze otázkové okruhy, o nichž by mohli jednotliví respondenti mluvit. Budu hledat, zda existuje nějaký spojovací prvek, který v Praze lidé vybírající si farnost, vyhledávají. Proč v některé z farností nezakotví a hledají jinou pro naplnění svých potřeb? Jaké potřeby vlastně farníci mají?

Schéma otázkových okruhů je:

Dosavadní zkušenosti při hledání nového farního společenství

Prožívání bytí ve společenství a požadavky na osobní autonomii a svobodu v církvi

Dva světy – klerici a laici

Co si respondenti představují pod pojmem „živá farnost“

Volila jsem tuto strukturu rozhovoru, neboť jsem si vědoma, že každý z respondentů má naprosto ojedinělý příběh, a ze zkušeností z rozhovorů, které jsem již vedla při přípravě práce, vím, že je těžké usměrňovat respondenta v tématu, když potřebuje vyjádřit svoji skutečnost tak, jak ji prožívá. Právě při takto vedených rozhovorech mám větší možnost dobrat se informací, na které by mě nenapadlo se zeptat, protože moje životní zkušenost je jiná a může být i naprosto odlišná od zkušenosti respondenta. Církevní společenství je jedinečné právě v tom, že nabízí útočiště opravdu každému, kdo se cítí být osloven. Stěžejní výzkumnou otázku „Co si respondent představuje pod pojmem živá farnost“, jsem pak položila ve všech případech.

Požadavky na respondenty výzkumu: osoba věkem min. 18 let, která v Praze někdy hledala či změnila farní společenství. Nerozčleňovala jsem podmínky výzkumu do dalších, jako je věk (vyjma základní podmínky 18 let a více), vzdělání,

pohlaví. Oslovovala jsem každého případného respondenta ze svého okolí a na sociálních sítích, u kterého jsem měla informaci, že splňuje podmínky pro zařazení do výzkumu. A to z toho důvodu, že přesně taková skladba lidí v kostele je. Naprosto náhodná, nesourodá, a přesto nějakým způsobem zasíťovaná, protože právě skrze osobní vztahy a vazby se předává mezi lidmi zkušenost a doporučení, kde a jakým způsobem lze najít „živé“ společenství. Ze všech mnou oslovených lidí všichni splňující podmínky výzkumu s účastí ve výzkumu souhlasili. A co víc, většina z nich se dotazovala, zda bude moji práci vůbec někdo číst, protože projevili zájem o to, aby se o jejich názorech i zkušenostech všeobecně, ale hlavně v církvi, vědělo.

Výpovědi jednotlivých respondentů jsou anonymizovány, každý z respondentů byl seznámen s názvem práce a jejím zaměřením, podepisoval informovaný souhlas. Každý z respondentů text svého rozhovoru před zařazením do práce četl a odsouhlasil, že způsob anonymizování mu vyhovuje a že tento odsouhlasený text může být do práce finálně zařazen i zveřejněn. Všichni respondenti pak obdrží celý text práce elektronicky poté, co bude tato obhájena.

3.3 Oslovování respondentů, statistika výzkumu

Prvního respondenta jsem potkala na jednom školení, kdy jsem na základě naší komunikace zjistila, že je aktivním katolíkem. Vzhledem k tomu, že splňoval další požadavky účastníka výzkumu, poprosila jsem ho o rozhovor, s čímž souhlasil. Po odeslání textu přepsaného rozhovoru k odsouhlasení mi už ale tento respondent neodpověděl. Jiný, než emailový kontakt na něj nemám, tudíž první rozhovor do této práce nebyl zařazen.

Druhého a třetího respondenta jsem oslovila v diskusích na Facebooku ve skupině „V církvi navzdory církvi“. Stručně jsem představila téma své práce a

požádala je o rozhovor o jejich zkušenostech. Jsem si vědoma toho, že s těmito lidmi jsem v diskusích názorově povětšinou souhlasila, a že tento fakt určitě ovlivnil jednak výběr respondentů, a pak také mohl ovlivnit jejich souhlas s výzkumem. Ovšem toto je jediná internetová skupina s tematickým zaměřením na církev, které jsem členem, proto byl můj výběr poněkud omezen. Na druhou stranu vnímám právě z dění v této internetové skupině, že ač se jedná o diskutující, kteří se vůči církevnímu dění vyjadřují kriticky, často je jejich motivací zlepšení prostředí, ve kterém se jako věřící vyskytují.

Čtvrtý respondent mě oslovil sám přes aplikaci messenger, kdy chtěl současně propojit můj profil se svým, protože podle mých názorů v různých diskusích na internetu usoudil, že jsem pro něj zajímavá osoba. Na tuto nabídku jsem reagovala prosbou o účast ve výzkumu, s čímž bez váhání souhlasil.

K pátým respondentům jsem se dostala přes diskusi na facebookovém profilu našeho společného známého, kdy vzbudila moji pozornost informace, kterou respondenti na internet vkládali, tedy, že v jejich farnosti jsou nějaké, blíže neurčené problémy. Oslovila jsem je přes aplikaci messenger, představila sebe i svoji práci a poprosila jsem je o účast ve výzkumu, jestliže splňují podmínky zadání. Po určité době se rozhodli souhlasit.

Šestý respondent mi odpověděl na moji výzvu v internetové skupině na Facebooku „V církvi navzdory církvi“, kdy jsem představila hlavní myšlenku výzkumu spolu s podmínkami pro účast. Respondent mi při osobním rozhovoru řekl, že ho ona výzva zaujala již v okamžiku jejího zveřejnění, a rozhodl se hned reagovat. Byl jediný, kdo se na výzvu ozval, a rozhovor se uskutečnil.

Sedmý respondent pochází z blízkosti naší farnosti. Začal se začleňovat do společenství teprve nedávno, náhodně při rozhovoru jsem zjistila, že splňuje

podmínky výzkumu, respondent projevil o moji práci sám zájem, nabídla jsem mu účast na výzkumu a on souhlasil.

Osmý respondent pochází z mého sociálního okolí, ale nejsme nijak blíže v kontaktu. Právě jeho vyprávění před lety o tom, jak hledal naplnění pro své duchovní potřeby, bylo prvotní inspirací pro tuto práci. Nyní jsme se opět potkali, nabídla jsem mu účast ve výzkumu, protože předchozí informace jsem měla pouze velmi nepřesné a chtěla jsem zjistit jeho skutečný příběh. Respondent souhlasil a rozhovor se uskutečnil.

Oslovování respondentů probíhalo v měsíci prosinci 2018. V měsících prosinec 2018 až únor 2019 došlo k jednotlivým schůzkám. Z 8 oslovených lidí splňující podmínky souhlasilo 8 lidí s tím, že se výzkumu zúčastní. Celkem jsem zpracovala 8 rozhovorů, z nichž je do státnicové práce zařazeno 7. K jednomu rozhovoru jsem neobdržela zpětnou reakci – souhlas s použitím textu po jeho přepisu.

3.4 Výzkumné rozhovory

Paní Marie, respondentka druhého rozhovoru, nabídla setkání u ní v bytě, a to z důvodu jejího zdravotního omezení. Nahrávka rozhovoru trvá 2 hodiny, 27 minut. Vyprávění respondentky bylo velmi poutavé. O její cestě životem a vírou, a o setkávání se se zlomovými osobnostmi jejího života. V některých bodech, kdy jsme se dotkly citlivých témat, bylo znát pohnutí. Zároveň jsem vnímala značnou pokoru před životem a Bohem. Po přepisu rozhovoru se paní Marie vyjádřila s obavou, zda byla srozumitelná. V práci je zveřejněna verze přepisu rozhovoru tak, jak jej paní Marie odsouhlasila.

Třetí rozhovor s panem Václavem proběhl u něj v kanceláři. Délka nahrávky je 30 minut. V průběhu rozhovoru pan Václav odpovídal na otázky spíše odměřeně, vážil každé slovo. Mimo nahrávku byl sdílnější a otevřenější, celkově setkání s touto osobností pro mě bylo velkým přínosem, neboť se v prostředí ŘKC naprosto orientuje a je schopný svá pozorování sdělovat poutavým způsobem. Přepis nahrávky po odsouhlasení respondenta je přílohou této práce.

Čtvrtý rozhovor proběhl v mé poradenské místnosti. Délka nahrávky je 1 hodina 13 minut. Paní Kata přijela trochu později, a až v průběhu hovoru mi řekla, že jsme časově omezeni, neboť bude potřebovat v určitou hodinu odjet. Paní Kata byla myšlenkově rozevlátá, bylo pro mě skoro nemožné ji v hovoru usměrňovat k hlavnímu tématu výzkumu, ale její vyprávění bylo košaté s mnoha zajímavými detaily. Paní Kata je žena s traumatickou vztahovou zkušeností, a i když si myslela, že prožité má již zpracované skrze svoji schopnost ponořit se do smyslu bytí ve víře, v průběhu hovoru se jí otevřely některé nezhojené rány. Proto zůstáváme v kontaktu a paní Kata je srozuměna s tím, že pro zpracování tak hlubokých traumat je možné vyhledat i odborníka. Téma paní Katu tak zaujalo, že cítila potřebu ještě dopsat část textu a podělit se o další, pro ni velmi traumatickou, zkušenost. Tento text je vložen do přepisu rozhovoru odlišným typem písma, a tak, jak je celá kazuistika do přílohy této práce vložena, tak byla i paní Katou schválena.

Pátý rozhovor proběhl s manželským párem Novákových. Tito manželé souhlasili s výzkumným rozhovorem až po delším váhání. Domnívám se, že patrně o mně potřebovali získat více informací, a ověřit si, kdo jsem. Rozhovor proběhl u manželů doma. Vznikly dvě nahrávky o celkové době 2 hodiny, 26 minut. Z prvotní nejistoty se časem rozvinul velmi živý rozhovor. V průběhu rozhovoru, který měl pro mě naprosto nečekaný vývoj, jsem se tak ponořila do šokujících zážitků rodiny, že

jsem si v některých případech neudržela svoji neutralitu a komentovala jsem i některé zkušenosti vlastní či lidí z mého okolí. Manželé si vysloveně přáli, aby jejich příběh byl uveden veřejně, protože se jedná o složitou životní situaci, která podstatně formuje jejich názor na církev. Tak, jak je text uveden v příloze, byl manželi schválen.

Pro setkání nad příběhem paní Jany, mým šestým respondentem, jsem opět využila svoji poradenskou místnost. Délka nahrávky je 58 minut. Rozhovor proběhl ve velmi příjemné atmosféře. Paní Jana schválila text svého vyprávění přesně tak, jako je vložen do přílohy této práce, a rozhodla se ještě původní nahrávku doplnit vlastními poznámkami, které jsou označeny jiným typem písma.

Josef, sedmý respondent, je člověkem, se kterým se pohybujeme ve stejném farním společenství. Rozhovor proběhl u nás doma, délka záznamu je 1 hodina. Z rozhovoru je patrné, že se Josef i sám dost vyptával, téma ho zajímá, a byl maximálně otevřený se svojí zkušeností. Text rozhovoru jsem mu předložila ke schválení, a po jeho odsouhlasení jsem jej vložila jako přílohu této práce.

Poslední, osmý rozhovor s Michalem, proběhl v prostorách naší školy. Délka záznamu rozhovoru je 29 minut. Atmosféru vnímám jako přátelskou, protože se s Michalem delší čas setkáváme ve stejném okruhu lidí, na druhou stranu jsem zaregistrovala jeho vnitřní nesouhlas s některými mými názory a tématy. I Michal dostal přepsaný rozhovor ke schválení, a po jeho odsouhlasení byl text vložen do přílohy této práce.

3.5 Postup analýzy

Texty rozhovorů jsou analyzovány obsahovou analýzou s otevřeným kódováním, která má za cíl rozkrýt vlastnosti textu s ohledem na položenou výzkumnou otázku (Hendl, 2016, str. 415). Kódování umožňuje přiřadit klíčová slova k části textu tak, aby označila významové celky podle jednotlivých kritérií (Miovský, 2006, str. 219). Obsahová analýza dává možnost vystihnout specifika vnímání a prožívání respondentů výzkumu v jejich realitě, protože používá dílčí metody a postupy vhodné k analýze jakéhokoliv textového dokumentu (Miovský, 2006, str. 230). Při zpracování textu se soustředím na hlavní výzkumné okruhy a na charakteristické body, jimiž respondenti svoji zkušenost popisují, a vyhledávám popisy, v nichž se příběhy potkávají (Hendl, 2016, s. 251).

3.6 Analýza jednotlivých rozhovorů

3.6.1. Paní Marie

Paní Marie byla křtěna jako dítě. Popisuje, jak byla rodiči vedena k víře. Z důvodu zdravotního postižení je omezena v pohybu, a to po většinu svého života. Nepopisuje, že by v době svého mládí ona či její rodina byli součástí nějaké ustálené kostelní komunity, ale že se se skupinou mladých lidí vydávala v Praze od kostela ke kostelu, kdy si vybírala kostel podle kněze a podle toho, co jí kde zaujalo. Zmiňuje několik výrazných postav, které ji životem ve víře provázely, ale převážně se opět jedná o osoby zasvěcené. Kvituje, že když byla doma z důvodu své nemoci v izolaci, tak se jí ujaly řádové sestry a staraly se o to, aby se paní Marie dostala i mezi lidi, a mohla být i ona dalším lidem ku prospěchu, což paní Marii naplňovalo.

Farnosti, ve kterých paní Marie působila, si volila podle toho, kde zrovna bydlela. Teprve nyní, kdy je více soběstačná, si dovoluje delší cesty a může navštěvovat i farnosti, které jsou pro ni zajímavé svým programem.

Paní Marie nezmiňuje, že by se snažila zapojit do dění ve farnosti skrze laickou komunitu, ale bývala navázána na osobu kněze, když byla v rámci své práce pro farnost aktivní, a jestliže jí kněz nevyhovoval, tak chodila do kostela hlavně za slovem Božím, a své okolí více neřešila. Při mé snaze dostat se k odpovědi na téma komunita se paní Marie zase stáčí k osobě kněze. Říká, že *„jí jde o to někam patřit, i když ti lidé se promění“*, a váže se k rituálům, které probíhají při mši svaté, a na přítomnost Boží. Několikrát jsem se při rozhovoru přímo dotazovala na téma *vztah paní Marie a další lidé ve farnosti*, ale vyjma všeobecných vyjádření na téma společenství kostela např. *„nějaký pevný jádro (komunity) tady je ... pak je tady převažující taková ta mlčící většina. Ti, co chodí na stejnou mši, do stejného kostela, často sedí na stejném místě ve stejných lavicích ... ale nevíte o nich nic. Oni se zvláště ani nezdraví, ani neodpovídají na pozdrav...“* se mi nepodařilo z respondentky získat informaci, jak se ona k těmto lidem vztahuje jinak, než že je hlavně sleduje a popisuje. V jejích popisech zaznívají i takové reálie katolického společenství, jako je kastování lidí v jednom církevním prostoru na „lepšolidi“ (ve víře kovaní, ti jediní správní), farníky „první rodiny“: *„znáte je, okolo faráře, oltáře, scholy existuje vždycky nějaká rodina dvě, která ... jsou ti zbožní. Svátý. Rodiny, ve kterých všechny děti ministrují, zpívají, jedna je katechetka, druhá diriguje scholu, třetí je kostelník, další z té rodiny jsou v pastorační radě, prostě celý klan, prostě nějaká matka rodu je jako včelí královna založí a pak se to po generaci udržuje, pak odrůstající hoši jdou do semináře, některé dívky pak do klášterů, ale musí taky zůstat něco na tu setbu, aby se klan udržel v chodu a pokračoval, že jo, ty se zase žení a vdávají mezi*

sebou, teologii nějak ale u nich studují prakticky všichni ... A blahosklonně vás ostatní tolerují, i se usmívají, a tak, protože jste pro ně dobrý materiál, na kterým se konají ty dobré skutky. Nevím, jak je nazvat .. taková kostelní šlechta jako by?“ Ze setkání se zástupkyní z této skupiny si paní Marie odnesla bolavou zkušenost, kdy jí nějakou mladou holčinou bylo nabídnuto zprostředkování obřadu exorcismu, neboť musí žít ve velkém hříchu (respondentka), když se jí dějí takové věci (zdravotní problémy). Další farnice ji nemohla poznat při setkání mimo kostel, protože když vidí postiženého, tak odvrací oči. Marie je popisuje jako nadřazené, „prostě vědí s jistotou už teď, že půjdou prostě do nebe a my ne“ ... „koukají s pokryteckými úsměvy“ ... „a nebo ona vám i pomůže, třeba s taškou ... a ta pak začne jásat, že je štěstím bez sebe, že vás potkala, což může znít dobře, než tu větu dokončí, protože pokračuje, že je nadšená, že mohla na vás udělat dobrý skutek a dneska už je to druhej ... ty záruky na to nebe jsou prostě nade vše.“

Na otázku „co pro vás znamená slovo kněz“ zprvu odpověděla, že je to „někdo, ke komu mám úctu.“ Což jsem při rozhovoru považovala za automatismus, a tak paní Marie zprvu mluvila o oběti, kterou muži jdoucí touto cestou podstupují, i o obtížích, které v systému zažívají (časté stěhování). Zmiňuje, že si myslí, že farnost u Salvátora je tak přitažlivá a funkční, protože je tam relativně dlouho jeden výborný kněz na jednom místě, kde si stihl vybudovat vztahové vazby. Poté z pozice člověka, který ostatní hlavně pozoruje, na moji otázku, co vlastně kněz obětuje, a zda pro některé muže jdoucí na tuto dráhu není právě kněžství únikem či ziskem v jejich konkrétní životní situaci, pronesla, že „tak to prostě už vidíte v kostele, když se rozhlídnete, že tam jde většinou o problematický lidi. Skoro všichni, od posledních lavic, přes první až k tomu samotnému oltáři, že jo. ... A kněží, kteří jdou do semináře, tam skutečně je, aniž bych potřebovala kazuistiku, stačí jich pár znát, ne že

by se svěřovali, ale něco odhadnete, něco vyčtete, ale vlastně se sem tam taky nakonec někdo třeba i svěří ... Třeba, ale nejen v té sexuální oblasti, tam že bývají problémy, to tajemství nejenže není, to se naopak spíš nadsazuje. Ale nejenom sexuální.“ A dále na toto téma pokračuje: „no já bych byla ráda, kdyby kněží byli věřící. Všichni. Nebo aspoň většina z nich.“ A vysvětluje, že: „nevěřící kněz ... tak, on se může v tom horším případě za věřícího i pokládat. Ale to poznáte. ... Víte co, tak teda dobře, nevěřící kněz, když ho tak tedy nazveme ... samozřejmě, že není nevěřící většinou vědomě. Nějak to v sobě poskládaný má. Ale to poznáte, jestli tam má v sobě i místo ... prostě opravdu pro Boha. .. Když narazíte na takovýho kněze, tak ten vám leda vyčte (při zpovědi), třeba že těch hříchů je nějak málo do počtu, nebo že říkáte jenom vomáčku a měla byste začít s tím vyjmenováváním pěkně podle desatera, bod po bodu a pokud na to nemáte tu paměť, máte si ty body jeden po druhým napsat. Za první, za druhé, za třetí ... možná na linkovaném papíře, nebo v excelu. ... Jako kdyby jel podle tabulek, asi jako třeba u posudkový komise.“ Dále Marie uvádí, že nejenom u kněze, ale že i u některých dalších lidí vnímá něco jako druh onemocnění, že si jsou něčím v té víře tak jistí, a že by takoví klidně omlátili člověku Bibli o hlavu, aby vymlátili vše, co přijde mimo pravidla. Marie je přesvědčená, že pouhým dodržováním pouček bez toho obsahu ničeho nedocílíme.

Hledání významu pojmu „živá farnost“ podle životní zkušenosti paní Marie bylo rozborem, ve kterém přirovnává farnost k „živému organismu, do kterého někdo vstoupí, sroste s ním už tím, když zjistí, že TAM patří. Organismus žije a vyvíjí se s vámi, ve vás, ale i vámi, protože se na tom podílíte. A jakmile do něj vstoupíte nějak, třeba i pasivně si to tam chodíte odsedět, jste za ten organismus zodpovědná. ... a dáváte mu tím i vy tvář. ... a vůbec bych z toho nevyvozovala, že osobnost kněze ... jako je důležitá, jak to organizuje, jak má vztah k lidem, farář může farníky

rozeštvat nebo farnost rozmetat do okolních farností, kam před ním zdrhnou, ale nevím, jestli je přímo nějakou zásadní hybnou silou, myslím v absolutním měřítku. Nebo ... jestli by to tak mělo být.“ Čímž paní Marie vystihla jádro svého názoru, kterému rozumím tak, že ona pozoruje, že vliv faráře je pro farní komunitu klíčový, ale nemyslí si, že by tomu tak mělo být. V současných společenstvích tomu tak je, tím pádem tato společenství nejsou nosná, pevná sama o sobě, což vyznívá z jejich slov, že si myslí, že to není dobře. Podle ní není dobře to, že je na kněze kladena taková zodpovědnost a má takovou moc.

Co mě na jejím příběhu zaujalo, byla část vyprávění, již vystihla ono vydělení žen ze sakrálního prostoru: *„a taky tomu (knězi) Pokornýmu vděčím za to, že mi pomohl z takový mojí bolesti genderový. Vždycky jsem si připadala méněcenná, že ty ženský jsou takový hnusný, a bezcenný, že se vlastně ani k tomu oltáři nesměj přiblížit, natož ministrovat. A on mi dovolil takhle stranou držet svíci. No já byla tehdy celá bez sebe... bylo to jako takový krásný a velice mě to potěšilo, že se můžu trošku na tom fungování okolo oltáře podílet. Bylo mi tehdy necelých 10 let“.* Podotýkám, že paní Marie vyrůstala v rodině velmi milující a na tehdejší poměry vysoce nadprůměrně vzdělané, a i tak, podle katolické výchovy, měla už jako dítě v sobě vloženo, že je jako žena bezcenná a hnusná, a nesmí se ani k oltáři přiblížit.

Rozhovor s paní Marií je velmi zajímavý, plný životních postřehů moudré ženy, která o životě přemýšlí, a je obdarována schopností hlubokých vhledů.

3.6.2. Pan Václav

Pan Václav byl pokřtěný jako dítě, a do farnosti chodil tam, kde bydlel. Neměl potřebu zařazovat se mezi lidi moc intenzivně, i když sám sebe popisuje ve své současné farnosti jako středně aktivního. Kdyby musel z nějakého důvodu farnost

opustit, i když si nedovede představit, co by ho k tomu přimělo, tak by se spíš rozhodl už do kostela nechodit, a našel by si jiné, paraliturgické vyžití. Konstatuje, že co má přehled o úrovni farnosti v okolí, tak stále ta aktuální farnost, do které patří i bydlištěm, je zatím vždycky lepší. Současné farní společenství popisuje jako aktivní, v komunitě je prostor pro různé zájmové skupiny. Současný kněz už takto aktivní farnost zdědil, a nechává to tak běžet.

Pan Václav na rovinu přiznává, že vůči osobě kněze má primárně nedůvěru, ke každému knězi přistupuje negativně a jeho důvěru je nutné si získat. Vychází ze své znalosti prostředí, kněžskou komunitu popisuje jako do sebe uzavřenou subkulturu, která uvnitř sebe řeší odlišná témata, než jak se projevuje navenek. Popisuje ji jako nadřazenou. Pan Václav preferuje prostředí, kde se mohou všichni bavit mezi sebou jako lidé, ne jako při komunikaci s kněžími, která je, dle jeho zkušenosti, ve stylu „*člověk mluví s nadčlověkem*“. Prostor, ve kterém kněží jsou vychováni, je panu Václavovi protivné, a také zná, jaké typy mužů se do kněžského semináře hlásí. To vše v něm vzbuzuje onen pocit primární nedůvěry.

Při popisu farního společenství pan Václav velmi zajímavě vnímá styl komunikace mezi farníky a knězem. Naprostá většina farníků prostě mlčí, a nikdo neví, co si myslí. Pak je zde část, která „*se bude snažit spíš faráři lichotit, a spíš budou přemýšlet, co se před ním hodí říkat, a nebudou říkat to, o čem si myslí, že pan farář nechce slyšet, prostě se budou přizpůsobovat tomu, co se od nich očekává. A věci, které nejsou konformní, si budou nechávat pro sebe*“. Ve farnostech není prostor pro kritiku, proto ve farářích může vznikat dojem, že dělají vše správně. „*Kritiku jim řekne málokdo. Otevřeně. ... pro tu kritiku ani není platforma pořádně. Jestli ve zpovědi má člověk říkat svoje hříchy, a ne hříchy toho faráře.*“

Dynamiku společenství popisuje jako takovou hru, pro kterou našel ještě jeden pojem, a tím je svazáctví. Tímto slovem vyjadřuje tu část farní skupiny, která se pokouší lichotit faráři, aby si jich víc všímal, a být v tom nejužším kruhu. Při pátrání o motivech chování těchto farníků pan Václav uvedl jako možný motiv „*pocit, že je člověk důležitější*“.

Na hlavní výzkumnou otázku, co si pan Václav představí pod pojmem „živá farnost“, odpoví, že to je třeba ta farnost jejich. Kde se dějí různé aktivity pro různé skupiny lidí. A hlavně, „*no prostě živá farnost je taková farnost, kde je ten farář zbytečný*“. Kdyby dostala farní rada pravomoci, věděla by, na co je použít. „*Farář jakoby překáží. Jediné, co může, je uškodit. Odslouží tam liturgii, rozdá svátosti, v tom ho nikdo zatím zastoupit nemůže, ale jinak každou další aktivitou může jen škodit.*“

V diskusi nad tématem jsem ještě zaznamenala, že když jsme rozebírali poslání komunity v kostele, a já konstatovala, že snad lidé možná od toho společenství očekávají víc, než jim může dát, mě velmi překvapil názor pana Václava, který řekl, že neočekávat je málo. Že máme očekávat a máme se na tvorbě společenství aktivně podílet. Aby farníci převzali svoji farnost do svých rukou. Z jeho přesvědčení vyplývá, že farníci vědí, co mají chtít, a uměli by společenství přetvořit, kdyby pro to dostali prostor a kompetence. Ty jim ale nechce církev tak, jak nyní funguje, předat.

3.6.3. Paní Kata

Paní Kata se nechala pokřtít v dospělosti. I když jsem rozhovor stále stáčela na hlavní téma této práce, kterým je komunita, ve vyprávění paní Katy se objevovaly jako stěžejní postavy kněží a vztahy k nim. Místo komunity v církvi spíše popisuje společenství, která jsou či byla nějak vázána na konkrétní osobnost kněze. Když už

v rozhovoru zaznívá nějaká informace o farním společenství, tak v tom smyslu, že paní Kata pro tu farnost něco dělala, něco zorganizovala. Právě tak popisuje i svoje pojetí významu pojmu „živá farnost“, tj. místo, které ona svojí energií a nápady rozpohybovala, dala mu život.

I když na výzkumné okruhy jsem veskrze nedostala odpovědi, příběh paní Katy kopíruje témata v teoretické části této práce. Paní Kata je obětí, byla ženou násilníka, a někteří kněží v jejím okolí se přímo podíleli na její další traumatizaci. Už před vstupem do manželství z nějaké, mě nepochopitelné a paní Katou nevysvětlené situace, zasahoval manipulativním způsobem do jejího života kněz spolu s několika lidmi ze společenství. Když se paní Kata nebyla schopná manipulacím bránit, tak ji vlastně prokleli, a tím jí způsobili hlubokou traumatizaci do dalšího života. I když byli mnozí kněží srozuměni se situací v jejím manželství, místo povzbuzení k hledání účinné pomoci se jí dostávalo rad: „*to vlastně musíš všechno vydržet a musíš mít hodně dětí a bude to dobrý. Prostě budeš dávat tu lásku a budeš šťastná.*“. Paní Kata se zlobí na českého kněze, kterému se svěřila se situací v rodině, a on i přesto jí a manželovi církevně stvrdil sňatek, místo toho, aby ji nasměroval k odchodu z manželství. Přitom jiný kněz, z ciziny, jí radil, aby z toho manželství odešla. Paní Kata byla, tak jako většina obětí domácího násilí, závislá na podpoře autorit, ke kterým vzhlížela, aby získala sílu se ze své těžké životní situace začít osvobozovat.

Ve vyprávění paní Katy zaznívají popisy manipulací a moci kněží nad lidmi, spolu s pro mě až šokujícími zjištěními o problémech spojených s nevyřešenou sexualitou mnohých kněží. Skutečnost, že ani současná nastupující generace kněží nemusí být formována ke zralosti, popisuje v příběhu bohoslovce, který se brání pohledu na líbající se pár ve filmu, aby zůstal „čistý“, a současně není schopen pochopit, jak devastující je ve vztahu manželů domácí násilí, a přeje si, aby se paní

Kata s manželem vrátili k sobě a opět tvořili rodinu. Paní Kata je nešťastná z toho, že takový člověk bude za nějakou dobu radit farníkům do života, přičemž sám nemá mnohá témata zpracovaná a jeví se být značně nezralým. Téma paní Katu velmi rozrušilo, a cítila potřebu se k němu dále vyjádřit písemně. Sama je hluboce věřící a odžité bolesti si spojuje se svoji silou věřit v Boha. Přiznává ale dopady traumat na celou svoji rodinu, a stále se pokouší najít v církvi, resp. u kněží, porozumění a pomoc.

3.6.4. Manželé Novákovi

Manželé Novákovi popisovali svoje bohaté zkušenosti na téma zapojování se do farností jako nově příchozí. Nejen, že se za svůj život několikrát stěhovali, ale také si vybírali farnost podle toho, jaký kněz tam sloužil a jak se vztahoval k lidem, a protože kněží se na svých působištích často mění, měnili svoji farnost i tito manželé. Vybírali si kněze, protože velice citlivě vnímali u některých kněží jejich nadřazenost a skutečnou nezúčastněnost, oproti lidskému přístupu jiných.

Do současné farnosti se přistěhovali, když ještě nebyli vázání povinností péče o rodinného příslušníka, tak jezdili do okolních kostelů, ale v současné době jim jejich domovská farnost zbyla. Paní Nováková vnímá to, že chodí do místní farnosti, jako závazek, který dala Bohu.

Vzhledem k průběhu kauzy, která se v této práci odkryla, se velmi těžko hledají odpovědi na otázky ze scénáře. V průběhu rozhovoru jsem respektovala nečekaný vývoj dějové linky, díky níž jsem získala nový pohled na to, jak také může život ve farnosti vypadat. V posledním společenství se děj odvíjí od kněze, který neměl rád lidi, zavíral před nimi faru a vlastně ho vůbec nic na farnosti nezajímalo, kdy společenství nefungovalo až po příchod mladého kněze, který naopak část

společenství spojil a získal si srdce mnohých, po současnou situaci, kdy je farnost v naprosto rozloženém stavu, kdy aktuální farář do ní dostal umístěnku za trest, jak sami farníci vypovídají. V příběhu zaznívají témata homosexuality kněží a dopadu takto skrývaných vztahů na farnost. Od zkušeností s tím, kdy si kněz žil vlastní život a farnost jako taková mu byla lhostejná, po mobbing a bossing v církvi, finanční machinace s ekonomickými dopady na farnost, se současným zjištěním toho, že farníci mají svázané ruce, a všem rozhoduje nadřazené arcibiskupství.

Manželé Novákovi jsou oba aktivní ve farnosti, s pocitem silné zodpovědnosti za dary církvi Bohem svěřené, a s kapacitou se o věci farní starat. Popisují své rozčarování z církve „...*my jsme byli přesvědčení o tom, že tak, jako jsme viděli kardinála Tomáška při nějakým tom blahořečení, co bylo ještě za komunistů, tak jsme měli představu, že když kardinál Beran a umučenej Toufar a prostě, že v tý církvi většina lidí ... no a zjistíte, že jsme naivní. Že v tý církvi, kterou jste celý život bránila, protože když věříte v Boha, tak nemůžete udělat svinstvo, jako jste slabá, hříšná ... ale svinstvo nemůžete udělat. A vlastně teď přicházíte na to, že ty lidi tam vlastně v tý hierarchii postupují tak, jak je to klasicky jinde. Prostě že seš ten nejlepší donašeč, seš ten, co půjde přes mrtvolu, jen abys mi podlezl. Prostě to není kvůli tvým morálním kvalitám ... Najednou přicházíte k tomu, že vlastně ty lidi nejsou takoví, za co se vydávají a najednou ztrácíte ten optimismus...*“ „... *my všichni jsme prostě ta církev. Ony jsou dvě. Ta církev malá, to jsme my všichni a pak je ta velká, to je instituce, která se chová jako firma. Já dokonce dneska jdu v soudech tak daleko, že říkám, že arcibiskupství pražské je jedno politbyro, že místo církevních tajemníků, kteří byli na obvodních výborech KSČ, tak máme naše vikáře tam někde na arcibiskupství, protože dělají tu samou práci, kterou dělali ti tajemníci. Intriky, vymýšlí si případy, buzerují faráře .. Ti faráři sem jezdí na vikariátní schůzky, když*

se člověk na ty faráře podívá, tak je vidět, že drží hubu a drží krok. No chtějí se oni každé rok někam stěhovat? Vždyť oni s nima vekslují, jak se jim zamane, nikoho nezajímá...“ K osobnosti kněze manželé vyzdvihují, je-li kněz lidský a nepovyšuje-li se, chová-li se jako jeden z nich, a naopak vyvyšování, aroganci kritizují jako bariéru, která brání vytvořit si ke knězi vztah, a tím i vztah k farnosti, protože jaká je farnost určuje právě osobnost kněze.

K samotným farním společenstvím mají manželé zajímavé postřehy, například *„... víte, celý život jsem měla problém s tím, co mě štválo na křesťanských společenstvích, taková ta falešná svatost. Tak mi to říkalo, že když jsme křesťani, tak na sebe musíme být hodní. My si nemůžeme říct ... hele, takhle by ses neměl chovat, protože tady ubližuješ někomu jinému ... Vždyť my jsme na sebe hodní. To mě na tom hrozně štválo... to pokrytectví. A ta církev s velkým C je jedno velký pokrytectví..“* Opět se objevuje téma „jediných svatých“, „svaté rodiny“, což jsou „ti, kteří všechno vymetou a oni jsou jediní svatí ... rozhodně se tak pokládání, že oni jsou ti praví, kdežto ti ostatní nejsou praví.“ Manželé se pokoušeli několikrát dostat do farních společenství a zapadnout, ale naráželi na bariéry. Už od dětství má paní Nováková vzpomínku, že *„jsme se vždycky v tom kostele trošku cítili jako návštěvníci. Ne že bychom tam byli jako doma, ale že jsme takoví jako cizí, takovej cizorodej prvek ... nejsem typ, který by se někam cpal. Nikdy jsem nebyla taková, že bych prostě šla a řekla: Tak tady mě máte, a tak se mnou udělejte společenství..... chci do vašeho společenství.“* Manželé ale popisují svou touhu patřit do farního společenství a sdílet svoji víru s dalšími lidmi, a tak i přes nepříznivé podmínky ve farnosti, v níž vládl farář, který neměl rád lidi, se věřící scházeli po domácnostech a modlili se tam. Paní Nováková měla ještě takovou představu, že by farnost měla být propojenější co se týká sociálních kontaktů, a vysvětluje to tak, že *„nikdy nemůžu mít nějaký negativní*

*pocit vůči člověku, kterého znám a vím, co ho trápí, takže zatím, když vedle mě sedí člověk, kterého neznám a třeba smrdí, tak mám negativní pocit. Když vedle mě bude sedět člověk, kterýho znám a vím, proč smrdí, tak si řeknu, no je to blbý, ale je to *, mám ji ráda. Jsou to úplně jiné vztahy, když se lidi znají a myslím, že v té církvi by to mělo být tuplem!“*

Na otázku, co si představí pod pojmem „živá farnost“, odpovídají: „... kde jsou lidi, kteří se velmi dobře vnímají, velmi dobře vnímají své životy, své trable a své radosti, a sdílejí je ...“ Na upřesňující dotaz, který hybný moment je ve společenství, který říká, že to společenství, farnost, bude živá, odpovídají: „...hybnej moment ... no, to že se lidi poznají, že se budou scházet“, a za toho, kdo je zodpovědný za to dát lidem prostor k tomu, aby byla farnost živá, označují faráře.

V této kazuistice opět zaznívají témata z teoretické části práce, dotýká se i sexuality kněží a případně jejich homosexuality, a dopady těchto aspektů na život farnosti. V příběhu zaznívá i podezření na sexuální zneužití (nebo zneužívání), které pravděpodobně nebylo nijak šetřeno. Přiznávám, že vývoj rozhovoru byl pro mě velmi překvapující a posléze jsem se nechala unášet dějovou linkou, tedy jsem v některých částech rozhovoru nebyla ve svých reakcích nestranná a objektivní.

3.6.5. Paní Jana

Paní Jana patří mezi katolíky díky křtu v dospělosti. Popisuje, jak po oslovení Bohem složitě hledala cestu mezi věřící. I přes to, že nevyrostala ve věřící rodině, a ničemu v kostele nerozuměla, cítila se uvnitř kostela jako doma. Tímto potvrzuje zkušenost mnohých, že sakrální prostor je pro nás jedním z archetypů. Kostely a společenství v nich vnímá jako nedobytné zdi. Shodně popisuje i komunity, jako „zabydlený (v uzavřeném elitním kruhu), zvláště nastavený“. Popisuje zážitek, kdy

jedné paní ve společenství umřelo dítě, a „*členové společenství včetně kněze jí říkali, že nemá být smutná, protože dítě je teď šťastné v nebi, a že by se z toho měla radovat ...a mě přišlo, jak ti lidi jsou v tu chvíli prostě bezcitní.*“ „... *my jsme se třeba snažili rozproudit nějakou debatu, prostě o něčem si povídat, trošku jako, aby tam byla nějaká pluralita, názory. A to tam vůbec nefungovalo. Tam to fungovalo tak, že ten kněz je jako náš guru a ti lidi říkají všichni to samý...*“ Dále většinu společenství, kam se jí povedlo dostat, popisuje jako „*strnulé, lidi bez života*“. I při přípravě na křest musela vyslechnout další z katolických předsudků, že jako „*žena je méně hodnotná než muž*“. Takový přístup kněze Janě bránil v tom, aby pokračovala v přípravě na křest. Nakonec na doporučení známého vstoupili do společenství, kde aspoň na čas zakotvili, kde jim bylo dobře, protože bylo kreativní, otevřené odlišným názorům a diskusi. Ale po přeložení kněze jinam toto společenství zaniklo. Další pokus zařadit se do společenství proběhl po přestěhování mimo Prahu. I v tomto společenství debata probíhala tak, že přednášel farář a diskuse s jinými názory nebyla možná. Tohle paní Janě nevyhovovalo.

Dále paní Jana popisovala svoji zkušenost zapojit se do nového společenství po opětovném přestěhování do Prahy. Snažila se opakovaně o oční kontakt s farníky, nebo chodila na různé přednášky. Byť se nepovažuje se za ostýchavou a nedělá jí problém někoho oslovit, tak cítila nějaké zábrany k tomu, aby přišla na posezení u čaje po mši, kdy pozvání na tuto akci zaznělo z úst faráře na konci mše. Jednou přišla, ale nikdo si jí nevnímal, lidé se bavili spolu, a ona nevěděla, co má dělat. Potřebovala, aby ji někdo oslovil, pozval. „*Stačí jenom se usmát a říct, všimla jsem si, že sem často chodíte, nechtěla byste třeba přijít po mši? Protože jakmile už někdo udělá ten osobní kontakt, tak ten druhý má jakoby se k tomu vztáhnout, už tam nejde*

jen tak ..“ Kostely vybírala podle umístění, a také má paní Jana oblíbené určité kněze, kteří ji oslovují, a kam chodí ráda.

Aktuální společenství našla díky doporučení kněze, kterému se při zpovědi svěřila se svým trápením. Na moji otázku, co udělal tento kněz jinak než ostatní kněží, odpověděla: *„zajímal se o mě jako o člověka při té zpovědi. A při té příležitosti teda zjistil, že toužím někam chodit, být mezi lidma, protože si připadám v té víře úplně osamělá. ... Ale to zjistil díky tomu, že se o mě zajímal. Kdyby prostě ta zpověď probíhala jiným způsobem, tak asi nezjistí o tomhle nic... byl empatickejší a pozval mě na společenství ... a já jsem tam doted'ka“*. Současné společenství popisuje jako společenství, které má kreativní program, jenž se pravidelně obměňuje a lidé tam mohou vždycky říct svůj názor. Lidé se tam mohou vyjádřit k čemukoliv. Jana zažívá obrovský pocit přijetí, jsou tam lidi různí a krásně se doplňují. Fungují tam i přímluvy jeden za druhého, povědomí o tom, v jaký je kdo životní situaci, a péči o druhého sdílené skrze modlitbu. Je to společné dílo, není tam jeden guru, který vyžaduje, že ho musí všichni poslouchat. V čele společenství je kněz, který za něj nese zodpovědnost. Tohoto kněze popisuje paní Jana jako člověka, který je velmi milující, který velmi stojí o to vytvářet s ostatními, žít život pro druhý, to krásné, co ve víře prožívá, prožívat s ostatními na té cestě, a něco nového vytvářet. Současně oslovuje i lidi, kteří stojí trochu mimo.

Paní Jana vnímá, jak se v jejích očích proměnila osoba kněze. Nyní jsou to lidé, se kterými prožívá kamarádské vztahy, už to není nějaký neuchopitelný člověk, se kterým by nevěděla, jak promluvit. Ale tak to vnímá až nyní. Popisuje také většinou skupinu věřících, kteří jdou v neděli sice do kostela, pak domů, ale ten aktivní život s církví není součástí jejich života. Na jednu stranu jsou kněží, kteří se i snaží, aby lidé něco společně prožívali, dávají třeba k dispozici farní prostory,

organizují akce. Na druhou stranu si Jana myslí, že by se kněží měli snažit být nějak blíž těm lidem celkově a víc s nimi komunikovat, jít mezi ně, zajímat se o to, jak žijí a co prožívají. Z vlastní zkušenosti doporučuje si i v kostele všimnout toho, kdo nově přichází, promluvit s ním tak nějak lidsky pár slov, protože nově přichozí často čekají na nějaký impuls.

Nově přichozího může odradit od toho hledat společenství v kostele, do kterého vstoupil. Pocit, že tam není vítaný, že je jedno, jestli v kostele je nebo není a že vlastně ani nezjistí, čím by mohl být církvi prospěšný, co by mohl dělat. Společenství je takovou vstupní branou do církve, vůbec do toho aktivního života v církvi. A to paní Jana považuje za velmi důležitou věc v životě člověka.

Jaké to společenství bude, to určují všichni jeho členové. Kněz by tomu měl dát záštitu, a není-li tak obdarovaný pro vedení lidí, měl by dát lidem prostor a jen tu jejich činnost nějak korigovat. Aby lidé mohli být aktivní, aby mohli mít nápady, čím mohou přispět.

Živá farnost je pro paní Janu farnost, kde lidé žijí víru společně. Žijí skutečně, ne v nějakých rozbitých rodinných jednotkách. Protože *„když jsme tedy to tělo Kristovo, tak bychom měli o sobě vědět a jít spolu. Navzájem se posilovat, když je to potřeba, inspirovat a dělat vůbec zkušenost s těma vztahama, s odpouštěním a vůbec společenství, ve kterém se skutečně mohou rozvinout ty dary, které nám Bůh dává... Dát tomu čas, aby si lidi prožili něco společně. A mohly tam teda vzniknout nějaký bližší vztahy, kde se vytvoří to společenství, kde teda ten člověk může svobodně být sám sebou, obdarovávat lidi tím, jak je a současně taky přijímat třeba pomoc nebo inspiraci od druhých... Prostě ta blízkost je hrozně důležitá. Já si myslím, že lidi pak často propadají až depresím z té osamělosti, vlastně z té nemožnosti sdílet... Prostě já si myslím, že jsme opravdu stvořeni jeden pro druhého, že ta samota člověku*

nesvědčí. “ Paní Jana svými slovy potvrzuje terapeutický efekt komunity a ve svém příběhu dokládá, že ač komunitu v římskokatolickém kostele pokládáme za nízkoprahovou, je ve skutečnosti pro mnohé hledající nedostižná, a skutečné dveře k lidem se otevírají až přes lidský zájem a vztah.

Paní Jana později připojila písemné doplnění své výpovědi, protože chtěla ještě zdůraznit, že dle její zkušenosti by měla katolická církev věnovat více pozornosti otázce psychického zdraví věřících. Má dojem, že psychické problémy jsou v církvi stále tabuizovány a nebrány vážně, bývají interpretovány jako „slabá víra“. Právě proto, že je kostelní komunita nízkoprahová, přitahuje i lidi s různými psychickými odlišnostmi, kteří mají problém se jinak do společnosti zařadit. Janu překvapuje, že i kněz, který je velmi k lidem všímavý, si rozsah výskytu zvláštností a psychických potíží svých farníků příliš neuvědomoval. Kvituje ale s povděkem, když je na tyto situace upozorňován. Lidé s některými psychickými problémy totiž mohou společenství i rozvrátit. Jana si myslí, že by u církevních společenství měl fungovat nějaký supervizor z odborností psychiatrie, psychologie. Co Jana považuje za nejdůležitější, jsou zdravé vztahy mezi farníky, a tím se takové společenství stává atraktivnější i pro lidi „z venku“.

3.6.6. Pan Josef

Pan Josef se nechal pokřtít v dospělosti. V době, kdy prožíval ve svém životě těžké chvíle, byl osloven texty P. Tomáše Halíka, které ho nakonec přivedly do farnosti sv. Salvátora. Tam pan Josef absolvoval přípravu na křest i křest. Pan Josef popisuje, že v této farnosti je zavedena práce se skupinou i komunitou, kde se cítil bezpečně. Část této práce je řízena kněžími při přípravě k přijetí svátosti, ale jsou tam i komunity, které si věřící vedou sami. Je ponechán prostor pro aktivitu každého,

a zda svojí aktivitou druhé osloví. Se zapojením do farnosti neměl problémy, protože cítil, že je na správném místě.

Do současné farnosti se dostal skrze hledání církevního prostoru pro uzavření sňatku. V tom samém kostele měli svatbu Josefovi rodiče, a Josef chtěl na tuto tradici navázat. Oslovili jej i kněží, kteří v té farnosti slouží. Také cítí, že je pro něj důležité mít místo, které je spojené s jejich rodinou – svatba rodičů, jeho svatba, křest dětí. Chodil nějakou dobu do kostela na mše, až jej někdo pozval na posezení na kávu po mši, a tak tam i s dětmi přišli. Začal se seznamovat, vnímá ale, že je nutný nějaký stmelovací prvek, bez osobního pozvání by na faru nezašel. Později se zapojil do dalších činností farnosti, kde byl potřeba.

Nedovede si představit, co by se muselo stát, aby přestal chodit zrovna do této farnosti. Pan Josef se cítí spokojený. I kdyby mu z nějakého důvodu neseseděl kněz, který slouží liturgii, tak by zase bral jako „hec“, že nechodí do kostela kvůli knězi, ale *„že je to naše místo a že už jsme tam spjatí s tím místem“*. Co by mu bránilo zapojit se do společenství, nebo proč by to společenství opustil, by bylo, kdyby *„mu tam nebylo fakt dobře“*, pokud by se za tímto pocitem skrývala nějaká faleš, kterou by z lidí ve společenství cítil. Na otázku, kdo je pro pana Josefa kněz, pak odpovídá, že je pro něj hlavní to, že kněze nepovažuje za svatého člověka. Současně ale dodává, že kněz je: *„obdivuhodný člověk, který si při vědomí své lidskosti vybral tohle nesmírně těžký a důležitý poslání“*. Ono slovo *lidskost* v proklamaci pana Josefa se vázalo k povinnému celibátu, a při diskusi navazuje na známý text od Orco Váchy, a zmiňuje, že *„celibát nemá jenom rozměr sexuální, ale taky rozměr tady té blízkosti, a že je to strašně těžký“*. Pan Josef se až rozčilil nad tématem, jak by asi mohlo církvi uškodit, kdyby onen zmiňovaný celibát byl pro kněze dobrovolný. Byť pan Josef ukazuje na kněze jako rozhodující osobnost k tomu, aby farní společenství

fungovalo, neboť kněz musí oslovovat velké množství lidí, uvědomuje si, že v kostele se jedná hlavně o setkání s Bohem, kde kněz je pouze v roli zprostředkovatele. „*Ale zároveň je to samozřejmě nějaký lidský setkání.*“

Velmi zajímavé je v celém textu zapálení pro víru, a souzním s vyznáním, proč se pan Josef přiklonil při svém obrácení právě k římskokatolické víře: „*tady jsem tomu přivykl, tady je to jako moje mateřský mlíko, tak nemám potřebu jít jinam .. jsem rád, že jsem u těch katolíků, protože se mi tam líbí.*“ Živou farnost popisuje následujícím paradoxem: „*ti lidé vědí, že jdou primárně za Pánem Bohem a ne za společenskými styky, ale zároveň, že za Pánem Bohem se chodí skrze svoje bližní... Farnost je zároveň místem, kde je člověku lidsky dobře, kde se dějou věci nad rámec těch povinných a dějou se smysluplně, dějou se tak, že to ty lidi naplňuje, a to se zase pozná tak, že tam ty lidi prostě jdou.*“

3.6.7. Pan Michal

Michal nebyl vychovávaný ve víře, i když byl křtěný jako dítě. Michalův otec se živě zajímal o různá náboženství, nakonec se vrátil k náboženství římskokatolickému, a když se jeho syn začal více zajímat o svoji spiritualitu, tak mu mohl k náboženským rozhovorům doporučit spřáteleného kněze. Michal se nějakým způsobem zapojoval do dění ve farnosti, ale spíše se přidával k už zaběhnutým aktivitám. Hlavní důvod, proč do kostela docházel, bylo hlavně zkonzultovat s kněžími svoji konkrétní životní situaci, která pro něj byla obtížná v kontextu křesťanství. U tak mladého člověka je očekávatelné, že zásadní otázka, kterou řešil nejpálčivěji, byl jeho sexuální život. Různí kněží mu dávali na jeho otázku různé odpovědi, nicméně všichni byli jednotní v tvrzení, že je dobře, že s tímto tématem přichází ke zpovědi. V současné době se pan Michal vyčlenil z církevního

společenství. Na mše svaté nyní dochází do různých kostelů, přičemž volba toho konkrétního kostela je ovlivňována dobou konání mší svatých. Navštěvuje tedy mše podle toho, kdy se mu to časově hodí. Nesnaží se vyhledávat konkrétní kněze. V rozhovoru mě zaujalo, že respondent měl potřebu zdůraznit, že právě tuto potřebu „chodit na kněze“ nemá. Popisuje také, že nyní už nepocituje nutkání o více diskutovat a někoho přesvědčovat, ale že se usadil ve svém vztahu k Bohu, který je založen na pocitech ze setkávání s Ním. Popisuje, že stěžejní pro jeho formování jako katolíka byly rozhovory s jedním konkrétním knězem, se kterým navázal vztah, neboť u něj cítil bezpečný prostor a přijetí. U definice „živé farnosti“ říká, že je to farnost, která má dostatek programů pro různé věkové a zájmové skupiny. Jako příklady pak uvádí společná setkávání se na kávě a domácích zákuscích na faře po mši, nebo různé přednášky, jež se v rámci farnosti pořádají. Respondent také zmiňuje, že ve farním prostředí si více všiml toho, že jej navštěvují i lidé s různými psychickými poruchami, kteří se i výrazně projevovali, ale kvitoval, že jsou i tito lidé v kostele respektováni, a nejsou z něj vykazováni. Nicméně nezaregistroval, že by se s těmito lidmi nějak sociálně pracovalo. V současné době se z mladého, velmi zapáleného katolíka usadil spíše v necírkevních společenstvích.

3.7. Společné znaky doložených kazuistik

Dílčí závěry a jednotlivé zkušenosti v kazuistikách zde uvedených se určitě nedají aplikovat na celou církevní komunitu. Jedná se o individuální zkušenosti konkrétních respondentů a jejich pobývání ve farnostech jako duchovním domově. Ovšem i tak mají příběhy mnohé společné. Ženy respondentky podstatně zmiňují

téma vyčlenění ženy ze sakrálního prostoru, méněcennost až ponižování v církvi pro fakt, že jsou ženy. Další téma, které se objevuje v pěti příbězích lidí intenzivně žijících ve společenstvích, je rozdělení farní komunity na kasty, spolu s dopadem na prožívání těch, kteří jsou těmi „nevyvolenými“ a kteří nepatří mezi „*hlavní rodiny*“ farnosti. Důsledkem je pocit vyčleněnosti, nepatřičnosti, spolu se zažívaným odsuzováním, že nejsou ti správní věřící.

Jakou podstatnou záležitost shledávám, jak se v pěti kazuistikách objevuje téma neschopnosti kněze reagovat na vážný problém v životě farníka. Ať je to domácí násilí, deprese a postižení, ale i osamělost farnice hledající společenství. O chování kněží a celkově nezvládnuté situaci v případech paní Katy i rodiny Novákových přemýšlím, nakolik ojedinělá je tato jejich zkušenost? V případě rodiny Novákových trpí celá farnost, několik desítek až stovek lidí. Zde bych viděla velkou naději v sociální práci s komunitou, aby se za příznivějších podmínek do kostela vrátil „zdravý duch“ a vybuodovalo se alespoň základní zdravé jádro. Překvapilo mě, že se s komunitním společenstvím vůbec nepracovalo, a to ani v situaci velmi konfliktní a vyhrocené, naopak, docházelo dále k bojům o moc a prosazení se z pozice „vrchnosti“, která ví vše nejlépe a vše jí patří.

Co se objevuje v každém příběhu je téma vztahování se kněží k farníkům a farníkům ke knězi. Když respondenti popisují kněze, tak zejména popisují vztah, který k němu mají. Paní Jana konečně po dlouhém hledání potkala lidského kněze se skutečným zájmem o lidi. Manželé Novákové kvitovali příchod srdečného kněze, který má rád lidi, jako ozdravující faktor předtím tak vážně nemocné farnosti. Nemocné, protože kněz neměl rád lidi. Paní Marie popisuje, jak dovede neschopný kněz lidi rozdělit a rozmetat do okolních kostelů. Současně v rozhovorech zazněly příběhy sjednocení, kdy schopný člověk opět přitáhl věřící do konkrétního kostela.

Co považují za podstatné zjištění, je, že jestliže respondenti popisují farnost jako živou, místo, kde se cítí dobře, a také, jestliže respondenti popisují svoje potřeby, aby se jim ve farnosti dobře žilo, shodují se na tom, že je potřeba dát prostor a pravomoci komunitě. Pan Václav narovinu říká, že kněz má farnost zastřešovat a dát maximální pravomoc lidem, protože ti už vědí, jak s ní mají naložit. Paní Marie konstatuje, že kněz je hlavním prvkem, který staví komunitu. Současně ale dodává, že by neměl mít příliš velký vliv na lidi, protože farní komunita odkázaná na osobnost jednoho konkrétního kněze pak není stabilní. Paní Jana zažívá společenství, které funguje právě tak, že kněz dává maximální kompetence lidem, a jejich bytí v církevním prostoru pouze dozoruje. Takové společenství pak vnímá jako živé a naplňující. Také ale upozorňuje na to, že kněží nemají povědomí o problémech, se kterými se mohou ve svých farnostech potkat. Neumí pracovat s lidmi, kteří mají výrazně odlišné osobnostní nastavení od normy, popřípadě i nějaké psychické onemocnění. Chybí jim v tomto směru teoretické i praktické informace. Tento problém se objevuje i v komunitě, ve které se paní Jana vyskytuje, a Jana na tyto situace kněze upozorňuje.

Všichni respondenti popisují jako určující osobu pro bytí ve farnosti kněze, až na pana Josefa, který si vybral kostel podle historické zkušenosti své rodiny. Až na pana Václava všichni respondenti zmiňují, že byli do kostela vtaženi a vtahováni v době, kdy je trápily těžkosti a existenční otázky.

Praha je specifická právě svoji nabídkou duchovního života, a tak i respondenti potvrzují, že si často vybírají kostel podle toho, zda je jim kněz lidský a mohou si k němu vytvořit vztah. Například paní Marie zmiňuje komunitu, kterou zažila mimo Prahu, jako stálejší a živější, právě proto, že lidé jsou zvyklí se potkávat i při jiných příležitostech, než je jenom návštěva kostela. Lidé, kteří se více znají, jsou schopni udržovat své vztahy bez ohledu na to, který z kněží je jim přidělen. V kostelích

v Praze se často zmiňuje podstatná skupina věřících, kteří se pouze zúčastňují mše, ale do dění v komunitě se nijak nezapojují.

Téma možnosti zapojení se do komunity je velmi složité. Jsou respondenti, kteří netouží se do komunity více zapojovat a začleňovat, jako Václav a Michal. Josef byl do společenství zapojen, protože byl aktivně osloven a cítí se tam dobře. Ale do církevního prostoru nevstupoval primárně s potřebou najít lidi stejného smýšlení, protože je společensky dostatečně saturován lidmi mimo církve. Obdobně Michal nespojuje svoje společenské potřeby s lidmi s církve, a primárně chodí do kostela za naplněním svých duchovních potřeb.

Ženy naopak více inklinují k tomu připojit se do farního společenství. Více popisují emoce, které cítí z ostatních lidí v kostele. Paní Marie, Jana, i paní Nováková vnímají u druhých lidí v kostele často cosi jako zeď, hráz, odcizení, pocit, že tam nepatří. Paní Marie se nakonec soustředí na popis komunity, a sama se nezačleňuje více, protože se cítí zraňována. Paní Jana dlouho hledala být jen společenství, kde by se nechala pokřtít. Popisuje, že jí vadí nemožnost diskuse, pronesení vlastního názoru, adorování názoru kněze. Chybělo jí nějaké oslovení, pobídka, aby se mohla více s lidmi seznámit, a to sama sebe označuje za člověka, který není ostýchavý. Uvítala by větší všímavost od lidí z kostela vůči nově příchozím. Manželé Novákovi popisují shodné zkušenosti, pocit, že nikam nezapadají, v kostele jsou jen na návštěvě, že shodně jako má každý stálý farník „své“ místo v lavici, tak má i své místo ve společenství, které se nějak neumí stát pružným, aby přijalo nově příchozí. Patrně taková uzavřenost a nevšímavost lidí v kostele může zapříčiňovat to, že se nově příchozí více váží na osobnost kněze.

3.8 Závěr výzkumné části

V příbězích se potvrzují dílčí závěry z teoretické části práce, tedy, že témata, která řeší mé sociální okolí, já, autoři citovaných zdrojů a respondenti se veskrze prolínají. Také se potvrzuje oddělenost obou světů, a to světa laického od světa kleriků. Specifičnost pražského prostředí je dána také působením několika velmi významných osobností, které způsobem své práce přitahují hlavně vzdělanější část věřících. Také se ale ukazuje, jak je komunita v kostele pro některé respondenty důležitá, jak v ní touží být a v ní se zapojit, a také, že zapojit se do společenství není vůbec jednoduché. Kostel není tak nízkoprahové místo, jak jsem si původně myslela. Na druhou stranu, věřící navštěvují kostely převážně s motivací přiblížit se k Bohu, bez ohledu na to, který z kněží právě mši slouží a v jakém stavu komunitní společenství zrovna je. Funkční společenství a lidský přístup kněze není ani v Praze pravidlem. Jak respondenti ze své zkušenosti tvrdí, znakem „živé farnosti“ je zdravé komunitní jádro, které přetrvává, bez ohledu na osobnost kněze. A volají po předání více zodpovědnosti za zdraví komunity do rukou jejích členů.

4. DISKUSE NAD PRACÍ

4.1 Osobní přednastavení k tématu

Do této kapitoly, která rozšiřuje teoretickou část práce, předkládám převážně své názory a postřehy k tématu. Rozhodla jsem se, že do této práce nebudu vkládat „reflexi vlastního předporozumění“, ani svůj vyplněný scénář rozhovoru. Tyto dvě přílohy mám zpracované proto, abych byla schopna vyhodnotit provedený výzkum s vědomím svých konfirmačně kognitivních zkreslení. Vzhledem k tomu, že tato práce není anonymní, a svoji víru a zkušenosti ze sakrálního prostoru považuji za soukromou součást svého bytí, nebudou moje texty po dohodě s vedoucím práce zveřejněny.

4.2 Hledání svobody jako prostoru pro Boha

Na procesu hledání duchovní složky ve svém životě chci uvést vzájemně podpůrnou funkci psychologické i teologické nauky. Můj názor je, že naše samotné bytí je velmi omezeno ve své svobodě. Jsme jako lidé do maximálně možné míry determinováni geny, prostředím, výchovou, veřejným anonymem, svými traumaty ranými i vývojovými.⁷⁴ Schopnost opravdu samostatně se rozhodovat je velmi omezená, i když si většina lidí toto své omezení neuvědomuje. To, že většina z nás žije podle programu jiných lidí, třeba i dávno mrtvých, se nám projevuje určitou životní frustrací, pocitem nenaplnění, a může gradovat až do úzkosti z bytí. Dle

⁷⁴ Dle mého názoru skvělé pojednání o přiznání si této determinace a její vliv na schopnost vytvářet vztahy, které nás kotví ve světě, zpracoval ve svém rozhovoru Pavel Špatenka: získáno 21.12.2018 z https://psychologie.cz/dospely-vztah/?fbclid=IwAR09Go55s-SCIEzVbge1zYHKC_2YnggUV0gkAr5qkaE2I1oQ5sFphW615yA „Dospělý vztah“

mého názoru byla psychoterapie⁷⁵ v mém případě schopna tuto determinaci v určité míře eliminovat, a rozšířila mi tak prostor, v němž můžu být sama za sebe. Myslím, že bez uvolnění prostoru pro svoji osobní svobodu bych nebyla schopna se svobodně rozhodnout pro Boha⁷⁶. Můj názor je, že potkávám-li se u někoho s rigiditou, potřebou druhé soudit, rozlišovat, kdo z lidí je dobrý a kdo špatný (ve své víře či způsobu života), tj. s vlastnostmi, které brání skutečnému lidskému přiblížení, je za tímto onen uzavřený prostor osobní svobody a danost žití života podle scénáře. A podle tohoto scénáře se poměruje a hodnotí, nebuduje se vztah. Tyto postoje vnímám nejen u lidí v církevním prostředí, i když mám pocit, že ona potřeba vydělení sebe, kdo to má ve víře a v životě v pořádku, od hříšníků, od těch druhých, je právě v těchto společenstvích velmi rozšířená.⁷⁷ Pak se ptám, jak se umíme jako lidé přiblížit sami k sobě a skrze vzájemné vztahy k Bohu?⁷⁸

4.3 Sběr dat v církevní realitě

Při sběru informací a dat do této práce jsem narážela na problém, že oficiální proklamace ŘKC jsou v některých tématech odlišné od reality, kterou mnozí tito lidé skutečně žijí, i od toho, jak tuto tematiku věřící vnímají. Při zpracování dat jsem potřebovala nasměrovat, protože prostředí církevní není tím, v němž bych vyrůstala. Využívala jsem síť svých sociálních kontaktů, která se díky mé schopnosti

⁷⁵ Kvalifikační podmínky pro absolvování mého kompletního psychoterapeutického výcviku, spolu s absolvováním VŠ konkrétního zaměření, jsou: 550 hodin skupinové cvičné terapie, 100 hodin individuální cvičné terapie a 150 hodin supervizních setkání nad praxí, dále pro práci s klienty potřebný výcvik v krizové intervenci s dotací 150 hodin.

⁷⁶ Obdobně hovoří Opatrný, že „přátelství s Bohem nemůže být vnuceno, může být přijímáno a prožíváno jen ve svobodě“ (Opatrný, 2016, str. 39)

⁷⁷ Jinými slovy ale mě blízkými, hovoří Hogenová; získáno 24.12.2018 z https://video.aktualne.cz/dvtv/porad-si-na-neco-hrajeme-hledani-sebe-sama-je-prace-na-cely/r~69b27410051011e9b474ac1f6b220ee8/?utm_source=atlasHP&utm_medium=dynamicleadbox&utm_content=editor1&utm_term=position-1&utm_campaign=Aktualne&redirected=1545637142&fbclid=IwAR2ckmQ-Me71sXDA4fb5GCSFQ70scI_OdO3Y0OwG1fcWgRIAAly0gyRR52A

⁷⁸ Neboť kde jsou dva nebo tři shromáždění ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.“ (Matouš 18,20-20)

navazovat vztahy stále rozšiřovala, k osobním rozhovorům na dané téma, a z těchto rozhovorů jsem pokračovala studiem literatury a dalšími zdroji, které mi byly k dispozici. Do sítě svých konzultantů zahrnuji i lidi, kteří už nejsou v církvi aktivní, vyskytují se třeba mimo hranice naší republiky, ale jsou jimi i lidé stále sloužící v církvi. Přislíbila jsem, že jména svých informačních zdrojů ponechám v anonymitě. Ovšem návazně se mi podařilo doložit skoro všechna tvrzení z osobních rozhovorů také citacemi z literatury či internetovými odkazy. Témata, která řeší lidé v mém sociálním okolí, jsou veskrze shodná s těmi, která zaznívají v mediálním prostoru, a to jak u nás, tak v zahraničí. Přesto jsem se rozhodla v práci uvádět i tyto anonymní zdroje, protože až prvotní informace z vyprávění mi ukázaly směr dalšího hledání.

Před zpracováním předkládané práce jsem nebyla do mnohých souvislostí zasvěcena, tedy směr, kterým se v konečném důsledku tato práce vydala, byl pro mě překvapující. V rozhovorech s kněžími i farníky v mém širokém sociálním okolí zaznívala i mnohá bolestná témata, která jsem se rozhodla do této práce nezařadit, protože i když se jednalo o silné příběhy, uvědomuji si, že se nedají paušalizovat a zobecňovat. Vypovídací hodnota kazuistik v této práci doložených je, dle mého názoru, pro potřeby výzkumu dostačující, i když opět zdůrazňuji, že se jedná o zkušenosti, které sice mohou ukazovat nějaký trend, ale jedná se o příběhy jednotlivců, které nejdou aplikovat do teorií o lidech v církvi jako celku.

Sběr dat pro tuto práci je pro mě určité varovné setkání s církevní realitou, kterou někteří lidé v mém sociálním prostoru, stojící mimo církve, popisují jako pokryteckou a křivou. Dle výzkumů je církev jako instituce nedůvěryhodná pro 75 % obyvatel⁷⁹. Protože církev je instituce, nemůže mít odlišné vlastnosti od lidí, kteří ji tvoří, zamýšlím se tedy více nad otázkou, proč má tolik mých respondentů v mém

⁷⁹ Získáno 22.1.2019 z <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/4584-duvera-k-vybranim-institucim-verejneho-zivota-brezen-2018>

sociálním okolí tak vyhraněné negativní názory, v rozhovorech s nimi pak podložené konkrétními zkušenostmi. I když nemohu opomenout fakt, a tento ještě zdůrazňuji, že znám kněze, řeholníky, řeholnice, kteří svoji víru a poslání žijí srdcem, a setkání s nimi zahlazuje mnohé naše bolesti a trápení.

4.4 Paralelní světy

V teoretické části této práce často zmiňují citovaní autoři pojmy oddělenost a nadřazenost. V kazuistikách doložených v této práci také někteří respondenti zmiňují svou zkušenost s církví jako s nepropustnou kastou, která je vyvyšována nad laiky⁸⁰.

Vystihnout prostředí této subkultury je pro mě jako člověka neformovaného katolickým prostředím komplikované. Třeba pro mě bylo překvapující, že jsem se v kontaktu s církevními představiteli setkávala i s komunikací manipulující, zastrašující, vydírající, vyhrožující, nařizující, odsuzující, hodnotící, aniž by si byli komunikační partneři vědomi toho, že tyto řečnické fauly používají. Když jsem je na to upozornila, nevěděli často, jak reagovat, protože takto se vyjadřovat je jim vlastní, a sami mezi sebou tímto kódovým jazykem mluví běžně. Získala jsem tak osobní zkušenost popisovanou i ostatními respondenty, že jazyk kléru jim bývá nesrozumitelný, někdy je nátlakový a zastrašující.

Ještě jeden fenomén byl pro mě velmi zajímavý. Sama pro sebe jsem si jej pojmenovala jako „život na dovolení“. Otázka „a kdo Vám to povolil?“ zaznívala překvapivě často v souvislostech, ve kterých mi její smysl unikal. Církevní zázemí na jednu stranu dává jedinci neuvěřitelně široký prostor pro rozvíjení různých zájmů a darů, ať jsou to schopnosti jazykové, studijní, seberealizační, nicméně ovšem jen

⁸⁰ Viz popis případu kněze odsouzeného za zneužívání, kde mu církevním systémem nebylo v jeho činnosti bráněno, s odkazem, že oznamovatelé podezření ze spáchání trestního činu nebyli dostatečně důvěryhodní, protože nebyli „vzorní katolíci v jihomoravském provedení“; získáno 5.3.2019 z http://www.christnet.eu/clanky/1214/pribeh_otce_merty.url

tehdy, pokud tuto aktivitu jedinci v církvi nadřizení vůbec povolí. Jestliže pro svoje potřeby či přání jedinec v církvi nedostane povolení, musí se podvolit rozhodnutí autority, byť by mu připadalo jakkoliv nespravedlivé, necitlivé či nesprávné, právě s odkazem na povinnost poslušnosti. Tato praxe je všeobecně známá, ale faktické prožívání těchto situací s lidmi uvnitř církve pro mě bylo kupodivu novou zkušeností. V těchto chvílích jsem si uvědomovala rozdílnost našich světů, a patrně jsem se tak i dotkla jedné z příčin, proč je církev v mnoha směrech nepružná organizace, která selhává v situacích, kdy je potřeba rychlých reakcí na celospolečenské změny. Jako například v dnešní době, kdy promlouvají některé oběti trestných činů páchaných církevními osobami. Tak, jako v každé společnosti, i v té církevní se najde podmnožina predátorů, kteří podle pravidel společenství nehrají. A právě církev odkázanou na systém povolenek a odsouhlasení každého kroku vnímám tímto jako paralyzovanou právě teď, když je nutná rychlá reakce a změna. Shodně s arcibiskupem Markem Coleridge, který volá po skončeném summitu o ochraně nezletilých v církvi: „*Čas pro slova je pryč. Nyní je čas činů.*“⁸¹

Velkým tématem v církevním společenství a zdroj mnohých frustrací, neuróz a úzkostí je sexualita. Moje zkušenost je, jako kdyby byla v ŘKC největším tématem a zároveň tabu⁸². Přitom sexualita je pouze podmnožinou lidského, co dělá člověka člověkem, a to jsou jeho vztahy a schopnost tyto vztahy navazovat, udržovat a niterně prožívat. Když jsem zažádala o schválení tématu této práce, netušila jsem, že jej budu zpracovávat v době, kdy bude mediální prostor zahlcen informacemi o

⁸¹ Získáno 6.3.2019 z

http://www.christnet.eu/clanky/6200/proc_vedouci_predstavitel_katolicke_cirkve_riskuji_selhani_v_otazkach_sexualniho_zneužívani.url?fbclid=IwAR3ngXecGW5Zhu74Xiwnn5ICKyJSB10EAUJ0TxZQVxy1f6YRxB2LtcKiads

⁸² Shodně píše i Cozzens „*Osvobodit celibát*“

selhávání kněží a duchovních opatrovníků právě v této oblasti. Nyní nelze před tímto tématem uhnout. Dopad selhání kněze na komunitu a životy věřících je devastující⁸³.

Jak v některých kazuistikách této práce, tak i v teoretické části, se tematizuje vyčlenění žen v současné církvi jako osob méně hodnotných. V dnešní době se tak i v církevním prostředí začíná objevovat volání po opětovném vrácení role ženy jako plnohodnotného člověka, který je roven muži zcela. Jak se uvádí ze stran odborníků⁸⁴, téma sexuálního zneužívání v církvi sice nesouvisí přímo s povinným celibátem, ale já se domnívám, že souvisí právě s potlačováním skutečného ženství v církevním prostředí. Žena nemůže porodit a zároveň být pannou, nikdy nedosáhne tohoto církvi adorovaného ideálu matky. Církev se snaží ukazovat život ve víře jako život ve světle, ale každé světlo vrhá stín. Žena neumí rodit bez bolesti a krve, ke zplození nového života je nutný sexuální styk mezi mužem a ženou se vším, co k němu přináleží. Tak jako k životu patří smrt, jsme lidé ve všem lidském, a být věřícím neznamená být odlišně dokonalejším podle velmi přísných morálních měřítek katolické svatosti, stále trpícím a také poněkud bezkrevným. Často se v souvislosti s tímto tématem sama sebe ptám, kde je v té církvi ta láska Kristova?

Ve shodě s mými názory v diskusi nad tématem promluvil i jeden z konzultujících kněží. I když odborníci tvrdí, že z principu se sexuální zneužívání nespojuje s celibátem jako příčinou, vidí tento kněz celibát vinen v té míře, že neumožňuje prožívat kněžím naplněné a láskyplné vztahy se ženami, být lidským se vším, co k životu patří. Kněz při svém osobnostním vývoji zažil ženu – matku, od které se musel vývojově odpoutat, aby dospěl v muže, ale nezažívá ženu jako životní družku, matku společných dětí, nepoznává ženský cit a něhu. Ba právě od těchto potřeb se musí oprostit, a to vytěsněním, potlačením, a s tím je spojeno i očerňování

⁸³ Téma více přesahuje tuto práci, odkazují na doporučenou a citovanou literaturu

⁸⁴ Viz. citovaná a doporučovaná literatura

žen, jak již popsala antropoložka Bártová⁸⁵. Následně někteří z kněží, kteří nemají svoje zrání v dospělou osobnost ukončené, nebo jim chybí dar celibátu (Cozzens, 2008), volí někdy k řešení svých pudových i emočních potřeb náhradní objekty, a to ty, nad kterými mají moc z titulu své sociální role. Papež František sice volá po naplňování evangelia, ve kterém jsme si rovni, ale změnit myšlení a přístup lidí potrvá generace.⁸⁶ Dle mého názoru by právě tématu „žena v církvi“ měla být věnována větší pozornost, a to i ze strany sociální práce, s důrazem na prevenci patologických jevů (sexuální a emoční zneužívání).

To, v jakém stavu je církev nyní, má svoji příčinu i v samotné přípravě kněží⁸⁷, což je jedna z kapitol, které se v teoretické části této práce také podstatně věnuji. V knize „Hluboce zranění, církev a fenomén sexuálního zneužívání“ (Augustin, 2002), která ve svém původním záměru má být na téma prevence sexuální delikvence ze strany kněží, je celý obsah věnován nutnosti potlačit u kandidátů na kněžství jeden z nejsilnějších lidských pudů. Jako hlavní kritérium pro vhodnost povolání kněžství je jejich schopnost změnit se v nepohlavní bytost⁸⁸. Protože ne každý člověk je toho schopen, dochází k sexuálnímu selhávání, které je v knize pojímáno jako nedostatečná víra a nedostatečná láska k Bohu. Dále jsou potlačována přirozeně vznikající lidská přátelství, s odkazem na to, že by toto chování mohlo znamenat, že kandidát na kněžství je nežádoucí homosexuální preference. Kandidáti

⁸⁵ Získáno 30.3.2019 z http://anthropology.cz/docs/ca2015/Bartova_V_2015_65_2.pdf

⁸⁶ Získáno 11.3.2019 z <https://www.we-are-church.org/413/index.php/activities/ireland/706-ireland-20190222> zpráva o nutnosti narovnat vztah společnosti k ženám uvnitř církve, s důrazem na sexuální násilí páchaném na zasvěcených ženách,

⁸⁷ Potvrzuje rozhovor na toto téma, viz 10. minuta a dále; získáno 27.12.2018 z <https://www.proglas.cz/program/detail-poradu/2018-12-14-09-00-00/?fbclid=IwAR1axyfPjPIBGwpHw34WXgk-bn9t3yO-e4BzV-okz0OPd3XZf0uMU1kTpA>

⁸⁸ Viz komentář pana Štampacha, který upozorňuje na to, že při přijímání do semináře se zkoumá sexuální orientace kandidáta, zda nemá nežádoucí homosexuální preferenci, avšak protože dochází k sexuálnímu zneužívání i například řádových sester, ptá se pan Štampach, jaká sexuální orientace pro kněze je tedy správná?; získáno 6.3.2019 z Viz: <https://video.aktualne.cz/dvtv/stampach-duka-o-zneuživani-chlapcu-vedel-nepripusti-chybu-ob/r~d5cdaa3c3f5511e98aa4ac1f6b220ee8/?fbclid=IwAR2mNKwfYea2KwHdHXeygQ4pLescz2eJalKAfxG0WcHNYKXQ5YZ7nAwsGX4>

se mají s důvěrou a láskou obracet ke svým učitelům, ale zároveň je kladen důraz na to, aby nedocházelo k emočnímu připoutání, jednostrannému či oboustrannému, které způsobuje vzájemné se vztahování, a brání otevření se kandidáta Bohu (Augustin, 2002, str. 60). Autor v textu mimoděk přiznává nedokonalost výběrových mechanismů při selekci kandidátů, i neschopnost lidí zodpovědných za formaci poskytnout hluboce zraněným jedincům pomoc terapeutickou (Augustin, 2002, str. 62). Veškeré povolání je vedeno ve správnosti a čistotě víry, což z mého pohledu je manipulativní nástroj podporující rozvoj ekleziogenní neurózy⁸⁹. Poznatek o tom, že se v současné době stále i v kněžské formaci objevují muži s určitou formou nezralosti, dokládá například kazuistika Katy z přílohy této práce. Při konzultacích mi současní kněží tvrdili, že proces výběru kandidátů do semináře již prošel radikálními změnami. Ovšem nebyli schopni upřesnit, v čem je aktuální situace přínosnější, jen jsem se dozvěděla, že kandidáti podstupují psychotesty. Současně ale část kněží zmiňovala, že s výsledky psychotestů stejně nikdo neumí pracovat.

Dle mého názoru posedlost tématem sexu, falešné sexuální morálky, povinného celibátu a nutnosti zformovat lidské bytosti tak, že se stanou bytostmi bezpohlavními, nástroji, které považují za, mírně řečeno, manipulativní, bývá také potlačen a zneurotizován jeden z nejhlavnějších zdrojů životní energie. Kniha „hluboce zranění“ je v rozporu s názory v knize „Zamlčené rány“ (Müller, 2011), ve které autor, terapeut, volá po dozrání osobnosti kandidáta na kněžství ve schopnosti uzavírat zdravé vztahy. Zdravé vztahy neznamená vztahy nutně naplňované sexuálním životem⁹⁰, ale dozrání osobnosti k tomu se zdravě vztahovat k druhým

⁸⁹ K tomuto tématu více doporučuji Cozzens: „Měníci se tvář kněžství“, postřehy P. Skoblíka z této knihy v recenzi; získáno 17.1.2019 z http://ktf.cuni.cz/~skoblik/komentare/reflexe_cozzens.htm

⁹⁰ Přesná reflexe dnešní doby slovy Tomáše Halíka (téma zneužívání, formace kněží, celibátu i přístupu k věřícím, souznící i s mými názory): získáno 3.4.2019 z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdo-nahradi-kardinala-duku-tomas-halik-o-rozdelene-cirkvi-a-sexualnim-zneuzivani-69666?dop-ab-variant=4&seq->

lidem, a to bez zpracovaného tématu vlastní sexuality není možné.⁹¹ Právě, dle mého názoru, je-li osobnostně nedozrálým kandidátem na kněžství manipulováno tak, že není svoji sexualitu schopen dle regulí církve ovládnout, pak nemiluje Boha dostatečně, potlačí se s touto životní silou i schopnost vztahování se k lidem. Obranným mechanismem, který může v takto formovaných kněží nastat, je odlišit si laickou populaci a zpředměnit ji⁹². Vztahuje-li se kněz k lidem jako k předmětům, nevnímá je jako lidské bytosti s jejich individuálním příběhem, svobodou, názory a potřebami, ale vznáší k těmto předmětům požadavky na jejich vlastnosti, které musí splňovat, aby byly správnými věřícími.⁹³ Paní Marie v kazuistice této práce popisuje tuto skutečnost tak, že tito kněží vlastně nevěří v Boha.

Součástí tohoto zpředměnění je i určité vyvyšování kléru, který, dle mého názoru, současný papež míní jako obsah významu pojmu klerikalismus⁹⁴. Také o tomto zpředměňování mluví Tomáš Halík ve svém rozhovoru⁹⁵, v němž upozorňuje na nutnost přihlížet ke konkrétnímu lidskému příběhu v situaci, kdy se praktikující katolíci znovu ožení či provdá. Tomáš Halík svým přístupem znázorňuje kněze, který je schopný vnímat své spolubratry laiky jako lidi sobě rovné.

no=1&source=hp&fbclid=IwAR1clNvhH86ooAdysAdbpubr6P4qmrbdPYEHMPToNbGBX453o0cw zJDcfdI

⁹¹ Jak dokladuji dále, zdravé vztahy jsou závislé na schopnosti zdravě komunikovat, tj. bez manipulací, otevřeně a svobodně. Pro pochopení plného významu pojmu doporučuji knihu „Zamlčené rány“ i „Mění se tvář kněžství“ a „Osvobodit celibát“ v seznamu citované literatury.

⁹² Zde opět odkazují na rakousko-židovského filozofa Martina Bubera. Podle Bubera může člověk existovat ve dvou různých podobách vztahů. V jeho životě může převažovat vztah „Já-Ono“, kdy se nesnažíme skutečně nahlédnout a pochopit nitro druhého člověka. Na místo toho si do něj promítáme svoji představu protějšku a podle toho s ním tak jednáme, jako s objektem, který slouží našim potřebám. Dle Bubera osoba vzniká pouze ve vztahu „Já-Ty“. Jen v takovém vztahu ze sebe musíme vystoupit a na chvíli na sebe zapomenout, abychom druhého člověka nahlédli bez všech předsudků, domněnek, očekávání, zkrátka, abychom se s ním skutečně potkali. (Nezbeda, 2016, str. 13-14)

⁹³ viz třeba kazuistika, kdy kněz odmítl dát svatě přijímání paní s depresí, ale nástroje těchto manipulací najdeme skoro v každé kazuistice z církevního prostředí, ať se jedná o chování kněze, nebo věřícího laika s nezdravým prožíváním své víry, opět zmiňuji ekleziogenní neurozy. Není mi známo, že by proběhl výzkum v českém prostředí na tento jev.

⁹⁴ Získáno 26.12.2018 z <https://www.getsemany.cz/node/3345>

⁹⁵ Získáno 5.3.2019 z https://echo24.cz/a/ir3Gk/halik-dosavadni-cirkevni-praxe-je-nelidska-a-nekrestanska?fbclid=IwAR32N18o0kZ-S66DkCG2KK3pXuQJVG8t6fAu-zcSJi_CX8meZyd-W7kJEns#oR11JVLltoKYFFeF.01

Jako důsledek výše popsaného vidím ten, že některým⁹⁶ kněžím chybí schopnost být pro lidi srozumitelní, motivovat je a vést. Jsou fakticky vykleštěni od schopnosti se k lidem vztahovat⁹⁷. Je podstatný rozdíl mezi formací dobrovolnou a zralou, která se může přetavit v průběhu životního vývoje a zkoušek, a formací, při níž je, dle mého názoru, těžce manipulativním způsobem potlačována osobnost a svoboda člověka⁹⁸. Církev se tak stává nezmužnou⁹⁹, v důsledku tradovaného vyššího zastoupení mužů s homosexuálními preferencemi, zženštilou.¹⁰⁰ Část kněží tuto situaci vnímá a rozumí jí tak, že si přejí, aby jim byl navrácen společenský status, který zažívali jejich předchůdci, aby se progresivní změny v církvi zastavily, a tato se vrátila do období předreformační.

Téma má dopad i na prožívání otázky intimity a sexuality v komunitě věřících. Ti, kteří byli ve víře vedeni rodinou od dětství, mi v rozhovorech přiznávali zvláštní napětí, až neurózu, okolo témat tzv. „šestky“, i trapnosti, které zažívali ve zpovědnici. Také některé oběti sexuálního zneužívání uvádějí, že sexuální témata byla v jejich výchově tabu, tedy nevěděli, že kněz překračuje hranice a že mají právo se bránit. Rigidní výchova, nedostatečná informovanost o tématu sexuality a rodina, která vychovává dítě k tomu, že kněz je nedotknutelný, neomylný zástupce Krista

⁹⁶ Netroufám si kvantifikovat podíl kněží v aktivní službě, které by jejich farníci označili jako pro ně nesrozumitelné či z některého důvodu nepřijatelné. Není mi známo, že by byl prováděn výzkum spokojenosti farníků s přístupem svého duchovního pastýře, resp. na moji otázku, zda si církev dělá obdobné průzkumy, bylo ze strany kněze informovaného o těchto systémových nástrojích, odpovězeno záporně.

⁹⁷ Shodná slova na základě své celoživotní práce s lidmi v církvi používá ve své knize „Mění se tvář kněžství“ a „Osvobodit celibát“ i Cozzens, D..

⁹⁸ Sterilnost seminárního prostředí potvrzují mnozí kněží, například Michal Lajcha v rozhovorech (viz seznam odkazů), popřípadě v doporučené literatuře „Tragédie celibátu – mrtvá manželka“.

⁹⁹ Viz přívlastek „Kastrovaná církev“, který použil ekonom Sedláček, který nadále ze svého pohledu popisuje současnou církev jako středověkou, která brání svou lež tím, že zakazuje jistým způsobem přemýšlet, útočí na své členy, kteří ještě, dle Sedláčkova pohledu, hlásají skutečné evangelium. Sedláček si vymínuje vůči církvi požadavek, aby se církev zabývala vlastními prohřešky. Podivuje se nad tím, že tak pokrytecká organizace si dovolí kázat sexuální morálku zdravým lidem. Získáno 17.1.2019 z <https://archiv.ihned.cz/c1-66415970-stredovek-trva-a-za-kazani-sexualnich-bulimiku>

¹⁰⁰ viz přednášky a díla Richarda Rohra, který na tento fakt také upozorňuje

Boha na zemi, je podhoubím, ve kterém se dařilo predátorům z církve získávat snáze své oběti¹⁰¹.

Zda v katolickém kléru převažuje větší procento lidí s homosexuální preferencí¹⁰² oproti většinové společnosti, nám nezbyvá než odhadovat. Zároveň si kladu otázku, proč je v dnešní době vůbec toto téma otevíráno, a proč nemůže muž s homosexuální orientací, přiznaně a v souladu sám se sebou, využít pro církve svých darů, kterými byl od Boha obdařen? Popouzí mě ono vyčleňování jinakosti a vznášení nároků na to, jak mají lidé žít svůj život, posuzování „správnosti žití“ druhých lidí, jako hodnotícího kritéria. Vnímám jako velmi problematické a lidsky bolestné, že někteří lidé jsou církevním systémem tlačeni k tomu, že i ve 21. století musí svoji vrozenou orientaci skrývat.

Nesmím ovšem zapomenout na velmi podstatné hráče na poli církevním, a sice na laiky. Jak je doloženo i v kazuistikách v této práci, figura kněze má pro každého z laiků jinou náplň, a reálné kněžské osobnosti se pohybují ve velmi složitém prostředí. Část věřících staví kněze už automaticky na piedestal, a vzhlíží k němu jako k člověku již skoro svatému na této zemi. Část věřících pak má pocit, že mohou kněze ovládat a mohou s ním manipulovat, což se objevuje i ve zde doložených příbězích. V společenstvích probíhají kompetenční i rivalské spory. Ovšem stále platí, že tím, kdo tato společenství vede, a kdo nastavuje hranice, je kněz. Pak ale kladu otázku, zda má kněz systémové nástroje podpory a vzdělání, aby v současné společnosti tyto úkoly zvládl?

¹⁰¹ Informace zazněly na přednáškách EJP Akademie, název semináře „Vývoj a implementace ochranných konceptů u sexuálního a tělesného násilí v zařízeních pro pomoc dětem a mladistvým“, doc. Sigrid Richer-Unger, ve dnech 12.-13.3.2019, místo konání: Selb, Německá republika.

¹⁰² viz výpověď pana Štampacha, který zmiňuje, že církve situaci se zneužíváním řeší tak, že zkoumá sexuální orientaci seminaristů, ale kněz může zneužívat jak muže, dítě, tak ženu, a jaká sexuální orientace je tedy dobře? Zmiňuje téma moci a nadřazenosti; získáno 6.3.2019 z https://video.aktualne.cz/dvtv/stampach-duka-o-zneuživani-chlapcu-vedel-nepripusti-chybu-ob/r~d5cdaa3c3f5511e98aa4ac1f6b220ee8/?fbclid=IwAR2b5Crie_W8leWjsf-56RQDCvJr49o5U0P0xslzTVKhuH-G1Q-LTOIOWvI

Vnímám, že doba se proměnila tak, že pro věřící přestává být kněz automaticky autoritou z titulu svého svěcení. Společnost začíná i kněžská povolání řadit mezi pomáhající profese, jak vedle lékařů, tak i sociálních pracovníků, psychologů. Ale ostatní pomáhající profese získávají svojí přípravou dovednosti, jak chránit sebe i své klienty. Lékaři znají postupy „lege artis“, a pacienti vědí, že lékař může udělat chybu, vybírají si tedy lékaře s tou nejlepší pověstí, a i v případě selhání lékařské kapacity znají jeho klienti cesty, kde si stěžovat a volat po nápravě. Lékař ví, jak se má chránit, aby při své práci nepoškodil sebe, a lékaře i jeho pacienty chrání systém s přesně danými hranicemi. Sociální pracovníci a další pomáhající profese podstupují specializovanou přípravu, aby se naučili pracovat s lidským faktorem, a aby si ochránili své hranice. Z terapeutů, kteří četli příběhy této práce, se všichni jednoznačně vyjádřili, že kněz, který vzal v noci na pokoj dívku vyhrožující sebevraždou, neuměl sám svoje hranice ochránit. Tohle by žádný z terapeutů, s kterými jsem diskutovala, neudělal. Každý z terapeutů doplňoval, jak by situaci řešil. Navrhovaná řešení měla společné jmenovatele v tom, že terapeut zprostředkuje odbornou pomoc pro klienta, a zároveň chrání sebe. Z diskusí nad tématem ze strany pomáhajících pracovníků jednoznačně zaznívalo, že mnohým kněžím chybí odborná příprava pro práci s jedincem a komunitou, a hlavně také zpracování vlastních zranění přes sebezkušenostní psychoterapeutický výcvik i terapii. Jak zdůrazňují zkušení terapeuti, je i pro kněžská povolání tento výcvik velmi potřebný. Ve stávající praxi se sice už objevují určité varianty výcviků přímo pro kněze, ale jedná se o skupiny, ve kterých chybí ženy, a z důvodu citlivosti některých témat se kněži vzájemně nedokáží natolik otevřít, aby práce se skupinou měla přínos.

Z výše uvedeného mi vyplývá, že skupina lidí, kteří jsou nějakým způsobem v nouzi duchovní, duševní či sociální, je svěřena do péče kněžím, kteří povětšinou

mají jedinou kompetenci provázení, a to v oblasti duchovní. Práce se skupinou, práce s komunitou, s jedinci v sociální nouzi, je v těchto komunitách často nedostatečná, až amatérská, ne-li přímo traumatizující, i když poptávka po takové pomoci a hlavně potřebnost u lidí přicházející do komunity je evidentní. Deficit v této oblasti považovala za nutné zdůraznit i paní Jana ve svém příběhu, když popisovala komunitu, která je zdravá a funkční. Pro mě je potěšující zkušeností, že jsou kněží, kteří si tyto deficity ve své odborné přípravě uvědomují, a neváhají přizvat k sobě do týmu zástupce dalších profesí, když to situace klientů vyžaduje.¹⁰³

Co sama považuji za současnou hodnotu, která má být maximálně podporována morálními apely, je schopnost tvořit trvalé zdravé vztahy. Právě tato schopnost je historicky v církvi potlačena na nejnižší míru¹⁰⁴, ale současně je jako podstatný morální nárok vznesena směrem k věřícím, kteří mají být schopni najít si celoživotního partnera v období rané dospělosti, a na první pokus. Neuspějí-li, a musí-li se civilně rozvést, a to z jakéhokoliv důvodu, podstupují tito lidé ponižující vyčlenění z komunity „správně věřících“, a to viditelně, nemožností přistupovat ke sv. přijímání, a často i faktickým exkomunikováním ze společenství. Také jim často nebývá umožněno dále pokračovat v práci, kterou pro církvev do té doby konali¹⁰⁵. V některých případech věřící absolvují neméně ponižující procedury zneplatnění církevního sňatku před církevním soudem, ve snaze dokázat, že jeden z manželů byl neschopen uzavřít svátostné manželství z důvodu své nezralosti nebo psychických

¹⁰³ Při sběru dat pro tuto práci jsem se dostala do kontaktu s jedním knězem, který mi posléze volal, že na faře má farnici v krizové situaci, a jestli mohu přijet pomoci. Poskytla jsem rodině krizovou intervenci a kněz zároveň rodinu duchovně doprovázel. Také mnozí psychoterapeuti spolupracují s kněžími, se kterými je pojí osobní zkušenosti a vztahy, ale nejedná se o systémovou spolupráci integrovanou do církevních struktur.

¹⁰⁴ Téma skvěle zpracované také v knize Cozzens, D., „Měníci se tvář kněžství Reflexe nad krizí kněžské duše“, kde autor po celoživotní zkušenosti terapie kněží v duchovních a duševních nesnázích shrnuje dilemata a těžkosti, kterým muži povolání sloužit v církvi, prochází.

¹⁰⁵ Informace z kazuistik v mém sociálním okolí, takto jednala společenství převážně ve farnostech mimo Prahu.

problémů¹⁰⁶. Pro takto vyčleněné lidi církevní společenství nemá systémové řešení, a záleží jen na zralosti a lidském přístupu kněží, jak je umí provázet.

Vnímám, že se i ve společnosti věřících začíná objevovat požadavek, aby i kněží pracovali s lidským faktorem profesionálně. Jak pozoruji ve svém sociálním okolí, čím jsou lidé vzdělanější a přemýšlivější o světě i životě, tak už nevěří knězi jeho kněžství pouze z liturgického úkonu svěcení. Ale **uvěří knězi jeho kněžství, když uvěří jeho lidství**. To je myslím adekvátní vyjádření současného požadavku na tuto profesi. Naplňuje mě optimismem, že při svém putování při sběru dat do této práce jsem potkala kněze, kterým jejich lidství hluboce věřím. A kteří jsou opravdu přínosem pro svoji komunitu. Komunitu, která je v naší společnosti nenahraditelná, protože otevírá dveře úplně každému.

4.5 Církev je lidská naděje

Kněz Tomáš Petráček ve své eseji „Jaké křesťanství pro dnešní dobu?“ píše v reflexi na dnešní časy, že křesťané se prezentují jako ti, kteří stále něčemu brání než jako ti, kteří něco pozitivního tvoří. Tento poznatek je v rozporu s tím, že křesťanství je ze své podstaty dynamická víra, síla radikálně měnící životy jednotlivých lidí a celých společenství.¹⁰⁷ Církevní systém je nyní v období hluboké krize a hledání identity. Při zpracování tématu, které na mě v počátcích působilo velmi depresivně, jsem v průběhu času získala silný optimistický pocit, že přes krizi společnosti a církve jako instituce lze opravdu zažít církev jako společenství lidí, které sjednocuje láska Kristova. Všichni lidé, se kterými jsem mluvila, v Boha věří, a

¹⁰⁶ Kazuistiky z mého sociálního okolí, které mě také inspirovaly ke zpracování tématu komunita v ŘKC.

¹⁰⁷ Získáno 21.12.2018 z <https://archiv.ihned.cz/c1-66399410-esej-tomase-petracka-jake-krestanstvi-a-cirkev-pro-nasi-dobu>

věří i ve smysl existence církevního společenství. I když je ta oficiální církev - instituce – mnohdy odvrhává pro jejich jinakost, názory, postoje či traumata v církvi nepřijatelná či církvi způsobená, oni jsou nadále členem církve lidí Božích.

Věřím v sílu pozitivních myšlenek křesťanství i smysl lidského společenství v církvi, shodně s mnohými účastníky diskusí, kteří vedle svých často bolestných zkušeností často dodávali, že i přes své výhrady mají k církvi jako společenství lidí okolo Ježíše Krista pozitivní vztah a přejí této instituce přeměnu v pozitivnějším duchu.

Na základě provedeného výzkumu i své osobní zkušenosti jsem přesvědčena shodně s P. Hadriánem, že církev jako společenství lidí okolo Ježíše Krista nikdy nezanikne. A tohle je to nejsilnější poselství naděje, které si skoro za dva roky bytí v tomto tématu, odnáším.

5. ZÁVĚR

V této práci tematizuji mnoho bolavých, citlivých i kontroverzních otázek. Doba se za poslední desetiletí významně proměnila, a v miliónové aglomeraci hlavní města, která vstřebává jinakost různých kultur, je tato změna v doložených příbězích opravdu hmatatelná. Nároky věřících vůči církvi se proměňují. V dnešní době už nepotřebujeme faráře proto, aby nám říkali, jak máme žít své životy. Ale potřebujeme je, aby nám byli průvodci v době, kdy pomoc potřebujeme, v konkrétní situaci svého bytí. Shodně jako na terapii přichází lidé, kteří cítí, že je jim potřebná a k užítku, tak i ke knězi se člověk může vztahovat s otázkami, které spadají do teologické kompetence. Jak ukazuje vývoj i sociologická šetření, v dnešní době není úkolem církve, a to žádné církve, dávat onen univerzální návod na život.

Tato práce zaznamenává ono míjení se potřeb a nabídky. Lidé touží po naplnění v duchovním životě, ale katolická církev uvízla svým systémem a přemýšlením o pár set let zpátky, mluví i myslí archaickým jazykem. Zatímco někteří kněží jsou svým myšlením v době, kdy byl farář nedotknutelný a nekritizovatelný, na stejné společenské úrovni jako pan starosta a lékař, dnešní doba říká, že kněžské povolání patří mezi pomáhající profese shodně, jako například lékař. Ale zatímco lékaři jsou zvyklí pracovat v systému, jenž má hranice stanovující bezpečné mantinely pro doktora i pacienta, kněží se pohybují v prostředí, kde si hranice mezi sebou a ostatními nastavují sami. Z mnohých příběhů i kazuistik v této práci mohu říct, že jsou kněží, kteří nejenom s tématem hranic mají problém. Věřící začínají klást na kněze požadavky, které do této doby církev nezaznamenala. Lidé uvěří knězi jeho kněžství, když uvěří jeho lidství. Což je opak toho pocitu výlučnosti, ve kterém byli někteří církevní představitelé vychováváni.

Zejména je ale moje práce o smyslu bytí v komunitě v církvi. V církvi, která není dokonalá, ale právě v dnešní odpojené individuální době velmi potřebná a nenahraditelná. Současná komunita v katolickém kostele je totiž stále nejvíce přístupným prostředím pro potřebné a hledající v celé naší společnosti. Můžete totiž přijít do jakéhokoliv kostela v době mše svaté, a najdete tam lidi. Můžete zkusit zatukat na jejich srdce. A já na konci svého dvouletého putování s tímto tématem věřím, že se i v dnešních dnech naplňuje slovo Písma:

Tlučte, a bude vám otevřeno.

Seznam literatury:

Seznam citované literatury:

Augustyn, J. (2003). *Hluboce zranění. Církev a fenomén sexuálního zneužívání.*

Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.

Cozzens, D.B. (2008). *Osvobodit celibát.* Praha: Benediktýnské arcidiocésie sv.

Vojtěch a sv. Markéty

Dvořáková, P. (2013). *Proměněné sny.* Brno: Host.

Frielingsdorf, K. (2010). *Falešné představy o Bohu.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.

Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace.* Praha: Portál.

Honzák, R. (2017). *Psychosomatická prvouka.* Praha: Vyšehrad.

Kolář, M. (2011). *Nová cesta k léčbě šikany.* Praha: Portál

Konzal, J. (1998). *Zpověď tajného biskupa.* Praha: Portál.

Kratochvíl, S.(2009). *Skupinová psychoterapie v praxi.* Praha: Galén

Küng, H. (2000). *Co je církev?.* Brno: Cesta

Küng, H. (2012). *V co věřím.* Praha: Vyšehrad.

Küng, H. (2017). *Žena v dějinách křesťanství.* Praha: Vyšehrad.

Lenderová, M., Jiránek T., Macková, M. (2013). *Z dějin české každodennosti.* Praha: Karolinum

Mareš, J. (2012). *Posttraumatický rozvoj člověka.* Praha: Grada

Matoušek, O. a kol. (2012). *Základy sociální práce.* Praha: Portál.

Mioviský, M. (2006). *Kvalitativní přístupy a metody v psychologickém výzkumu.* Praha: Grada

Müller, W. (2011). *Zamlčené rány.* Praha: Portál.

- Nešpor, Z. (2004). *Jaká víra? Současná česká religiozita/ spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd
- Nezbeda, O. (2016). *Průvodce smrtelníka. Prakticky o posledních věcech člověka*. Praha: Paseka.
- Opatrný, A. Bartůčková, L., Dřimal, L., (2016) *Pastorační péče o psychicky nemocné*. Praha: Karmelitánské nakladatelství.
- Opatrný, A. (2017) *Otázky rodiny ve světě a v církvi*. Červený Kostelec: Pavel Mervard
- Popper, K. R. (1997). *Otevřená společnost a její nepřátelé*. Praha: Oikúmené
- Rohr, R. (2009). *Skryté věci. Písmo jako spiritualita*. Brno: Cesta.
- Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál.
- Spalová, B. a kol. (2017). *Laici a klerici v české katolické církvi. Na cestě ke spiritualitě spolupráce?* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Tretera, J.R. (1993). *Církevní právo*. Praha: Jan Krigl nakladatelství
- Tretera, J.R. (1997). *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jak Krigl nakladatelství
- Váně, J. (2012). *Komunita jako nová naděje*. Plzeň: Západočeská univerzita.
- Veselovský, M., Holub, T. (2017). *Biskup na snowboardu*. Praha: Vyšehrad
- Zulehner, P.M. (1997). *Církev: přístřeší duše*. Praha: Portál
- (2003) *Farnost na cestě*. Ze zahraničních materiálů vybral a přeložil Petráček, V. Svitavy: Trinitas
- (2008). *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Česká biblická společnost
- (2017). *DOCAT, sociální nauka církve pro mladé*. Praha: Karmelitánské nakladatelství

Dizertační, státnicové a bakalářské práce:

Dohnalová, Z. (2011). „*Etické otázky v práci s umírajícími, jejich blízkými a pozůstalými očima řádových sester*“ (dizertační práce). Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/qx9bn/Dohnalova_disertace_21.4..pdf

Dohnalová, Z. (2016). „*Role spirituality v zármutku a truchlení pohledem poradců pro pozůstalé*“ (diplomová práce). Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/168075/>

Votoubal, M. (2006). „*Psychologické kompetence v pastorální činnosti kněze*“.

(bakalářská práce). Dostupné z: <http://www.areopag.cz/content/diplomova-prace-psychologicke-kompetence-v-pastoralni-cinnosti-kneze>

Zajíc, J. (2006). „*Kněžství na rozcestí. Studie krize kněžství v současné české katolické církvi*“ (diplomová práce). Dostupné z:

<http://www.areopag.cz/sites/www.areopag.cz/files/Kn%C4%9B%C5%BEstv%C3%AD%20na%20rozcest%C3%AD.pdf>

Periodika

Heryán, L. (2018). Čechy ovládl strach. *Téma*, 29/2018, 26-31

Doporučená literatura:

- Blue, L. (2008). *Zadní vrátka do nebe*. Praha: Jan Jandourek – TARTAROS
- Cozzens, D. (2003). *Měníci se tvář kněžství. Reflexe nad krizí kněžské duše*. Praha: Benediktinské arcidiakonství sv. Vojtěcha a sv. Markéty.
- Douglasová, M. (2014). *Čistota a nebezpečí. Analýza konceptu znečištění a tabu*. Praha: Malvern
- Jankovský, J. (2003). *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton
- Frankl, V.E.(2006). *A přesto říci životu ano. Psycholog prožívá koncentrační tábor*. Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství.
- Greig, P. (2016). *Když bůh mlčí. Vstoupit do ticha nevyslyšených modliteb*. Praha: Rosa
- Klimeš, J. (2016). *Křesťanství, vztahy a sex*. Praha: Novela bohemia
- Kopřiva, K. (2013). *Lidský vztah jako profese*. Praha: Portál
- Kratochvíl, S. (2017). *Základy psychoterapie*. 7. Vydání. Praha: Portál.
- Küng, H.(2010). *Freud a budoucnost náboženství*. Praha: Vyšehrad.
- Mallon, J. (2018). *Proměna farnosti*. Praha: Karmelitánské nakladatelství
- Merle, R. (1992). *Malevil*. Praha: Svoboda.
- Opatrný, M. (2013). *Sociální práce a teologie. Inspirace a podněty sociální práce pro teologii*. Praha: Vyšehrad.
- Otto, R. (1998). *Posvátno*. Praha: Vyšehrad.
- Peck, S. M. (2018). *Lidé lži. Psychologie lidského zla*. Praha: Portál.
- Remeš, P., A. Halamová (2013). *Nahá žena na střeše. Bible a psychoterapie*. Jiří Sušanka – POMPEI
- Rossetti, S. J. (2017). *Radost z kněžství*. Praha: Karmelitánské nakladatelství.
- Rotter, H. (2003). *Sexualita a křesťanská morálka*. Praha: Vyšehrad.

- Říčan, P., Janošová, P. (2016). *Spirituální výchova v rodině. Co radí psychologové?*
Praha: Portál
- Shelley, M. (2007). *Draci s dobrými úmysly. (Jak sloužit problémovým lidem v církvi)*. Praha: Návrat domů
- Schererová, D. (2016). *Nikdo ti neuvěří. Příběh ženy zneužívané knězem*. Praha: Karmelitánské nakladatelství.
- Suchý, J. (2018). *Klaun si povídá s Bohem*. Praha: Galén.
- Vácha, M. (2017). *Nevyžádané rady mládeži*. Brno: Cesta
- Vanier, J. (1997) *Rodí se nová naděje. Čím je a má být komunita*. Praha: Zvon
- Vojtíšek, Z., Dušek, P. Motl, J. (2012). *Spiritualita v pomáhajících profesích*: Praha: Portál
- Yalom, I. D. Leszcz, M. (2016). *Teorie a praxe skupinové psychoterapie*. 3. vydání. Praha: Portál.
- Yancey, P.(2016). *Kde je bůh, když to bolí?* Praha: Návrat domů
- Zahradníková, M. (2016). *Postel, hospoda, kostel. Zbigniew Czendlik*. Praha: Argo

Periodika:

- Kolářová, M. (2018). Amoris laetitia – změny nezměnitelného učení církve?. *SALVE* č. 1-2/18.
- Svatošová, M. (2019). O Respektu před smrtí a lásce, která zůstává. *Téma*, 3-2019, 59-64.
- Vojtíšek, Z. (2019). Sekty, vůdci, spasitelé. *Téma*; 13/2019. 16-21.

Internetové odkazy

- Bártová, V. (2019, 18. ledna). Sexuální zdrženlivost a celibátní praxe v náboženstvích světa. *Antropologia integra*. Dostupné z https://journals.muni.cz/antropologia_integra/article/view/8915
- Baumgartner, I. (2018, 5. prosince). Kříž místo oidipovského komplexu. Dostupné z <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/kriz-misto-oidipovskeho-komplexu>
- Bedřich, M. (2019, 18. ledna). Obavy v církvi: Rozhovor o situaci kněží v Čechách. *Christnet*. Dostupné z: http://www.christnet.eu/clanky/5940/obavy_v_cirkvi_rozhovor_o_situaci_knezi_v_zechach.url
- Breindl, F. (2018, 6. října). Biskup Holub na synodě: Dospívání ovlivňuje vztah k církvi na celý život. *Proglas*. Dostupné z <https://zpravy.proglas.cz/udalosti/biskup-holub-na-synode-dospivani-ovlivnuje-vztah-k-cirkvi-na-cely-zivot/>
- Bohuslavová, R. (2019, 3. března). Halík: Dosavadní církevní praxe je nelidská a nekřesťanská. *Echo 24*. Dostupné z: https://echo24.cz/a/ir3Gk/halik-dosavadni-cirkevni-praxe-je-nelidska-a-nekrestanska?fbclid=IwAR32N18o0kZ-S66DkCG2KK3pXuQJVG8t6fAu-zcSJi_CX8meZyd-W7kJEns#oR11JVLLtoKYFFeF.01
- Důvěra k vybraným institucím veřejného života. (2019, 22. leden). *Centrum pro výzkum veřejného mínění*. Dostupné z <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/4584-duvera-k-vybranim-institucim-verejneho-zivota-brezen-2018>
- Jandourek, J. (2019, 1. ledna). Miloš Rajchrt: Můj národ nebyl jen trpitel, prokázal i velkou schopnost sebezničení. *Forum 24*. Dostupné z: <http://forum24.cz/milos-rejchrt-muj-narod-nebyl-jen-trpitel-prokazal-i-velkou-schopnost-sebeniceni/?fbclid=IwAR2bK-pAGIVMQAz63BxQSFtV4tctJYPgYKUdHJoJJ-awFxtQ4-DfNPdWog>
- Jemelka, F. (2018, 22. prosince). Biskup Tomáš Holub na Synodě o mládeži. *Církev.cz*. Dostupné z <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/181005biskup-tomas-holub-na-synode-o-mladych-lidech>
- Farnosti. (2018, 21. července). *Církev.cz*. Dostupné z <https://www.cirkev.cz/cs/farnosti>
- Fearnov, B. (2018, 21. prosince). Study: millennials waiting much Longer sex, 1-in8 virgins at 26. *Newsweek*. Dostupné z <https://www.newsweek.com/millennial-virginity-sex-intimacy-university-college-london-next-steps-project-912283>

- It is time for change in the Catholic Church and that starts with equality for women. (2019, 11. března). Dostupné z <https://www.we-are-church.org/413/index.php/activities/ireland/706-ireland-20190222>
- Holub, T. (2019, 1. března). O mládeži a sexualitě. *Saleziáni Dona Bosca*. Dostupné z <https://www.sdb.cz/magazin/o-mladezi-a-sexualite/>
- Kmochová, I. (2018, 21. prosince). Duchovní bypass a postřehy z ČTK 2016. Dostupné z <http://kruhcentrum.cz/blog/98-blog/244-duchovni-postrehy-z-ctk-2016?fbclid=IwAR0QLZGBsZvhFIYomiVIVqFJTUhZyupJGLsoM41UPwV5r9U0sFUPSXwslc>
- Komunita. (2018, 17. července). Sociologická encyklopedie. *Sociologický ústav akademie věd*. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komunita>
- Macháně, J. (2018, 15. září). Dobrá farní rada je vítr v zádech. *KATYD*. Dostupné z: <http://www.katyd.cz/tema/dobra-farni-rada-je-vitr-v-zadech.html>
- Mickers, R. (2019, 6. března). Proč vedoucí představitelé katolické církve riskují selhání v otázkách sexuálního zneužívání. *Christnet*. Dostupné z: http://www.christnet.eu/clanky/6200/proc_vedouci_predstavitel_katolicke_cirkve_riskuji_selhani_v_otazkach_sexualniho_zneuzivani.url?fbclid=IwAR3ngXecGW5Zhu74Xiwnn5ICKyJSB10EAUJ0TxZQVxy1f6YRxB2LtcKiads
- Ort, J. (2018, 4. prosince). Prolomit vlny: Katolický přístup k sexu působí utrpení. Dokáže to Papež František změnit? *Český rozhlas. Radio Wawe*. Dostupné z <https://wave.rozhlas.cz/prolomit-vlny-katolicky-postoj-k-sexu-pusobi-utrpeni-dokaze-papez-frantisek-7595836>
- Petráček, T. (2018, 21. prosince). Esej Tomáše Petráčka: Jaké křesťanství a církve potřebujeme pro naši dobu? Dostupné z <https://archiv.ihned.cz/c1-66399410-esej-tomase-petracka-jake-krestanstvi-a-cirkev-pro-nasi-dobu>
- Prestiž povolání – únor 2016. (2018, 29. září). *Centrum pro výzkum veřejného mínění*. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ekonomicke/prace-prijmy-zivotni-uroven/2013-prestiz-povolani-unor-2016>
- Programm für die Laieninitiative - Empfehlungen. (2019, 11. března). Dostupné z: <https://www.laieninitiative.at/index.php?id=77>
- Rohr, R. (2018, 23. července). Spiritualita pro obě poloviny života. *Člověk v dialogu*. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=tEOVV2-SiME&feature=youtu.be>
- Rybář, J. (2019, 18. leden). Poznání srdcem. *Simeon*. Dostupné z https://www.simeon.cz/clanky/Poznani-srdcem.html?fbclid=IwAR3TYCRG6Y50iRY5U6_azeQTSeCb_r5iA2_q4SrQyIp9p7p8GkQbslHhwpo

Slovensky teolog: Naše cirkvi sa porazia samé. (2018, 25. prosince). *HN Slovensko*. Dostupné z: <https://slovensko.hnonline.sk/672264-nase-cirkvi-sa-porazia-same-svojim-pristupom?fbclid=IwAR1iMHha9oyhc4zkner7XKpyBMCjNrKPaQIONE-BdqJZP6xLygQpt7EELew>

Stonišová, T. (2018, 23. prosince). Češi ve vztahu k homosexuálům patří k nejtolerantnějším národům. *Reflex*. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/52162/cesi-ve-vztahu-k-homosexualum-patri-k-nejtolerantnejsim-narodum.html>

Summit o ochraně nezletilých: Požaduje se konkrétnost. (2019, 26. února). Dostupné z: https://www.vaticannews.va/cs/vatikan/news/2019-02/summit-ochrana-nezletilych-papez-tagle-scicluna-vatiab.html?fbclid=IwAR0fdP4BOsYupwrQG_yP-BBfeNpAOBOHBOp3Vxq0N4PBnVpttMnlbWSV8cY#.XG85mB6QeIo.facebook

Tachecí, B., Chvátalová, K. (2019, 19. dubna). Zdeněk Jančařík: Církev je rozdělená. Řada kněží by se ráda vrátila do doby před papežem Františkem. *Český rozhlas. Plus*. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/zdenek-jancarik-cirkev-je-rozdelena-rada-knezi-se-rada-vratila-do-doby-pred-7898757?fbclid=IwAR0D671-rtT-aaxtgST1hkzL82oiDfpa0QsOBNZbQNYfeVkyVONWRe62H-g>

Vaňáč, M. (2018, 4. prosince). Sexuální zneužívání se zdá být systémovým hříchem církve. *Getsemany*. Dostupné z: https://www.getsemany.cz/node/3581?fbclid=IwAR25CNUe55hNaTLfsQnBz3QqNrU9o2oza_DkBhmGiKwvrkRrniWe1NB3na8

Vaňáč, M. (2018, 26. prosince). Klerikalismus. *Getsemany*. Dostupné z <https://www.getsemany.cz/node/3345>

Veřejná databáze. (2018, 29. září). Český statistický úřad. Dostupné z <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky#katalog=30845>

Ziele der Plattform "Wir sind Kirche" (2019, 11. března). Dostupné z <http://www.wir-sind-kirche.at/ueber-uns/ziele>

Zprávy (2018, 22. října). Dostupné z: https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=28381&fbclid=IwAR23tlnAy9mX_LDmKa-FJG0NkdCsY1WgeknVsfoDQ2W15cf9ioyyJL-yJbs

Bibliografické údaje:

Jméno a příjmení autorky:	Rita Kramerová
Studijní program:	Sociální politika a sociální práce (nMgr.) (SPMK)
Studijní obor:	6731T015 – Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii (nMgr.) (SPMK)
Název práce:	Římskokatolická církev v Praze jako místo pro sociální komunitu
Počet stran bez příloh:	82 (normostran)
Celkový počet stran příloh:	0
Počet titulů české literatury a pramenů:	37
Počet titulů zahraniční literatury a pramenů:	4
Počet internetových odkazů:	31
Vedoucí práce:	Mgr. Jaroslav Jirman, PhD.
Rok dokončení práce:	2019

Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce

na Pražské vysoké škole psychosociálních studií

Jméno a příjmení studentky: Rita Kramerová

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii (nMgr.)

Název práce: Římskokatolická církev v Praze jako místo pro sociální komunitu

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, PhD.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 82

Počet stránek příloh: 0

Počet titulů v seznamu literatury: 32

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

	1			
--	---	--	--	--

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

		2		
--	--	---	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	1			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		2		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

			3	
--	--	--	---	--

Využití praktických zkušeností

		2		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost,

	1			
--	---	--	--	--

¹ ** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

Naplnění cílů práce

			3	
--	--	--	---	--

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

		2		
--	--	---	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

		2		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

			3	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

			3	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

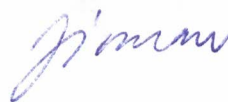
1. Jak lze operacionalizovat pojem „živá farnost“? Čím se živá farnost vyznačuje? Jak tyto znaky souvisí se sociálními potřebami člověka.
2. Jak by vypadala operacionální definice živé farnosti?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Studentka si vybrala z oborového hlediska důležité téma - jak místní církev, farnost, plní funkci komunity a čím se tyto komunity vyznačují. K práci přistoupila s velkým osobním zaujetím, nastudovala k tématu rozsáhlou literaturu a konzultovala své poznatky s více odborníky. V práci samotné se tento přístup promítá pozitivně v teoretické části v podobě širokého přehledu v tématech církevních komunit. Na druhou stranu práce trpí nedostatkem strukturovanosti a zaměřenosti na otázku výzkumu.

Hlavní výzkumnou otázkou je v čem respondenti nacházejí „živé společenství“, „živou farnost“. Odpověď na tuto otázku lze nalézt v podkapitole 3.7. Společné znaky doložených kazuistik a v krátké podkapitole 3.8 Závěr výzkumné části. Je škoda, že právě zde se projevuje nejvíce nedostatek systematičnosti a empirického přístupu, který by spočíval v transformaci výpovědí respondentů do roviny jednotlivých znaků, kterými se vyznačuje živá farnost. Autorka se v práci více spoléhá na samotnou výpovědní sílu svědectví respondentů. Navzdory výše uvedené kritice studentka prokázala schopnost samostatně zpracovat odborné téma a navrhnout i uskutečnit odborný výzkum.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: chvalitebně

Datum, podpis: 13. 5. 2019

**Posudek oponenta diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: *KRAMEROVÁ Rita*

Obor studia: sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: **Římskokatolická církev v Praze jako místo pro sociální komunitu**

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Jirman, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Kateřina Šámalová, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 82

Počet stránek příloh: 0

Počet titulů v seznamu literatury: 37

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		2		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			3	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

			3	
--	--	--	---	--

Využití praktických zkušeností

		2		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

0				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

			3	
--	--	--	---	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		2		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěš/a

Návaznost kapitol a subkapitol

			3	
--	--	--	---	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

			3	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

			3	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Jaký je rozdíl mezi výzkumnou otázkou a otázkou, kterou klade tazatel v rozhovoru?
2. Jakou roli může sehrávat sociální práce v podněcování ŘKC jako otevřené sociální komunity?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Stěžejním tématem předložené diplomové práce je snaha uchopit římskokatolickou církev jako společenství, které má potenciál naplňovat sociální potřeby svých členů. Předmět práce hodnotím jako oborově příslušný, přesto spíše málo obvyklý. O to je z mého pohledu cennější, že se mu autorka rozhodla věnovat pozornost. A také o to větší očekávání u čtenářů vzbuzuje.

Diplomová práce je tradičně dělena na část teoretickou a empirickou. Teoretické části předchází úvod, který diplomantka chybně čísluje a navíc rozpracovává do dvou subkapitol.

Teoretická část je, znovu poněkud neobvykle, vystavěna na jediné kapitole, která je dále členěna do devíti dílčích podkapitol. Autorka práce se nejprve zaměřuje na výklad jednotlivých užívaných pojmů a dále užším i širším kontextům, které se váží k vnímání církve jako sociální komunity. Očekávala bych spíše strukturování této části práce do jasnějších teoretických celků, které budou v maximální šíři postihovat zvolené téma a budou současně svědectvím o tom, jakým způsobem diplomantka do tématu pronikala. V předloženém pojetí se jedná více o samostatné tematické celky, které postrádají potřebné pojivo. Výtku bych také ráda vznesla ke kapitole 2.8 Vztah psychologie a teologie. Jakkoli chápu inklinaci autorky k psychologii, očekávala bych spíše, že bude více hledat společné obsahy, které více odpovídají zaměření jejího studia. Nota bene, sociální práce jako profese má nesmírný potenciál pro utváření církevního společenství jako komunity osob, která naplňuje potřeby lidí, a to nejen v těžkých životních situacích. I přes uvedené nedostatky autorka používá relativně kultivovaný a čtivý jazyk bez zjevných frekventních gramatických chyb. Přesto bych ocenila širší počet zdrojů, ze kterých by diplomantka vycházela, a to zejména při výkladu jednotlivých pojmů.

Výzkumnou část práce tvoří šetření, pro které diplomantka volí kvalitativní design. Jako jeho cíl si diplomantka na s. 46 stanovila zjistit odpověď na to, co je to živá farnost. Z dalšího textu ovšem není patrné, jakým způsobem tento pojem operacionalizovala. Vlastní kladené otázky při rozhovoru, ani komentář k nim bohužel nesvědčí o obsahové validitě tohoto šetření. Jinými slovy, zdá se, že v kontextu řešené tematiky autorku práce napadala celá řada různě propojených výzkumných otázek, které bohužel nepodrobila posouzení, zda zapadají do hlavního cíle jejího výzkumu. Lze očekávat, že tato nejednotnost nutně poznamenala i analýzu jednotlivých rozhovorů.

Respondenty pro své šetření vybírala diplomantka ze svého okolí, resp. sociálních sítí záměrně na základě stanovených kritérií. V jednom případě je respondenty také manželský pár, což je de facto skupina osob. Popis oslovení respondentů je součástí kapitoly, kterou autorka z neznámého důvodu nazývá také jako „statistika výzkumu“. Následuje analýza jednotlivých rozhovorů. Nejde ale toliko o analýzu jako o popis jednotlivých rozhovorů, které jsou doplňovány bohatými citacemi. Chybí zjevný důkaz o tom, že byla aplikována obsahová analýza.

V závěru práce má čtenář možnost se seznámit s částí, kterou autorka nazývá jako „diskuzi nad prací“. Ta ovšem nenaplnuje očekávání, které bychom od této části práce měli. Jednotlivé dílčí podkapitoly totiž jen zprostředkovaně souvisí s hlavní výzkumnou otázkou. Autorka sice „diskutuje“, zamýšlí se, ale spíše by měla porovnávat výsledky své práce se zjištěními z odborné literatury, což je stěžejní obsah diskuze jako integrální části výzkumného šetření. Znovu tak již opakovaně v práci vyznívá pojetí celého tématu jako nesmírně neostře ohraničené a nedokonale strukturované.

Je na místě nicméně ocenit úsilí, které diplomantka zjevně do zpracování závěrečné práce vložila. Výsledkem je skutečnost, že diplomová práce splňuje i přes výše popsané, zejména metodologické, nedostatky základní nároky kladené na tento typ kvalifikační práce a **doporučuji ji k obhajobě.**

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: dobře

Datum, podpis: V Praze 7. května 2019